

3

C. VELLEIVS
PATERCVLVVS

C V M
ANIMADVERSIONIBVS
IVSTI LIPSI.

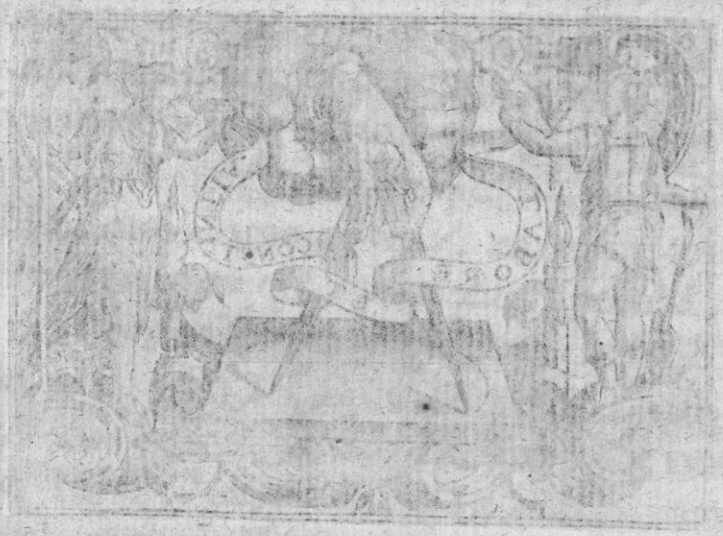

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.

cIc. Ic.

Cum Privilegiis Cesareo ac Regio.

C. V. ELLIOTT
T. R. A. T. E. R. O. V. E. R. S.
L. E. T. T. E. R. S.
A. N. I. M. A. D. V. E. R. S. I. O. N. I. B. U. S.

IN THE
REPUBLICAN PLANTING
SOCIETY
CL. 100

I. L I P S I V S
T H E O D O R O
L E E W I O V. C.

S. D.

N T E biennium , cùm Velleium publicè legissem , visus sum multis digna luce dicere & cognitione etiam aliorum. Itaque hortati sunt vt colligerem, disponerem, ederem: quod feci, vt vides , in parte. Nam vt omnia quæ ad Historiam, Mores, Prudentiam , opportunè & vtiliter tunc diximus , adiungerem, visum non fuit: saltem illa , quæ nec prompta nimis aut obuia Lectori , & quæ ad medicinam potiùs Velleij facerent quàm ad splendorem . Non pauca enim nobis hïc & alibi , post viros eruditos & serios , obseruata : quæ tegi aut perire (liberè dicam) non sit è re litterarum. Et de aliis quidem aliàs videro : nunc Velleium hunc Paterculum iuuentus à me habeat : scriptorem veterem , industrium , disertum ; & addo etiam fidum , nisi quâ Tiberij aspectus obstat , & cùm res tractat sui æui. Illic declinauit , fateor , & neglexit , quæ Historiæ pes & caput est, Veri-

4
tatem. Nos ignoscimus, in miserâ illâ & com-
muni temporum seruitute: nec Heluidios om-
nes nasci posse aut Thraseas satis scimus. Quem
postremum quòd toties me hortaris vt edam,
sustine. non faciam temerè in hoc æuo, nec de-
bet magnanimus ille vir iterum perire à Calum-
niæ telo. Cuius aciem ita recenter sensimus, vt
non iniuriâ abhorreamus à seriâ omni scriptio-
ne. Sed hæc omitto. Tu, Vir Clarissime, Vel-
leium accipe tibi inscriptum, monumentum
& testem fidi arctique inter nos amoris: quem
sola Virtus, Eruditio, Prudentia tua genuit, aluit,
seruauit. Vale. III. Nonas Ianuar. ∞. IC. XCI.

VEL-

VELLEII NOMINA, GENVS, VITA, SCRIPTA.

RAVCA de Velleio eiusque scriptis prædicenda sunt: sed pauca, quia latet in turbâ illâ scriptorum priscaui. Quis veterum eum nominat? præter Priscianum, & si fortè Tacitum, qui P. Velleium agnoscit Præsidem exercitus, vt opinor, in Macedoniâ. Sed ibi tamen Publius est, qui hic Caius: nec argumentum satis firmum, quòd sit hic ipse. At Prisciano Marcus est. qui ex libro eius primo hoc adfert: Nec minus clarus eâ tempestate fuit Miltiadis filius Conon. In Agellio etiam Cn. Velleium legas: sed corruptè. Nam in libris ibi melioribus Vellius est: & tu scito Gellium reponendum, probum notumque historicum priscaui. Noster hic natus equestri loco, vt videtur: maioresque eius è Campaniâ. De auro paterno ita indicat: C. Velleius honoratissimo inter illos CCC LX. iudices loco à Cn. Pompeio lectus, eiusdem, Marci que Bruti ac Ti. Neronis præfectus fabricum, vir nulli secundus in Campaniâ. Genus à matre, etiam indidem. Multum, inquit, Minatij Magij atavi mei Asculanensis tribuendum est memoriæ: qui nepos Decij Magij Campanorum principis, celeberrimi & fidelissimi viri. Que sanè decora stirps & vetus, ab nobili illo Decio Magio: in quam iterum adoptione, nisi fallor, insitus Velleij frater. Nam nominat eum Magium Celerem Velleianum, Legatum Tib. Cæsaris Delmatico bello. Ipse Velleius Tribunus militum in Thraciâ & Macedoniâ: paulo post Præfectus equitum in Germaniâ, successor officij patris sui. Deinde finitâ equestri militiâ, designatus Quæstor: in Quæsturâ, remissâ sorte prouinciæ, Legatus Tiberij bello Pannonico. cuius etiam triumphantis currum ipsi fratrique eius, inter præcipuos, præcipuisque donis adornatos viros, comitari contigit. Postremum ipse fraterque eius destinati prætores, primo Tiberiani imperij anno. An quos alios honores gesserit, haud scio: sufficor tamen de Consulatu. quia apud Tiberium & Seianum magnus: & in

6
 Prisciani dicto loco, Liber vetus scribit: M. Velleius Consul. Anse
 Consularem voluit? Et sanè si is est, qui apud Tacitum exercitui
 presedit, probabile Consularem fuisse, quia Legati exercituum plerique
 tales. Plura de vitâ non repperi: minus de morte. quam animus mihi
 dicat obiisse eum in strage illâ amicorum Seiani. Quidni ita credam,
 hominem tam amicum Seiano, & in hoc ipso libello publicum eius lau-
 datorem, inter amicos fautoresque Seiani interfectum? profectò Tacitus
 & Dio auctores, rarum aliquem ex iis Tiberianæ sauitiæ superfuisse.
 Scripta an alia reliquerit, ignoro. Iactat quidem & promittit nò vno
 loco iustæ Historiæ volumina: sed an ediderit scripseritue, quis dicet?
 Nâ quod Gesnerus in Bibliothecâ adnotat, *Wolfgangum Lazium habuisse*
se De bello in Sueuos, nugas arbitramur: sicut & Georgij Merula,
qui de integro apud se Velleio sparsit, vanitatem videmus ambitiosam.

DE INDICE, ET MATERIE, ET NUMERO HORVM LIBRORVM.

HISTANT libelli hi duo, nec toti: probi & fidi,
 donec ad Cæsarium res venias, vbi haud vsque-
 quaque veri. Per adulationem enim multa celat,
 aut velat: imò & palàm aliter narrat. Diferti ta-
 men vbiq; & eloquentiâ quadam facili ac profluente. Ti-
 tulus in iis hodie est: HISTORIÆ ROMANÆ A D
 M. VINICIUM COS. nec credo hunc probum esse, aut à
 Velleio. An hæc Historia? imò nec compendium propriè aut
 breuiarium historiæ, sed serie accuratâ temporum Chronicæ
 quædam Notæ. sic tamen, vt præcipua rerum, hominum, vr-
 bium, misceat atque excerpat. An etiam Romana tantùm?
 mihi non videtur: & totum adeò priorem librum video oc-
 cupari ferè in rebus Græcicis atque externis. Quod magis
 diceremus, si integer ille exstaret. Itaq; de Titulo ambigo: &
 damnare tamen magis gaudeo, quàm immutare. Materiam
 videamus. Rhenanus, qui primus auctorem hunc è Bibliothecâ
 Murbacensi bono publico protulit, censet *Velleium ab vrbis*
primor-

*Verba eius
 ad lectore*

7
primordio Romanam historiam omnem, admirabili compendio, duobus
his voluminibus fuisse complexum. Miror virum doctum sic scri-
bere. An ab Urbis exordio ille cœpit, qui palàm & ex profes-
so multa sæcula recenset, ante eam cogitatum? qui alienissima
miscet à Romanis rebus? Librum hunc primorem videto, &
aliquis mihi negato. Quid ergo est? ego in sententiâ quam te-
rigi hæreo, Velleio propositum fuisse compendio & annorum
ordine complecti res notarum gentium & noti æui. Cœpisse
eum à Troianis temporibus, aut circà, & pertexuisse vno filo
ad Consulatum hunc M. Vinicij: id est annû Urbis DCCLXXXII.
Tiberiani autem imperij XVI. Clarum argumentum ex pri-
mordio ipso quod nunc est libelli: vbi casus & res eorum qui
à Troiâ redierunt. Sed plura interciderunt, cùm hîc tantum
Græcorum casus: non etiam Troianorum, atque adeò nec ip-
sius Æneæ. quem omittere certè non potuit, auctorem & ca-
put Romanæ stirpis. Sed hæc talia, quæ & vbi deesse videan-
tur, in locis suis adnotabo. Nunc de Numero quid cœsemus?
Libelli duo sunt, ex Rhenani, aut codicis eius, diuisione. sed
diuisione herclè parum scitâ aut æquabili, si quis copiam mo-
lemque rerum videat, quæ perierunt. An in vnum & priorem
librum incluseris, quæ à capite omnia desunt de Græcis à
Troiâ redeuntibus & variè sparsis? quæ postea de Antenore,
aut Æneâ? quæ de Latij & Albæ regibus? quæ de ipsis regibus
Romanorum? imò quæ de Consulibus aut Tribunis mili-
tum, vsque ad bellum Numantinum? Nam hæc omnia (vt
illa quidem partitio est) necessariò habuerit liber vnus pri-
mus. Non potest ô Lector: & profectò plures in priore libro
libri, si seriò examinas & attendis. Quod ipsum vt in Notis
meis facias, quas adtexam, te rogo.

IANT

IANI DOVSÆ FILII
 AD
 IVSTVM LIPSIUM
 VIRVM CLARISS.
 DE
 VELLEIO RESTITVTO
 CARMEN.

HOC veterum in castris ritus habuere Quiritum;
 Casurum cuius potuisset dextera ciuem
 Eripuisse neci, Et nigrum producere Parca
 Stantis in exitium stricto iam forfice stamen,
 Tempora Chaoniae frondis velaret honore.
 Millia at infernas cui plurima missa sub umbras,
 Qui domitum impositis pedibus calcauerat hostem,
 Tempula triumphali conscenderet aurea curru.
 Quod merces si tanta hominem seruantibus vnum,
 Aut multos maceranti hostes, quæ ciuica, LIPSI,
 Aut quales tua pensabunt benefacta corona;
 Qui totque illustres animas iam penè sepultas
 Ereptas fatis medio reuocaueris Orco;
 Musarumque hostes, quorum Ignorantia princeps,
 Sic cum Barbarie nostro procul orbe fugaris?
 Te cingat muralis honos, tua tempora mille
 Circumeant quercus, totidem decorere triumphis;
 Virtutis tanta superabit præmia virtus.
 Plus longâ soluisse fuit caligine sæcla,
 Quàm capros niueis Reges egisse quadrigis;
 Et plus restituisse omnes tibi, Roma, triumphos,
 Quàm semel aurato inuectum Capitolia curru.
 Quantumuis aliquis Phrygiâ Syriâ' ve petitos
 Ostendet lapides, totamve implevit arenam
 Spectatis non antè feris, tua gloria maior

Imple

9

Impleuisse rudem Romanis artibus orbem.
 Hic picturatis splendentia marmora venis
 Rettulit, auratasve trabes, ostrum verendens.
 Ille triumphat à spirantia signa Corinθο,
 Æraque ab Isthmiacis auro potiora fauillis
 Vexit ouans, primus Scythicis hic fructibus hortos
 Instruxit Latios, ast illi Phasidos vnda
 Orbata est auibus, portauit robora quidam
 Longinqui nemoris, setosòsve Atlantide syluam
 Imposuit niueis barrorum dentibus orbes.
 Tu Latio aduexti nostra hæc in secula princeps,
 Quod gemmas, quod ebur, quodque æra Corinthia vincat.
 Tu Circi lusus, & luxuriantis arene
 Delicias, Cilices & olentia pulpita nimbos,
 Ipsaque das oculis nostris visenda Theatra;
 Amphitheatrales quamuis superantia pompas
 Edere virtutis plus sit spectacula prisca.
 Hinc veteres rediere viri, neglectaque longum
 Nomina, Marcelli, Decij, Fabijque, animæque
 Prodigus ingentis Paullus, fortisque Camilli,
 Et Brutifasces, Trebia & Thrasymentus & Alpes,
 Cannensesque anime referunt solatia mortis
 Sic potuisse mori, latitans obscurus in vluam
 Attollit celo Marius caput, vt taceam acta
 Romula, quæ narrat Tacitus, morisque Neronum,
 Germanasque acies, steterit quam sæpe cruentus
 Rhenus, & Arctoi sudarint sanguine campi:
 Omnia quæ ingenij si non face collustrasses
 Térque quaterque tui, quantam sub nocte iacerent?
 Singula quid memorem? satis hoc, qui pumice tersus
 Lipsiaco populi gaudet prodire sub ora
 Cultior, & vires senio vernante resumit,
 Vel solus poterit VELLEIVS dicere, narrans;
 Qui primùm populi, quando circumflua Ponto
 Insula cœpta coli queuis, quæ mœnia aratro
 Descripta, aut quibus excultus primùm vrbibus orbis:
 Additur, ingenium magni quo effulserit auro

B

Mæonidis,

Mæonidis, cuius viuo de flumine vatum
 Tota cohors duxit largos in carmina riuos.
 Quis primùm Elæo raptarit puluere currus
 Singula transacto celebrans sollennia lūstro.
 Quæ quotiesquæ nouos deducta colonia ciues
 Ceperit, impresso signassent mœnia sulco
 Quum prius, aratoque ruisent vomere terram.
 Nec non Historicum passim Vatumque recenset
 Etates, quæque ars & quo celebrata sit æuo;
 Hinc quantus furor in campo, Gracchi que tumultus,
 Luxuriam inde refert spoliolorum, & molibus æquor
 Expulsum insanis ac rursus in arua receptum,
 Namque quid aut Persen, debellatumque Philippum,
 Cimbrorum aut referam clades, & vincla Iugurthæ,
 Tigranem, Mithridatem, & classica Martis Eois
 Quid civile nefas, aut quid te Cæsaris atque
 Fortuna, Cato, victorem, Brutumque, ratésque
 Asiaticas, Cleopatra animos, & cætera narrem?
 Omnia quæ gyro noster sic claudit in arcto,
 Vt tamen haud trito narrantum more sequatur
 Plana modò, ceu qui summo vaga retia ducit
 Equore, nec fundo prædã rimatur in imo,
 Sed dubia enodans & inobseruata recludens,
 Quicquid in historiã pulchrum rarumve notasset,
 In medium exponit. quæ quamuis omnia rursus
 Inuida obumbrarant effæti obliuia sæcli,
 Ille decor, VELLEIE, tamen tibi munere DIPSI,
 Ille accessit honos, quem nec tua sæcula quondam
 Ipsa habuere tibi, vt famã iam nominis alti
 Extremam Calpen & Gangis littora tranes.

C. VELLEII PATERCVLI

HISTORIÆ ROMANÆ

AD M. VINICIVM

C O S.

LIBER PRIMVS.

***¹ tempestate distractus à duce suo Nestore, Metapontum con-
didit. Teucer, non receptus à patre Telamone, ob segnitiam non vindica-
tæ fratris iniuriæ, ² Cyprum appullus, cognomine patriæ suæ Salamina
constituit. Pyrrhus, Achilles filius, Epirum occupauit, ³ Philippus Ephy-
ram in Thesprotiâ. at rex regum Agamemnon, tempestate in Cretam
in aliam reiectus, ⁴ tres ibi vrbes statuit, à patriæ nomine vnam, à victo-
riæ memoriâ, Mycenæ, Tegeam, Pergamum. idē mox, scelere patruelis
fratris Ægisthi, hereditarium exercentis in eum odium, & facinore
vxoꝝ oppressus, occiditur. ⁵ regni potitur Ægisthus per annos vii. hunc
Orestes, matrēque, cum sociâ consiliorum omnium sorore Electrâ,
virilis animi feminâ, obruncat. factum eius à diis comprobatum spatio
vitæ, & felicitate imperij apparuit: quippe vixit annis xc. ⁶ regnauit
LXX. qui se etiam à Pyrrho, Achilles filio, virtute vindicauit. nam quod
pactæ eius, Menelai atque Helenæ filiæ Hermiones nuptias occupaue-
rat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus, & Tyrrenus fra-
tres cū regnarent in Lydiâ, sterilitate frugum compulsi, sortiti sunt,
vter cum parte multitudinis patriâ decederet. fors Tyrrenum cōtigit.
peruectus in Italiam, & loco, & incolis, & mari nobile, ac perpetuum à
se nomen dedit. Post Orestis interitum, filij eius, Penthelus, & Tisame-
nus, regnauēre triennio. Tum, ferē ⁷ anno octogesimo post Troiam ca-
ptam, centesimo & vigesimo, quā Hercules ad deos exceſſerat, ⁸ Pe-
lopiſ progenies, quæ omni hoc tempore pulsus Heraclidis, Peloponnesi
imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. duces recupe-
randi imperij fuēre, ⁹ Teminus, Cresphontes, ¹⁰ Aristodemus ¹¹ quorum
atauus fuerat. Eodem ferē tempore Athenæ sub regibus esse desierunt:
quarum vltimus rex fuit Codrus, Melanthis filius, vir non prætereundus:
quippe, cū Lacedæmonij graui bello Atticos premerent, respōdisset-
que Pythius, quorum dux ab hoste esset occisus, eos futuros superiores;
depositâ veste regiâ, pastoralem cultum induit, in armis que castris ho-
stium, de industriâ, ¹² imprudēter, rixam ciens, interemptus est. Codrum
cum morte æterna gloria, Athenienses secuta victoria est. quis eum non
miretur, qui iis artibus mortem quæſierit, quibus ab ignauiſſima vita quæri
solet? Huius filius Medon primus Archon Athenis fuit. ab hoc posteri
apud Atticos dicti Medontidæ. sed ij, insequentēſq; Archontes, vsque
ad Charopem, dum viuerent, eum honorem vsurpabant. Peloponnesij,
digredientes finibus Atticis, Megaram, mediam Corintho Athenisque
urbem, condidēre. cā tempestate & Tyria clasſis, plurimum pollens

Metapontus
condidit.

Salamina.

Ephyræ.

Mycenæ.

Tegeæ.

Pergamum.

Rex Aegy-
ptus.

Orestes.

Pyrrhi cades.

Tyrrenus

Italiano vo-
ni.

Orestis filij.

Heraclida.

Athena li-

berate.

Codrus.

Medon.

Mega-a

condidit.

Gades.
Vtica.
Achai.
Pelasgi.
Theſſalia.
Corinthus.
Chalcis.
Cuma.
Neapolis.
Ionia.
Homerus.

mari, in vltimo Hispaniæ tractu, in extremo noſtri orbis termino¹³ inſulam circumfuſam Oceano, perexiguo à continenti diuiſam freto, Gades condidit: ¹⁴ ab iſdem poſt paucos annos in Africâ Vtica condita eſt. Excluſi ab Heraclidiſ Oreſtis liberi, iactatiq; cum variis caſibus, tum ſæuitiâ maris, quinctodecimo anno ¹⁵ ſedem cepere circa Leſbum inſulam. Tum Græcia maximis concuſſa eſt motibus: Achæi, ex Laconicâ pulſi, eas occupauère ſedes, quas nûc obtinent: ¹⁶ Pelasgi Athenas commigrauère: acérque belli iuuenis, nomine Theſſalus, natione Theſprocius, cum magnâ ciuium manu, eam regionem armis occupauit, quæ nunc ab eius nomine Theſſalia appellatur, antea Myrmidonû vocitata ciuitas, quo nomine, mirari conuenit eos, qui, Iliaca componentes tempora, de eâ regione vt Theſſaliâ commemorant. quod cum alij faciant, Tragici frequentiffimè faciunt. quibus minimè id concedendum eſt. nihil enim ex perſonâ poëtæ, ſed omnia ſub eorum, qui illo tempore vixerunt, dixerûnt. quod ſi quis à Theſſalo, Herculis filio, eos appellatos Theſſalos dicit: reddenda erit ei ratio, cur numquam ante hunc inſequentem Theſſalum ea gens id nominis uſurpauerit. Paulo ante ¹⁷ Hales, ſextus ab Hercule, Hippotis filius, Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra Peloponneſi continentem, in Iſthmo condidit. Neque eſt, quod miremur ab Hômero nominari Corinthum. nam ex perſonâ poëtæ & hanc urbem, & quaſdam Ionum colonias iis nominibus appellat, quibus vocabantur ætate eius, multo poſt Iliam captum condite. ¹⁸ Athenienſes in Eubœâ Chalcida Erethriam colonis occupauère; Lacedæmonij in Aſiâ Magnesiã. Nec multo poſt Chalcidenſes, orti, vt prædiximus, Atticis, Hippocle, & Megasthene ducibus, ¹⁹ Cumas in Italiâ condiderunt. huius claſſis curſum eſſe directum alij columbæ antecedentis volatu ferunt, alij ²⁰ nocturno æris ſono, qualis Cerialibus ſacris cieri ſolet. Pars horum ciuium magno poſt interuallo ²¹ Neapolim condidit. vtriuſque vrbis eximia ſemper in Romanos fides facit eas nobilitate, atque amœnitate ſuâ digniſſimas. ſed aliis diligentior ritus patrij manſit cuſtodia: Cumanos Olca mutauit viciniã. Vires autem veteres earum vrbium hodièque magnitudo oſtentat mœnium. Subſequenti tempore magna vis Græcæ iuuentutis, abundantia virium ſedes quæriatans, in Aſiam ſe effudit. nam & ²² Iones, duce Ione profeſti Athenis, nobiliſſimam partem regionis maritimæ occupauere, quæ hodièque appellatur Ionia; vrbèſq; conſtituere, Ephesum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam, multasque in Ægæo, atque Icario occupauère inſulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, Pharum, Delum, aliasque ignobiles. Et mox Æolij, eadem profeſti Græciã, longiſſimisq; acti erroribus, non minus illuſtres obtinuerant locos; claraſque vrbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Lariffam, Myrinam, Mitylenémque, & alias vrbes, quæ ſunt in Leſbo inſulâ. Clariſſimum deinde ²³ Homeri illuxit ingenium, ſine exemplo maximum: ²⁴ qui magnitudine operum, & fulgore carminum ſolus appellari Poëta meruit. in quo hoc maximum eſt, ²⁵ quod neque ante illum, quem ille imitaretur, neq; poſt illum, qui eum imitari poſſet, inuentus eſt. neq; quemquã alium, cuius operis primus auctor fuerit, in eo perfe-

perfectissimum, præter Homerum, & Archilochum, reperiemus.²⁶ Hic
 lógius à temporibus belli, quod cōposuit, Troici, quàm quidam rentur,
 abfuit. nam fermè ante annos DCCCL. floruit, intra ∞ natus est. quo
 nomine, non est mirandum, quod sæpe illud vsurpat. *

hoc enim vt hominum, ita sæculorum notatur differentia. quem si quis
 cæcum genitum putat, omnibus sensibus orbis est. Insequenti tempore
²⁷ imperium Asiaticum ab Assyriis, qui id obtinuerant annis ∞ LXX. *Assyriorum*
 translatum est ad Medos, ²⁸ abhinc annos fermè DCCCLXX. quippe Sarda- *imperium.*
 napalum, eorum regem, mollitiis florentem, & nimium felicem malo *Sardanapa-*
 suo, ²⁹ tertio & tricesimo loco ab Nino, & Semiramide, qui Babylona *lus.*
 coniderant, natum, ita vt semper successor regni paterni foret filius,
 Pharnaces Medus imperio, vitaque priuauit. Eà ætate clarissimus Graij
 nominis Lycurgus Lacedæmonius, ³⁰ vir generis regij, fuit. ³¹ seuerissi- *Lycurgus.*
 marum iustissimarumque legum auctor, & disciplinæ conuenientissimæ
 vir, cuius quamdiu Sparta diligens fuit, excelsissimè floruit. Hoc tractu
 temporum ante annos v. & Lx. quàm vrbs Romana conderetur, ab
 Elissâ Tyriâ, quam quidam Dido autumant, Carthago conditur. Circa *Carthago*
 quod tempus ³² Caranus, vir generis regij, sextus decimus ab Hercule, *condita.*
 profectus Argis, regnum Macedoniæ occupauit. ³³ à quo Magnus Ale- *Caranus.*
 xander cùm fuerit septimus decimus, iure ³⁴ materni generis Achille
 auctore, paterni Hercule gloriatus est. ³⁵ Æmilij Sura de annis populi
 Romani. Assyrij, principes omnium gentium, rerum potiti sunt, deinde
 Medi, postea Persæ, deinde Macedones. exinde, duobus regibus, Philip-
 po, & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant; haud multo post
 Carthaginem subactam, deuictis, summa imperij ad populū Romanum
 peruenit. ³⁶ Inter hoc tempus, & initium Nini regis Assyriorum, qui
 princeps rerum potitus, inter sunt anni ∞ DCCCXCV. ³⁷ Huius temporis
 æqualis Hesiodus fuit, ³⁸ circa CXX. annos distinctus ab Homeri ætate, *Hesiodus.*
 vir perelegantis ingenij, & mollissimâ dulcedine carminum memorabi-
 lis, otij quietisque cupidissimus, vt tempore tanto viro, ita operis aucto-
 ritate, proximus. qui vitauit, ne in id, quod Homerus, incideret: ³⁹ pa-
 triamque, & parentes, testatus est. sed patriam, quia multatus ab eâ erat,
 contumeliosissimè. Dum in externis moror, incidi in rem domesticam,
 maximique erroris, & multum diserepantem auctorum opinionibus.
 Nam quidam, huius temporis tractu, ⁴⁰ aiunt, à Tuscis Capuam, Nolam *Capua con-*
 que conditam, ante annos ferè DCCCXXX. quibus equidem assenserim. *ditia & Nola.*
 sed M. Cato quantum differt? qui dicat, Capuam ab eisdem Tuscis
 conditam, ac subinde Nolam: sterisse autem Capuam, antequam à Ro-
 manis caperetur, annis circiter CCLX. quod si ita est, cùm sint à Capuâ
 captâ anni CCXL. vt condita est, anni sunt ferè D. Ego (pace diligentæ
 Catonis dixerim) vix crediderim, tam maturè tantam urbem creuisse,
 floruisse, cōcidisse, resurrexisse. Clarissimum deinde omnium ludicrum
⁴¹ certamen, & ad exercitandam corporis, animique virtutem efficacissi-
 mum, Olympiorum initium habuit, auctore Iphito Elio. ⁴² is eos ludos, *Olympia.*
 mercatumque instituit ⁴³ ante annos, quam tu, M. Vinici, consulatum
 iniures, DCCCIV. hoc sacrum eodem loco instituisse fertur ⁴⁴ abhinc an-
 nos fermè ∞ CCL. ⁴⁵ Atreus, cùm Pelopi patri funebres ludos faceret.

UNED

Archontes
temporarij
Athenis.
Mox annui.

Roma con-
ditis.

Asylum.
Troies.

quo quidem in ludicro omnis generis certaminum Hercules victor
exstitit. ⁴⁷ Tum Athenis perpetui Archontes esse desierunt, cum fuisset
vltimus Alemeon: ceperuntque in denos annos creari. quæ consuetudo
in annos LXX. mansit: ac deinde annuis commissa est magistratibus resp.
Ex iis, qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, ⁴⁸ vltimus Eryx;
ex annuis, primus Creon. ⁴⁹ Sextâ Olympiade, post duo & viginti annos,
quàm prima constituta fuerat, ⁵⁰ Romulus, Martis filius, vitis iniurias
aui, Romam urbem Parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad vos
consules anni sunt DCCCLXXXII. ⁵¹ id actum post Troiam captam annis
CDXXXVII. id gessit Romulus, ⁵² adiutus legionibus Latini, aui sui: (li-
benter enim iis, qui ita prodiderunt, accesserim). cum aliter firmare vr-
bem nouam, tam vicinis Veientibus, aliisque Etruscis, ac Sabinis, cum
imbelli, & pastoralis manu vix potuerit. quamquam, iam Atylo factò in-
ter duos lucos, auxit. Hic centum homines electos, appellatosq; Patres,
instar habuit consilij publici. hanc originem nomen Patriciorum habet.
Raptus virginum Sabinarum,

* * * * *

Bellum Per-
sei.

Aemilius
Paullus.

Perseus vi-
dius.

Triumphus.

Antiochus
172.

quam timuerat hostis, expetit. nam ⁵⁴ biennio adeò varia fortuna cum
consulibus conflixerat, vt plerumque superior fuerit, magnamque par-
tem Græciæ in societatem suam perduceret. Quin Rhodij quoque,
fidelissimi antea Romanis, tū dubiâ fide, speculati fortunam, prouiores
regis partibus fuisse visi sunt: & rex Eumenes in eo bello medius fuit ani-
mo, neque fratris initiis, neq; suæ respondit consuetudini. Tum senatus
populusque Romanus ⁵⁵ L. Aemilium Paullum, qui & prætor, & consul
triumphauerat, virum in tantum laudandum, in quantum intelligi vir-
tus potest, consulem creauit, filium eius Paulli, qui ad Cannas quàm tergi-
uerfanter perniciosam reip. pugnam inierat, tam fortiter in eâ mortem
obierat. is Perseum ingenti proelio apud urbem nomine Pydnam in
Macedoniâ, fusum fugatumque, castris exsui; delectisque eius copiis,
destitutum omni spe cœgit e Macedoniâ profugere: quam ille linquens,
in insulam Samoethraciam profugit, templique se religioni supplicem
credidit. ad eum Cn. Octavius prætor, qui classi præerat, petuenit; &
⁵⁶ ratione magis, quàm vi, persuasit, vt se Romanorum fidei committeret.
ita Paullus maximum, nobilissimumque regem in triumpho duxit. quo
anno & Octauij, prætoris naualis, & Anicij, regem Illyriorum Gentium
ante currum agentis, triumphu fuere celebres. Quàm sit ⁵⁷ assidua emi-
nentis fortunæ comes Inuidia, altissimisque adhereat, etiam hoc colligi
potest, quòd, cum Anicij, Octauijque triumphum nemo interpellaret,
fuere, qui Paulli impedire obniterentur: cuius tantum priores excessit,
vel magnitudine regis Persei, vel specie simulacrorum, vel modo pecu-
niæ, vt ⁵⁸ bis millies centies hs. ærario contulerit, & omnium anteacto-
rum comparationem amplitudine vicerit. Per idem tempus, cum An-
tiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicum inchoauit, tum regem Syriæ,
Ptolemæum puerum Alexandriæ obsideret; missus est ad eum legatus
⁵⁹ M. Popillius Lænas, qui iuberet incepto desistere: mandataq; exposuit;
& regem, deliberaturum se dicentem, circumscriptis virgulâ, iussitque,
pius

prius responsum reddere, quàm egrederetur finito arenae circulo. ⁶⁰ sic
 cogitationem regiam Romana disiecit constantia; obeditumque impe-
 rio. Lucio autem Paulo, magnae victoriae compoti, quattuor filij fuere. *Aem. Pauli*
 ex iis duos, natu maiores, vnum P. Scipioni, P. Africani filio, nihil ex *domestica,*
 paternâ maiestate, præter speciem nominis, vigoremque eloquentiae, *clades.*
 retinenti, in adoptionem dederat; alterum Fabio Maximo: duos, mino-
 res natu, prætextatos, quo tempore victoriam adeptus est, habuit. Is cum
 in cõcione extra urbem, more maiorum, ante triumphi diem, ordinem
 actorum suorum cõmemoraret, deos immortales precatus est, vt, si quis
 eorum inuideret operibus, ac fortunæ suæ, in ipsum potius scelerent,
 quàm in rep. quæ vox, veluti oraculo emissa, magnâ parte eum spo-
 liauit sanguinis sui. nam alterum ex iis, quos in familiâ retinuerat, liberis;
 ante paucos triumphû, alterum post pauciores amisit dies. Aspera circa
 hæc tempora censura Fuluij Flacci, & Postumij Albini fuit. quippe
⁶¹ Fuluij censoris frater, & quidem consors, Cn. Fuluius senatu mo-
 tus est ab iis censoribus. Post victum, captumque Perseum, qui quadrien- *Persei obitus.*
 nio post in liberâ custodiâ Albæ decessit, Pseudophilippus, à mendacio *Pseudo-phi-*
 simulatæ originis appellatus, qui se Philippum, regis que stirpis, ferebat, *lippus surgit.*
 cû esset vltimæ, armis occupatâ Macedonia, assumptis regni insignibus,
 breui temeritatis pœnas dedit: quippe Q. Metellus prætor, ⁶² cui ex *Q. Metellus*
 virtute Macedonici nomen inditum, præclarâ victoriâ ipsum, gentem *vicit.*
 que superauit, & immani etiam Achæos, rebellare incipientes, fudit acie.
 Hic est Metellus Macedonicus, qui porticus, quæ fuere circûdata ⁶³ dua- *Eius monu-*
 bus ædibus sine inscriptione positis, quæ nunc Octauiae porticibus *menta Roma.*
 ambiuntur, fecerat; quique ⁶⁴ hanc turmam statuarum equestrium, quæ
 frontem ædium spectant, hodiè que maximum ornamentum eius loci,
 ex Macedonia detulit: cuius turmæ hanc causam referunt: Magnum
 Alexandrum impetrasse à Lysippo, singulari talium auctore operum, vt
 eorum equitum, qui ex ipsius turmâ apud Granicum flumen ceciderât,
 expressâ similitudine figurarum, faceret statuas, & ipsius quoque iis inter-
 poneret. ⁶⁵ Hic idem, primus omnium Romæ ædem ex marmore in iis ipsis
 monumentis molitus, vel magnificentiæ, vel luxuriæ princeps fuit. Vix *Felicitas, mō-*
 vllius gentis, ætatis, ordinis hominè inueneris, cuius felicitatem fortunæ *ra.*
 Metelli compares. ⁶⁶ nam, præter excellentes triumphos, honoresque
 amplissimos, & principale in rep. fastigium, extentumque vitæ spatium,
 & acres, innocentesque pro rep. cum inimicis contentiones, quattuor
 filios sustulit, omnes adultæ ætatis vidit, omnes reliquit superstites, &
 honoratissimos. mortui eius lectum pro Rostris sustulerunt quattuor filij;
 vnus consularis, & censorius, alter cõsularis, tertius consul, quartus can-
 didatus cõsulatus, quem honorem adeptus est. Hoc est nimirum magis,
 instincta in bellum Achaia, cum pars magna, eiusdem Metelli Macedo- *Achaicum*
 nici virtute, armisque, tracta erat, maximè Corinthiis in arma, cum gra- *bellum,*
 uibus etiam in Romanos contumelios, instigantibus. destinatus ei bello
 gerendo consul Mummius. Et sub idem tempus, magis, quia volebant
 Romani, quidquid de Carthaginensibus diceretur, credere, quàm quia
 credenda affererentur, statuit senatus Carthaginem excidere. ita eodem
 tempore.

Scipio Aemilianus.

Bellum Punicum tertium.

Carthago euerſa.

Catonis Cenſorij mors.

Corinthus euerſa.

Scipionis & Mummij ſolla. io.

Coloniarum diſtinſta deſcriptione.

tempore P. Scipio Aemilianus, vir auitis P. Africani, paterniſq; L. Paulli virtutibus ſimillimus, omnibus belli, ac togæ dotibus, ingenijque, ac ſtudiorum eminentiſſimus ſæculi ſui, qui nihil in vitâ, niſi laudandum, aut fecit, aut dixit, ac ſenſit: quem, Paulo genitum, adoptatum à Scipione, Africani filio, diximus, ædilitatem petens conſul creatus eſt. Bellum Carthagini, iam ante biennium à prioribus conſulibus illatum, maiore vi intulit; cùm antè in Hispaniâ murali coronâ, in Africâ obſidionali donatus eſſet; in Hispaniâ verò etiam ex prouocatione, ipſe modicus virium, immanis magnitudinis hoſtem interemiſſet. Eamque urbem, ⁶⁷ magis inuidiâ imperij, quàm vilius temporis noxiæ, inuiſam Romano nomini, funditus ſuſtulit; fecitque ſuæ virtutis monumentum, quod fuerat aui eius clemētix. Carthago diruta eſt, cùm ſtetiſſet annis DCLXVII. abhinc annos CLXXVII. Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio cos. Hunc finem habuit Romani imperij Carthago æmula; cum quâ bellare maiores noſtri cœpere Claudio, & Fulvio cos. ⁶⁸ ante annos CCXCVI. quàm tu, M. Vinici, conſulatuſm inires, ita per annos CXV. aut bellum inter eos populos, aut belli præparatio, aut infida pax fuit. ⁶⁹ neque ſe Romam iam terrarum orbe ſuperato, ſecuram ſpèrauit fore, ſi nomen vſquam ſtantis maneret Carthaginis. aded odium, certaminibus ortum, vltra metum durat, & ne in vicis quidem deponitur, neque antè inuiſum eſſe deſinit, quàm eſſe deſit. Ante triennium, quàm Carthago deleteretur, M. Cato, perpetuus diruendæ eius auctor, L. Cenſorino, M. Maſilio cos. mortem obiit. Eodem anno, quo Carthago concidit, L. Mummius Corinthum, poſt annos DCCCLII. quâ ab Halete, Hippotis filio, erat condita, funditus eruit. vterque imperator, deuictæ à ſe gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus eſt Achaicus. nec quiſquam ex nouis hominibus prior Mummio cognomen virtute partum vindicauit. Diuerſi imperatoribus mores, diuerſa fuere ſtudia: quippe Scipio tam elegans liberalium ſtudiorum, ⁷⁰ omniſque doctrinæ & auctor, & admirator fuit, vt Polybium, Panatiûmque, præcellentes ingenio viros, domi militiæque ſecum habuerit. neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio diſpunxit: ſemperque aut belli, aut pacis ſeruiit artibus: ſemper inter arma, ac ſtudia verſatus, aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, vt captâ Corintho, cùm maximorû artificum perfectas manibus tabulas, ac ſtatuas in Italiam portandas locaret, iuberet prædici conducentibus, ſi eas perdiſſent, nouas eos reddituros. Non tamen puto dubites, Vinici, quin magis pro rep. fuerit, manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quàm in tantum ea intelligi, & quin hac prudentiâ illa imprudentia decori publico fuerit conuenientior.

Cùm facilius cuiuſq; rei in vnum cōtracta ſpecies, quàm diuiſa temporibus, oculis, animiſque inhæreat; ⁷¹ ſtatui priorem huius voluminis, poſteriorémque partem, non inutili rerum notitiâ in artum contractâ, diſtinguere, atque huic loco inſerere, quæ quôque tempore, poſt Romam à Gallis captam, deducta ſit colonia iuſſu ſenatus. nam militarium & cauſæ, & auctores, & ipſarum præfulgent nomina. huic rei ⁷² per idem tēpus ciuitates propagatas, auctumq; Romanum nomen communiōne

nione iuris, haud intempestiuè subtexturi videmur. Post septem annos, quàm Galli urbem ceperunt, *Sutrium* deducta colonia est, & post annum *Setina*, nouémque interiectis annis *Nepe*; deinde, interpositis duobus & triginta, *Aricini* in ciuitatem recepti. Abhinc annos autem cccl. Sp. Postumio, Veturio Caluino c. o. s. ⁷³ *Campanis* data est ciuitas, parti- que *Samnitium* sine suffragio: & eodem anno *Cales* deducta colonia. Interiecto deinde triennio *Fundani*, & *Formiani* in ciuitatem recepti, ⁷⁴ eo ipso anno, quo Alexandria condita est. insequentibusq; consulibus, à Sp. Postumio, Philone Publilio censoribus *Acerranis* data ciuitas. & post triennium *Tarracinam* deducta colonia. interpositoque quadriennio, ⁷⁵ *Luceria*; ac deinde, interiecto triennio, *Suessa Aurunca*, & *Saricula*, *Interamna*q; post biennium. Decem deinde hoc munere anni vacauerunt. tunc *Sora*, atque *Alba* deductæ colonix, & *Carseoli* post biennium. at quintum Fabio, Q. Decio Mure quartum c. o. s. quo anno Pyrrhus regnare cœpit, *Sinuessam*, *Minturnas*q; missi coloni, post quadriennium *Venusiam*. interiectoque biennio, M. Curio, & Rufino Cornelio c. o. s. *Sabinis* sine suffragio data ciuitas. id actum ante annos fermè cccxx. at *Cossam*, & *Pestum* abhinc annos fermè ccc. Fabio Dorfone, & Claudio Caninâ c. o. s. interiecto quinquennio, Sempronio Sopho, & Appio Cæci filio c. o. s. *Ariminum*, *Beneuentum* coloni missi; & suffragij ferendi ius *Sabinis* datum. at initio primi belli Punici *Firmum*, & *Castrum* colonis occupata. & post annum *Aesernia*, postque xxii. annos *Aesulam*, & *Alifum*, *Fregellâ*q; post biennium; proximoque anno, Torquato, Sempronioque c. o. s. *Brundisium*, & post triennium *Spoletium*: quo anno Floraliū ludorum factum est initium. postque biennium deducta *Valentia*, &, sub aduentum in Italiam Hannibalis, *Cremona*, atque *Placentia*. Deinde, neque dum Hannibal in Italiâ moratur, neque proximis post excessum eius annis, vacauit Romanis colonias condere; cum esset in bello conquirendus potius miles, quàm dimittendus, & post bellum vires refouendæ magis, quàm spargendæ. Cnæo autem Manlio Volsone, & M. Fuluiō Nobiliore c. o. s. *Bononia* deducta Colonia, abhinc annos fermè ccxvii. & post quadriennium, *Pisaurum*, ac *Potentia*; interiectoque triennio, *Aquileia*, & *Gravisca*, & post quadriennium *Luca*. Eodem temporum tractu, ⁷⁶ quamquam apud quosdam ambigitur, *Puteolos*, *Salernum*que, & *Buxentum* missi coloni: *Auximum* autem in Picenum, abhinc annos fermè clxxxvii. ante triennium, quàm Cassius censor, à Lupercali in Palatium versus, theatrum facere instituit: ⁷⁷ cui in demoliendo eximia ciuitatis seueritas, & ⁷⁸ consul Cæpio restitère. quod ego inter clarissima publicæ voluntatis argumenta numerauerim. Cassio autē Longino, & Sextio Caluino, qui Sallues apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur, deuicit, consulibus, *Fabrateria* deducta est, abhinc annos fermè clvii. & post annum, *Scylacium*, *Mineruium*, *Tarentum*, *Neptunia*, *Carthago*que in Africâ prima, vt prædiximus, extra Italiam, colonia condita est. de *Dertonâ* ambigitur. *Narbo* autem *Marcus* in Galliâ, M. Porcio, Q. Marcio c. o. s. abhinc annos circiter clviii. deducta colonia est. post tres. & viginti annos in Vagiennis *Eporadia*, Mario sexies, Valerioque Flacco c. o. s. ⁷⁹ Neque facilè memoriæ

mandauerim, quæ, nisi militaris, post hoc tempus deducta sit.

Cum hæc particula operis velut formam propositi exceſſerit: quamquam intelligo, mihi, in hac tam præcipiti feſtinatione, quæ me, rota, proniue gurgitis, ac verticis modo, nuſquam patitur conſiſtere, præne magis neceſſaria prætereunda, quam ſuperuacua amplectenda: nequeo tamen temperare mihi, quin rem, ſæpe agitatam animo meo, neque ad liquidum ratione perductam, ſignem ſtylo. Quis enim abundè mirari poteſt, quòd eminentiſſima cuiuſque profeſſionis ingenia, ⁸⁰ in eam formam, & in idem artati temporis congruens ſpatium, & quemadmodum clauſa capsâ, aliòque ſæpto diuerſi generis animalia, nihilo minus ſeparata alienis, ⁸¹ in vnum quoque corpus congregantur; ita cuiuſque clari operis capacia ingenia in ſimilitudinem & temporum, & profeſtuum ſemetipſa ab aliis ſeparauerunt? Vna, neque multorum annorum ſpatio diuiſa, ætas, per diuini ſpiritus viros, Æſchylum, Sophoclem, Euripidem, illuſtrauit tragœdias: vna priſcam illam, & veterem ſub Cratino, Ariſtophane, & Eupolide comœdiam: ac ⁸² nouam comicam Menandrus, æqualèſque eius ætatis magis, quam operis, Philemon, ac Diphilus, & inuenère intra pauciſſimos annos, neque imitanda reliquère. ⁸³ Philoſophorum quoque ingenia, Socratico ore defluentia, omnium, quos paullo antè enumerauimus, quanto poſt Platonis, Ariſtoteliſque mortem floruère ſpatio? Quid antè Iſocratem, quid poſt eius auditores, eorumque diſcipulos clarum in oratoribus fuit? ⁸⁴ adèd quidem artatum anguſtiis temporum, vt nemo memoriâ dignus alter ab altero videri nequiuerint. neque hoc in Græcis, quam in Romanis, euènit magis. nam, niſi aſpera, ac rudia repetas, & inuenti laudanda nomine, in Artio, circaque eum Romana tragœdia eſt: dulceſque Latini lepòris facetiæ ⁸⁵ per Cæcilium, Terentiumque, & Afranium ⁸⁶ ſub pari ætate nituerunt. Hiſtoricos, (vt & Liuium quoque, priorum ætati adſtruas) præter Catonem, & quòſdam veteres, & obſcuros, minus LXXX. annis circumdatum æuum tulit. vt nec poëtarum in antiquius, ceteriùſve proceſſit vbertas. at oratio, ac vis forenſis, perfectumque proſæ eloquentiæ decus, vt idem ſeparetur Cato, (pace P. Crassi, Scipioniſque, & Lælij, & Gracchorum, & Fannij. & Ser. Galbæ dixerim) ita vniuerſa ſub principe operis ſui erupit Tullio: vt delectari ante eum pauciſſimis, mirari verò neminem poſſis, niſi aut ab illo viſum, aut qui illum viderit. Hoc idem eueniſſe grammaticis, plaſtis, pictoribus, ſcaltoribus, vt quiſque temporum inſiterit notis, reperiet, eminentia cuiuſque operis artiſſimis temporum clauſtris circumdata. Huius ergo, præcedentiſque ſæculi, ingeniorum ſimilitudines congregantis ⁸⁷ & in ſtudium par, & in emolumentum, cauſas cum ſemper requiro, numquam reperio, quas eſſe veras confidam, ſed fortasſe veriſimiles, inter quas hæc maximè. Alit æmulatio ingenia: & nunc inuidia, nunc admiratio incitationem accendit: naturaque, quod ſummo ſtudio petitum eſt, adſcendit in ſummum: difficiliſque in perfecto mora eſt: naturaliterque, quod procedere non poteſt, recedit. & vt primò ad conſequendos, quos priores ducimus, accendimur: ita, vbi aut præteriri, aut æquari eos poſſe deſperauimus, ſtudium cum ſpe ſeneſcit, & quod aſſequi non poteſt, ſequi deſinit,

Artes & ſtudia uno æuo.

Tragici
Græci.

Comici.

Philoſophi.

Oratores.

Tragici Latini.

Comici.

Hiſtorici.

Poëta.

Oratores.

Artifices alij.

Cauſæ eiſce conſiderandæ.

finit, & velut occupatam relinquens materiam, quærit nouam: præter-
 itoque eo, in quo eminere non possumus, aliquid, in quo nitamur, con-
 quirimus: ⁸⁸ sequiturque, vt frequens, ac mobilis transitus maximum
 perfecti operis impedimentum sit. Transit admiratio ⁸⁹ ad condicionem
 temporum, & ad vrbium. Vna vrbs Attica ⁹⁰ pluribus annis eloquentiæ, *Certe vrbes*
 quàm vniuersa Græcia, operibusq; floruit; adeò vt corpora gentis illius *certis artibus*
 separata sint in alias ciuitates, ingenia verò solis Athenientium muris *clara.*
 clausa existimes. Neque ego hoc magis miratus sim, quàm, neminem
 Argium, Thebanum, Lacedæmonium oratorem, aut, dum vixit, au-
 ctoritate, aut post mortem memoriâ dignum existimatum. ⁹¹ quæ vr-
 bes, & multæ aliæ, talium studiorum fuere steriles, nisi Thebas vnum os
 Pindari illuminaret. nam Alcmana, Lacones falsò sibi vindicant.

C. VELLEII PATERCVLI
 HISTORIÆ ROMANÆ
 AD M. VINICIVM
 COS.

LIBER SECVNDVS.

POTENTIÆ Romanorum prior Scipio viam aperuerat,
 luxuriæ posterior aperuit. quippe, remoto Carthaginis *Luxus Romæ*
 metu, sublatâque imperij æmulâ, non gradu, sed præci- *incruent.*
 piti cursu à virtute descitum, ad vitia transcursum; ve-
 tus disciplina deserta, noua inducta; in somnum à vigiliis,
 ab armis ad voluptates, à negotiis in otium cõuersa ciuitas. tum Scipio
 Nasica in Capitolio porticus, tum, quas prædiximus, Metellus, tum in
 circo Cn. Octauius multo amœnissimam moliti sunt: publicamq; ma-
 gnificentiam secuta priuata luxuria est. Triste deinde, & cõtumeliosum *Bellum vi-*
 bellum in Hispaniâ, duce latronû Viriatho, secutum est: quod ita variâ *riathinum.*
 fortunâ gestum est, vt sæpiùs Romanorum gereretur aduersâ. sed, inter-
 empto Viriatho fraude magis, quàm virtute, Seruilij Cæpionis, Numan- *Numanen-*
 tinum grauius exarsit. hæc vrbs ² nūquam x. plura, quàm propriæ iuuen- *num.*
 tutis, armavit. sed, vel ferociâ ingenij, vel incitiâ nostrorum ducum, vel
 fortunæ indulgentiâ, cum alios duces, tum Pompeium, magni nominis
 virum, ad turpissima deduxit fœdera, (hic primus è Pompeiis consul
 fuit) nec minus turpia ac detestabilia Mancinum Hostilium consulem. *Mancini fœ-*
 sed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum verecūdia. quip- *das.*
 pe, nõ recusando perduxit huc, vt per Fetiales nudus, ac post tergum re- *Et deditio.*
 ligatis manibus, dederetur hostibus: quem illi recipere se negauerunt,
 sicut quondam Caudini fecerunt, dicentes, publicam violationem fidei
 non debere vnus lvi sanguine. Immanẽ deditio Mâcini ciuitatis mouit
 dissensionem. quippe Ti. Gracchus, Ti. Gracchi, clarissimi, atq; eminen- *Ex eâ seditio.*
 tissimi viri, filius, P. Africani ex filiâ nepos, quo Quæstore & auctore id *Ti. Grac-*
 fœdus ictum erat, nūc grauius ferens aliquid à se factum infirmari, nunc *chus.*

similis vel iudicij, vel pœnæ metuens discrimen, tribunus pl. creatus, vir alioqui vitâ innocentissimus, ingenio florentissimus, preposito sanctissimus, tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta & naturâ & industriâ, mortalis condicio recipit, P. Mucio Scauolâ, L. Calpurnio consilibus, abhinc annos cLXII. desciuit à bonis; pollicitusque toti Italiæ ciuitatem, simul etiam ³ promulgatis agrariis legibus, omnibus statum concupiscentibus, summa imis miscuit; & in præruptum, atque anceps periculum adduxit remp. Octauioque collegæ, pro bono publico stanti, imperium abrogauit: III. viros ⁴ agris diuidendis, coloniisque deducendis creauit se, socerumque suum consularem Appium, & Gracchum fratrem, admodum iuuenem. tum P. Scipio Nasica, eius, qui optimus vir à senatu iudicatus erat, nepos, eius, qui censor porticus in Capitolio fuerat, filius, pronepos autē Cn. Scipionis, celeberrimi viri, P. Africani patruus, priuatusque, & togatus, cum esset cōsobrinus Ti. Gracchi, patriam cognationi præferens, &, quidquid publicè salutare non esset, priuatim alienum existimans, ob eas virtutes primus omnium absens pontifex max. factus est, cum datâ læuo brachio togæ laciniâ, ex superiore parte Capitolij, summis gradibus insistens, hortatus est, qui saluam vellent remp. se sequerentur. Tum optimates, senatus, atq; equestris ordinis pars melior, & intacta perniciosis consiliis plebs, inruere in Gracchum, stantem in arçâ cum cateruis suis, & concientem penè totius Italiæ frequentiam. is fugiens, decurrensque cliuo Capitolino, fragmine subfellij ictus, vitam, quam gloriosissimè degeret potuerat, in maturâ morte finiuit. Hoc initium in vrbe Româ ciuilibus sanguinis, gladio- rumque impunitatis fuit. inde ius vi obrutum, potentiorque habitus prior; discordiæque ciuium, antea condicionibus sanari solitæ, ferro diiudicatæ; bellaque non caussis inita, sed prout eorum merces fuit. quod haud mirum est non enim ibi cōsistunt exempla, vnde cœperunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissime euagandi sibi viam faciunt: & vbi semel recto deerratatum est, in præceps peruenitur: nec quisquam sibi putat turpe, quod alij fuit fructuosum. Interim, dum hæc in Italiâ geruntur, Aristonicus, mortuo rege Attalo, à quo Asia populo Romano hereditate relicta erat, sicut relicta postea est à Nicomede Bithynia, mentitus regni stirpis originem, armis eam occupat. is, victus à M. Perpennâ, ductusque in triumpho, sed M. Aquillio capite pœnas dedit, cum, initio belli, Crassum Mucianum, virum iuris scientissimum, decedentem ex Asiâ proconsulem interemisset. Et P. Scipio Africanus Æmilianus, qui Carthaginem deleuerat, post tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum consul, missusque in Hispaniam, fortunæ, virtuti que, expertæ in Africâ, respondit in Hispaniâ; & intra annum, ac tres menses, quàm eò venerat, circumdatam operibus Numantiam, excisamque æquauit solo. nec quisquam vilius gentis hominum ante eum clariore vrbium excidio nomen suum perpetuæ commendauit memoriæ. quippe, excisâ Carthagine, ac Numantiâ, ab alterius nos metu, alterius vindicauit contumelias. Hic, eum interrogante tribuno Carbone, quid de Ti. Gracchi cæde sentiret, respondit: si is occupandæ reip. animum habuisset, iure cæsum. Et, cum omnis concio acclamasset: Hostium, inquit, armatorum toties clamore

*Turbat.**Scipio Nasica:**In Gracchi dux.**Eius cædes.**Aristonicus.**Cum eo bellum.**Numantia capta**Scip. Africanus liberatus.*

clamore non territus, qui possum vestro moueri, quorum nouerca est Italia? Reuersus in urbem, intra breue tempus, M/ Aquillio, C. Sempronio cos. abhinc annos CL. post duos consulatus, duosq; triumphos, & bis excisos terrores reip. manē in lectulo repertus est mortuus, ita vt quædam elifarum faueium in cœuice reperirentur notæ. De tanti viri morte nulla habita est quaestio: eiusq; corpus velato capite elatū est, cuius operâ super totum terrarum orbem Roma extulerat caput: seu fatalem, vt plures, seu conflata in insidiis, vt aliqui prodidère memoriæ, mortem obiit. vitam certè dignissimam egit, quæ nullius ad id temporis, præterquam auito, fulgore vinceretur. decessit anno fermè LVI. de quo si quis ambiget, recurat ad priorē consulatum eius, in quem creatus est anno xxxvi. ita dubitare desinet. Ante tempus excisæ Numantiæ, præclara in Hispaniâ militia A. Bruti fuit, qui, penetratis omnibus Hispaniæ gentibus, ingenti vi hominum, urbiumque potitus numero, aditis quæ vix audita erant, Gallæci cognomen meruit. Et ante eum paucis annis tam seuerum illius Q. Macedonici in his gētibus imperium fuit, vt, cum urbem, Contrebiam nomine, in Hispaniâ oppugnaret, pulsas præcipiti loco quinque cohortes legionarias eodem protinus subire iuberet, facientibusq; omnibus in procinctu testamenta, velut ad certam mortem eundum foret, non deterritus proposito, perseverantia ducis, quem moriturum miserat, militem victorem recepit. tantum effecit mistus timori pudor, spesq; desperatione quæ sita. Hic virtute, ac seueritate facti, at Fabius Æmilianus, Paulli exemplo, disciplina in Hispaniâ fuit clarissimus. Decem deinde interpositis annis, qui Ti. Gracchum, idem Caium, fratrem eius, occupauit furor, tam virtutibus eius omnibus, quàm huic errori similem, ingenio etiam, eloquentiaque longè præstantiorem. qui cum summâ quiete animi, ciuitatis princeps esse posset, vel vindicandæ fraternæ mortis gratiâ, vel præmuniendæ regalis potentia, eiusdem exempli tribunatum ingressus, longè maiora, & aciora repens, dabat ciuitatem omnibus Italicis, extendebat eam panē vsque Alpes, diuidebat agros, vetabat quemquam ciuē plus d. iugeribus habere: quod aliquando lege Liciniâ cautum erat: noua constituebat portoria; nouis coloniis replebat prouincias; iudicia à senatu transferebat ad equites, frumentum plebi dare instituerat; nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem statu relinquebat: quin alterum etiam continuauit tribunatum. hunc L. Opimius consul, qui prætor Fregellas exciderat, persecutus armis, vnaque Fuluium Flaccum, consularem, ac triumphalem virum, æquè praua cupientem, quem C. Gracchus in locum Tiberij fratris sui virum nominauerat, eumque socium regalis assumpserat potētia, morte afficit. id vnum nefariè ab Opimio proditum, quod capitis non dicam Gracchi, sed eius R. pretium sedaturum, idque auro repensurum proposuit. Flaccus, in Auentino armatos ad pugnam eiciens, cum filio maiore ingulatus est. Gracchus profugiens, cum iam comprehenderetur ab iis, quos Opimius miserat, ceruicem Euporo seruo præbuit, qui non segnius se ipse interemit, quàm domino succurrerat. Quo die singularis Pomponij, equitis R. in Gracchum fides fuit, qui, amore Coelii, sustentatis in ponte hostibus, eius gladio se transfixit.

Mortuus, abhinc
necatur.

Bellum in
Hispaniâ.

Metelli
rigor.

C. Gracchi
tyrba.

Comprimi
Opimius.

Flacci cades.
Gracchi ca-
des.

Fides amici.

Vt Tiberij Gracchi antea corpus, ita Caij, mira crudelitate victorum, in Tiberim deiectum est. Hunc Ti. Gracchi liberi, P. Scipi onis Africani nepotes, ⁸ viua adhuc matre Cornelia, Africani filia, viri optimis ingeniis male vsu, vitæ, mortisque habuere exitum: qui si ciuilem dignitatis concupissent modum, quidquid tumultuando adipisci gestierunt, quietis obtulisset resp. Huic atrocitati adiectum scelus vnicum. quippe iuuenis, specie excellens, necdum duodeuicesimum transgressus annum, immuniisque delictorum paternorum, Fuluij Flacci filius, quem pater legatum de condicionibus miserat, ab Opimio interemptus est. quem cum haruspex Tuscus, amicus, stentem in vincula duci vidisset, **Q**uin tu hoc potius, inquit, facis? protinusque in liso capite in pontem lapideum ianuzæ carceris, effusisque cerebro expirauit. Crudelesque mox quaestiones, in amicos, clientisque Gracchorum, habitæ sunt. sed Opimium, virum aliqui sanctum, & grauem, damnatum postea iudicio publico, memoriâ ipsius sæuitiæ, nulla ciuilibus persecuta est misericordia. Eadem Rutilium, Popiliûmque, qui consules asperrimè in Tiberij Gracchi amicos sæuierant, postea iudiciorum publicorum merito oppressit inuidia. ⁹ Rei tantæ parum ad notitiam pertinens interponetur. Hic est Opimius, à quo consule celeberrimû Opimiani vini nomè, quod iam nullum esse, spatio annorum colligi potest; cum ab eo sint ad te. M. Vinici, consulem, anni cli. ¹⁰ Factum Opimij, quod inimicitiarû quæ sita erat vltio, minor secuta auctoritas: & visa vltio, priuato odio magis, quàm publicæ vindictæ, data. Subinde, Porcio, Marcioque eos. deducta colonia, *Narbo Martium*. Mâdetur deinde memoriæ seueritas iudiciorum. quippe eos. Cato cõsularis, M. Catonis nepos, Africani sororis filius, repetendarum ex Macedoniâ damnatus est; ¹¹ cum lis eius iiii. estimaretur. adeo illi viri magis voluntatè peccandi intuebatur, quàm modum: factaque ad consilium dirigebant, & quid, non in quantum, admissum foret, æstimabât. Circa eadem tempora M. Metellij fratres vno die triumphauerunt. Non minus clarum exemplum, & adhuc vnicum Fuluij Flacci, eius, qui Capuam ceperat, filiorum, sed alterius in adoptione dati, in collegio consulum fuit. adoptiuus in Acidiani Manlij familiam datus. nam censura Metellorum, paruelium, non germanorum fratrum fuit: quod solis cõtigerat Scipionibus. Tum Cimbri, & Teutoni transscendere Rhenum, multis mox nostris, suisque cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus eius Minucij, qui porticus, quæ hodieque celebres sunt, molitus est, ex Scordiscis triumphus fuit. Eodem tractu temporum nituerunt oratores Scipio Æmilianus, Læliusque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo Papirius. Nec prætereûdus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes L. Crassus, & M. Antonius. Quorû ætati, ingeniisque successere C. Cæsar Strabo, P. Sulpicius. ¹² namque Mucius iuris scientiâ, quàm propriæ eloquentiæ nomine, celebrior fuit. Clara etiam per idem æui spatium fuere ingenia, in Togatis Afranij, in Tragædiis Pacuuij, atque Attij, vsque in Græcorum ingeniorum comparationem euecti, magnumque inter hos ipsos facientis operi suo locum, adeo quidem, vt in illis limæ, in hoc pænè plus videatur fuisse sanguinis. Celebre & Lucilij nomè fuit, qui sub P. Africano, Numatino bello, eques militauerat. quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha,

ac Ma

Filius Flac-
*cus et filius.**Opimius sub-*
*versus.**Et Rutilius*
*cum Popillio.**Opimianus*
*vintum.**Narbonensis*
*colonia.**Catonis*
*damnatio.**Duo Metelli*
simul trium-
*phant.**Cimbri moti.**Minucij por-*
*ticus.**Oratores*
*clari.**Comici.**Tragici.**Lucilius*
poeta.

ac Marius, sub eodem Africano militantes, in iisdem castris didicere, quæ postea in contrariis facerent. Historiarum auctor iam tum Sisenna erat iuuenis, sed opus belli civilis Sullani post aliquot annos ab eo seniore editum est. Vetusior Sisennâ fuit Cælius, æqualis Sisennæ Rutilius, Claudiusq; Quadrigarius, & Valerius Antias. Sanè, non ignoremus, eadem ætate fuisse Pomponium, sensibus celebrem, verbis rudem, & notitate inuenti à se operis commendabilem.

*Sisenna hi-
storicus.
Cælius.
Rutilius.
Quadriga-
rius.
Antias.
Pomponius
comicus.*

Persequamur notam seueritatem censorum, Cassij Longini, Cæpio-
nisq; qui abhinc annos CLVII. Lepidum Ælum, augurè, quòd sex mil-
libus ædes conduxisset, adesse iusserunt. at nanc, si quis tanti habitet, vix
vt senator agnoscitur: adeò maturè à rectis in vitia, à vitiosis in praua, à
prauis in præcipitia peruenitur. Eodem tractu temporum & Domitij ex
Aruernis, & Fabij ex Allobrogibus victoria fuit nobilis. Fabio, Pauli ne-
poti, ex victoriâ cognomen Allobrogico inditum. Notetur Domitij
familia peculiaris quædam, & vt clarissima, ita artata numero felicitas.
vti ante hunc, nobilissimæ simpliciter iuuenem, Cn. Domitium, suè
re singulis omnino parentibus geniti, sed omnes ad consulatum, sacer-
dotiaq; ad triumphum autem penè omnes peruenierunt insignia. Bellum
deinde Iugurthinum gestum est per Q. Metellum, nulli secundum sæculi
fuit. huius legatus fuit ¹⁴ C. Marius, quem prædiximus, natus equestri lo-
co, hirtus, atque horridus, vitaq; sanctus, quantum bello optimus, tan-
tum pace pessimus, immodicus gloriæ, insatiabilis, impotens, semperq;
inquietus. hic, per publicanos, aliosq; in Africâ negotiantes, criminâ-
tus Metelli lentitudinem, trahentis iam in tertium annum bellum, &
naturalem nobilitatis superbiam, morandiq; in imperiis cupiditatem,
effecit, vt, cum, comætu petito, Romam venisset, consul crearetur.
bellique, penè patrati à Metello, qui bis Iugurtham acie fuderat, sum-
ma committeretur sibi. ¹⁵ Metelli tamen & triumphus fuit clarissimus,
& meritum, virtutiq; cognomen Numidici inditum. Vt paullo antè,
Domitij familia, ita Cæcilia noranda claritudo est: ¹⁶ quippe intra XII.
fermè annos huius temporis consules fuere Metelli, aut censores, aut
triumpharunt amplius XII. vt appareat, quemadmodum vrbium, im-
periorumq; ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc
interire. At C. Marius L. Sullam, ¹⁷ iam tunc, vt præcauentibus fati, co-
pulatam sibi quæstorem habuit, & per eum missum ad regè Bocchum,
Iugurthâ rege, abhinc annos fermè XXXIX. potitus est: designatusq;
iterum consul, in vrbem reuersus, secundi consulatus initio Kal. Ian.
eum in triumpho duxit. Effusa, vt prædiximus, immanis vis Germa-
narum gentium, quibus nomen Cimbris, ac Teutonibus erat, cum Cæ-
pionem, Manliumq; consulem, & antè Carbonem, Silanumq; fudif-
sent, fugassentq; in Gallias, & exsuisserent exercitu, Seaurumque Au-
relium eos. & alios celeberrimi nominis viros trucidassent, popu-
lus R. non alium repellendis tantis hostibus magis idoneum impe-
ratorem, quàm Marium, est ratus, tum multiplicati consulatus eius.
Tertius, in apparatu belli consumptus, quo anno Cn. Domitius tri-
bunus pl. legem tulit, vt sacerdotes, quos antea collegæ sufficiebant,
populus crearet. Quarto, trans Alpes circa Aquas Sextias cum Teutonibus
confluxit.

*Seueritas
censoria.*

*Fabius Allo-
brogicus.*

*In Domitij
nota.*

*Bellum Iu-
gurthinum.*

C. Marius.

*Consul crea-
tus.*

*In Cæcilia
nota.*

*L. Sulla
Quæstor.*

*Iugurtham
capit.*

*Cimbris Ro-
manos sum-
dunt.*

*In eos Ma-
rius missus.*

*Lex de sacer-
dotibus.*

confluxit.

*Glades Cim-
brorum.*

*Glaucia &
Apuleij tur-
ba.
A Mario
compressa.*

*Linus Dru-
sus.*

*Pro senatu
primo:*

*Mox in eum
uertit.*

Occiditur.

*Pulchra eius
vox.*

*Colonia in
exterijs.*

*Bellum Ita-
licum.*

confluxit, ¹⁸ amplius CL. hostium, priore, ac postero die, ab eo trucidatis, gensque excisa Teutonum. Quinto, citra alpes in campis, quibus nomen erat Raudis, ipse consul, & proconsul Q. Lutatius Catulus fortunatissimo decertauere proelio. ¹⁹ caesa, aut capta amplius C M. hominum. Hac victoriâ videtur meruisse Marius, ne eius nati temp. pæniteret, ac bona malis repensasse. Sextus consulatus veluti præmium ei meritorum datus. Non tamen huius consulatus fraudetur gloriâ; quo Seruilius Glauciae, Saturninique Appuleij furorem, continuatis honoribus temp. lacerantium, & gladiis quoque, & caede comitia discutientium, consul armis compescuit; hominesque exitiabiles in Hostiliâ curiâ morte multauit. Deinde, interiectis paucis annis, tribunatum iniiit M. Linius Drusus, vir nobilissimus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio, animoque, quam fortunâ vsus: qui, cum senatui priscum restituere cuperet decus, & iudicia ab equitibus ad eum transferre ordinem; (quippe, eam potestatem nacti equites, Gracchanis legibus cum in multos clarissimos, atque innocentissimos viros sæuissent, tum P. Rutilium, virum non sæculi sui, sed omnis æui optimum, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu ciuitatis, damnauerant) in iis ipsis, quæ pro senatu moliebatur, senatû habuit aduersarium, non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescandæ, illicitæque; multitudinis causâ fieri, vt, minoribus perceptis, maiora permitteret. Denique ea fortuna Drusi fuit, vt malefacta collegarum, ²⁰ quam eius optimè ab ipso cogitata, senatus probaret magis; & honorem, qui ab eo deferebatur, sperneret; iniurias, quæ ab alijs intendebantur, æquo animo reciperet; & huius summæ gloriæ inuideret, illorum modicam ferret. Tum conuersus Drusi animus, quando bene cœpta malè cedebant, ad dandam ciuitatem Italiæ. quod cum moliens reuertisset è foro, ²¹ immensâ illâ, & incognitâ, quæ eum semper comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domus suæ cultello percussus, qui affixus lateri eius relictus est, intra paucas horas discessit. Sed, cum vltimum redderet spiritum, intuens circumstantium, mærentiumque frequentiam, effudit vocem, conuenientissimâ conscientiae suæ: Ecquâdo, inquit, propinqui, amicique, similem mei ciuē habebit resp? Hunc finē clarissimus iuuenis vitæ habuit: cuius morum minimè omittatur argumētum. Cum ædificaret domum in palatio in eo loco, vbi est, quæ quondam Ciceronis, mox Cenforini fuit, nunc Statilij Sisenæ est; promitteretque; ei architectus, ita se eam ædificaturum, vt libera à conspectu, ²² immunis ab omnibus hominibus esset, neque quisquam in eam despicere posset: Tu verò, inquit, si quid in te artis est, ita compone domum meam, vt, quidquid agam, ab omnibus perspicere possit. In legibus Gracchi inter perniciosissima numerauerim, quòd extra Italiam colonias posuit. id maiores (cum viderent tãto potentiorē Tyro Carthaginē, Massiliam Phocæâ, Syracusas Corintho, Cyzicum ac Byzantium Mileto, ac genitili solo) diligenter vitauerat, vt ciues Romanos ad censendum ex prouincijs in Italiam reuocauerint. Prima autem extra Italiam colonia *Carthago* condita est. Mors Drusi, iam pridem tumescens, bellum excitauit Italicum. quippe L. Cæsare, P. Rutilio cos. abhinc annos cxx. cum id malum in vniuersâ Italiâ

Italiâ

Italiã ab Asculanis effer, (quippe²³ Seruim prætorẽ, Fonteiumq; legatum occiderant) ac deinde, à Marfis exceptum, in omnes penetrasset regiones; arma aduersus Romanos cepit. quorum vt fortuna atrox, ita caussa fuit iustissima. petebant enim eam ciuitatem, cuius imperium armis tuebantur: ²⁴ per omnes annos, atque omnia bella, duplici numero se²⁵ militum, equitumq; fungi, neque in eius ciuitatis ius recipi, quæ per eos in id ipsum peruenisset fastigium, per quod homines, eiisdẽ & gentis, & sanguinis, vt externos, alienosq; fastidire posset. id bellum ²⁶ amplius ccc. iuuentutis Italicæ abstulit. Clarissimi autem imperatores fuerunt Romani eo bello, Cn. Põpeius, Cn. Pompeij Magni pater, C. Marius, de quo prædiximus, L. Sulla, anno antè præturã functus, Q. Metellus, Numidici filius, qui meritum cognomẽ Pij consecutus erat. quippe expulsum ciuitate L. Saturnino tribuno pl. quòd solus in leges eius iurare noluerat, pietate suã, auctoritate senatus, consensu recip. restituit patrem. Nec triumphis, honorib;que, quàm aut causã exsilij, aut exilio, aut reditu clarior fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Poppædus, Herius Asinius, Insteius Cato, C. Pontidius, Telefinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilus. Neq; ego, vercundiã, domestici sanguinis gloriæ quidquã, dum verum refero, subtraham. quippe multum Minatij Magij, atau mei, Asculanensis, tribuendum est memoriæ: qui, nepos Decij Magij, Campanorũ principis celeberrimi, & fidelissimi viri, tantam hoc bello Romanis fidem præstitit, vt cum legione, quam ipse in Hirpinis conscripserat, Herculaneum simul cum T. Didio caperet, Pompeios cum alij, tum maximè, dilucideq; Q. Hortensius in Annalibus suis retulit. cuius pietati plenã populus R. gratiam retulit; ²⁷ ipsum viritim ciuitate donando, duos filios eius creando prætores, cum seni adhuc crearentur. Tam varia, atque atrox fortuna Italici belli fuit, vt per biennium continuum duo Romani consules, Rutilus, ac deinde Cato Porcius ab hostibus occiderentur, exercitus P. R. multis in locis funderentur, vtque ad saga iretur, diuq; in eo habitu maneretur. Caput imperij sui Corfinium legerant, quod appellarẽt Italicum. Paulatim deinde recipiendo in ciuitatem, qui arma aut non ceperant, aut deposuerant maturius, vires refectæ sunt, Pompeio, Sullaque, & Mario fluentem, procumbentemque Remp. restituentibus. Finito ex maxima parte, nisi quæ Nolani belli manebant reliquæ, Italico bello, (quo quidem Romani victis, afflictisq; ipsi exarmati, quàm integris vniuersis ciuitatem dare maluerunt) consulatum inierunt Q. Pompeius, & L. Cornelius Sulla, vir, qui neq; ad finem victoriæ satis laudari, neq; post victoriam abundè vituperari potest. hic, natus familiã nobili, sextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cum familiæ eius claritudo intermissa esset, diu ita se gessit, vt nullam petendi consulatum cogitationem habere videretur. deinde post praturam illustratus bello Italico, & antè in Galliã legatione sub Mario, quã eminentissimos duces hostium fuderat, ex successu animum sumpsit; petensq; consulatum, penè omnium ciuium suffragiis factus est. sed²⁸ eum honorem vndequinquagesimo ætatis suæ anno assecutus est. Per ea

In eo Imperatores Romani.

Imperatores Italici.

Magius ataus Velleij.

Clades belli Italici.

Paulatim id ponitur.

Corp. Sulla.

D

tempora

Mithridates rex. tempora Mithridates, Ponticus rex, vir, neque sciendus, neque dicendus sine curâ, bello acerrimus, virtute eximius,²⁹ aliquando fortunâ, temper animo maximus, cõsiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupatâ Asiâ, necatisq; in eâ omnibus ciuibus R. quos quidem eâdem die, atq; horâ, redditis ciuitatibus litteris, ingenticum pollicitatione premiorum interim iusserat, (quo tempore neq; fortitudine aduersus Mithridatem, neque fide in Romanos quisquam Rhodiis par fuit. Horum fidem Mitylenæorum perfidia illuminauit, qui M/ Aquillium, aliõsque Mithridati vinctos tradiderunt; quibus libertas, in vnius Theophanis gratiam, postea à Pompeio restituta est) cùm terribilis Italiæ quoque videretur imminere, sorte obuēnit Sullæ Asia ptoincia. is, egressus vrbe, cùm circa Nolam moraretur; (quippe ea vrbs pertinacissimè armata retinebat, exercitûque Romano obsidebatur, velut pæniteret eius fidei, quam omnium sanctissimam bello præstiterat Punico) P. Sulpicius, tribunus pl. disertus, acer, opibus, gratiâ, amicitis, vigore ingenij, atque animi celeberrimus, cùm antea, rectissimâ voluntate, apud populum maximam quæsisset dignitatem, quasi pigeret eum virtutum suarum, & bene consulta ei malè cederent, subito prauus, & præceps, C. Mario, post LXX. annum omnia imperia, & omnes prouincias concupiscenti, addixit, legemque ad populum tulit, quâ Sullæ imperium abrogaretur, C. Mario bellum decerneretur Mithridaticum; aliasq; leges perniciosas, & exitiabiles, neque tolerandas liberæ ciuitati, tulit: quin etiam Q Pompeij consulis filium, eundemq; Sullæ generum, per emissarios factionis suæ interfecit. Tum Sulla, contracto exercitu, ad vrbem rediit, eamque armis occupauit, XI. auctores nouarum, pessimarumque rerum, inter quos Marium, cum filio, & P. Sulpicio, vrbe exturbauit, ac, lege latâ, exules fecit. Sulpicium etiam assecuti equites, in Laurentinis paludibus iugulauere, caputque eius erectum, & ostentatum, pro Rostris, velut omen imminentis proscriptionis, fuit. Marius post sextum consulatum, annoque LXX. nudus, ac limo obrutus, oculis tantummodo, ac naribus eminentibus, extractus arundineto, circa paludem Maricæ, in quam se, fugiens confectantes Sullæ equites, abdiderat, iniecto in collum loro, in carcerem Minturnensium,³⁰ iussu II. viri, perductus est. ad quem interficiendum missus cum gladio seruus publicus, natione Germanus, qui fortè ab imperatore eo bello Cimbrico captus erat, vt agnouit Marium, magno eiulatu expromenti indignationem casus tanti viri, abiecto gladio, profugit è carcere. Tum ciues, ab hoste, misereri paullo antè principis viri, docti, instructum eum viatico, collataque veste, in nauem imposuerunt. at ille, assecutus circa Ænariam filium, cursum in Africam direxit; inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginensium, tolerauit; cùm³¹ Marius, adspiciens Carthaginem, illa intuens Marium, alter alteri possent esse solatio. Hoc primum anno, sanguine cõsulis Romani, militis imbutæ manus sunt: quippe Pompeius, collega Sullæ, ab exercitu Cn. Pompeij proconsulis, seditione, sed quam dux creauerat, interfectus est. Non erat Mario, Sulpicioq; Cinna temperator. itaque, cùm ita ciuitas Italiæ data esset, vt in octo tribus contribueretur noui ciues; ne potentia eorum, & multitudo, veterum ciuium dignitatem fran-

geret;

geret; plusq; possent recepti in beneficium, quàm auctores beneficij; Cinna, in omnibus tribubus eos se distributurum, pollicitus est. quo nomine, ingentem totius Italiae frequentiam in urbem acciuerat. è quâ pulsus, collegæ, optimatumque viribus, cum in Campaniam tenderet, ex auctoritate senatus, consulatus ei abrogatus est, suffectusq; in eius locum L. Cornelius Merula, flamen Dialis. Hæc iniuria homine, quàm exemplo, dignior fuit. Tum Cinna, corruptis primò centurionibus, ac tribunis, mox etiam, spe largitionis, militibus, ab eò exercitu, qui circa Nolam erat, receptus est. is cum vniuersus in verba eius iurasset, retinens insignia consulatus, patriæ bellum intulit, fretus ingenti numero novorum civium, è quorum delectu ccc. amplius cohortes conscripserat, ac triginta legionû instar impleuerat. Opus erat partibus, auctoritate, gratiâ, cuius augendæ, C. Marius, cum filio, de exilio reuocauit, quiq; cum iis pulsi erant. Dum bellum autem infert patriæ Cinna, Cn. Pompeius, Magni pater, (cuius præclarâ operâ bello Marsico præcipuè circa Picenum agrum, vt præscripsimus, vsa erat resp. quiq; Asculum ceperat, circa quam urbem, cum in multis aliis regionibus exercitus dispersi forent, v & lxx. civium Romanorum, amplius lx. Italicorum vnâ die confluerant) frustratus spe continuandi consulatus, ita se dubium, mediumq; partibus præstitit, vt omnia ex proprio vsu ageret, temporibusq; insidiari videretur. & huc, atque illuc, vnde spes maior affuisset potentia, se, exercitumq; deflecteret; sed, ad vltimum, magno, atrociq; prælio, cum Cinna conflixit. Cuius commissi, patriæque¹¹ sub ipsis mœnibus, sociisque urbis Romanæ pugnantibus, spectantibusque, quàm fuerit euentus exitabilis, vix verbis exprimi potest. Post hoc, cum vtrumq; exercitû, velut parum bello exhaustum, laceraret pestilentia, Cn. Pompeius decessit: cuius interitus voluptas, amissorû aut gladio, aut morbo civium pænè damno repensata est: populûsq; Romanus, quam viuo iracundiam debuerat, in corpus mortui cõtulit. Seu due, seu tres Pompeiorum fuere familia, primus eius nominis, ante annos ferè clxviii. Q. Pópeius cum Cn. Seruilio consul fuit. Cinna, & Marius, haud incruentis vtrinq; certaminibus editis, urbem occupauerunt: sed prior ingressus Cinna, de recipiendâ Maria, legē tulit. mox C. Marius, pestifero ciuibus suis reditu, intrauit mœnia. nihil illâ victoriâ fuisset crudelius, nisi mox Sullana esset secuta. neque licentiâ immediocri sæuitum, sed excelssimi quique eminentissimæ ciuitatis viri variis suppliciorum generibus affecti. in iis consul Octavius, vir lenissimi animi, iussu Cinnae, interfectus est. Merula autem, qui se sub aduentum Cinnae consulis abdicauerat, incisis venis, superfusoq; altaribus sanguine, quos sæpe pro salute reip. flamen Dialis precatus erat deos, eos in execrationem Cinnae, partiumque eius tum precatus, optimè de rep. meritum spiritum reddidit. M. Antonius, princeps ciuitatis, atque eloquentiæ, gladius militum, quos ipsos facundiâ suâ moratuserat, iussu Marij, Cinnaeque, confossus est. Q. Catulus, & aliarum virtutum, & belli Cimbrici gloriâ, quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus, cum ad mortem cõquireretur, conclusit se¹¹ loco, nuper calce, arenaq; perpolito, illatq; igni, qui vim odoris excitaret, simul exitiali hausto spiritu, simul incluso suo, mortem magis voto, quàm

Consulatus
ei adimitur.

Exercitum
corruptit.

Marius reuocat.
Cn. Pópeius
pater.

Ambiguit cū
Cinna pugnat.

Cinna urbem
intrauit.

Mox Marius.

Octavius
casus.
Et Merula.

Et Antonius.

Et Catulus.

arbitrio inimicorum, obiit. Omnia erant præcipitia in rep. nec tamen
 adhuc quisquam inueniebatur, qui bona ciuis Romani aut donare au-
Bona ablata. deret, aut petere sustineret. Postea id quoque accessit, vt sæuitiæ causam
 auaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo constitueretur, &
 qui fuisset locuples, fieret nocens, sui quisque periculi merces foret; nec
 quidquam videretur turpe, quod esset quæstuosum. Secundum deinde
C. Marij mors. consulum Cinna, & septimum Marius, in priorum dedecus, inuit, cuius
 initio, morbo oppressus, decessit, vir in bello hostibus, in otio ciuibus
 infestissimus, quietisq; impatientissimus. In huius locum successus Vale-
 rius Flaccus, turpissimæ legis auctor, quæ creditoribus quadrantem solui
 iusserat: cuius facti merita cum pœna intra biennium consecuta est. Do-
Sulle res in Graciâ. minante in Italiâ Cinnâ, maior pars nobilitatis ad Sullam in Achaiam,
 ac deinde post in Asiam per fugit. Sulla interim, cum Mithridatis præfe-
 ctis, circa Athenas, Bœotiamq; & Macedoniam, ita dimicauit, vt &
 Athenas reciperet, & plurimo circa multiplices Piræi portus munitio-
Athenas oppugnata. nes labore expleto, amplius ccc. hostium interficeret, nec minus multa
 caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatae à Sullâ
 sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri, vetustatisq; ignarus est. ad-
 enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, vt semper & in omni
 re, quidquid sincerâ fide gereretur, id Romani Atticâ fieri prædicarent.
 Ceterum tum oppressi Mithridatis armis homines miserimæ condi-
 tionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos
 extra mœnia, corpora, necessitati seruientes, intra muros habebant.
Pax cum Mithridate. Transgressus deinde in Asiam Sulla, parentem ante omnia, supplicemq;
 Mithridatem inuenit, quem multatum pecuniâ ac parte aurum, Asiâ,
 omnibusq; aliis prouinciis, quas armis occupauerat, decedere coëgit:
 captiuos recepit: in perfugas, noxiosq; animaduertit: paternis, id est
C. Fimbria. Ponticis, finibus contentum esse iussit. C. Flavius Fimbria, qui præfectus
 equitum ante aduentum Sullæ, Valerium Flaccum, consularem virum,
 interfecerat, exercituq; occupato imperator appellatus, forte Mithri-
 datem pepulerat prælio, sub aduentu Sullæ se ipse interemit, adolescens,
 quæ pessimè ausus erat, fortiter exsecutus. Eodem anno P. Lanæ tribu-
 nus pl. ³⁴ Sex. Lucilium, qui priore anno tribunus pl. fuerat, saxo Tarpeio
 deiecit, & cum collegæ eius, quibus diem dixerat, metu ad Sullam pro-
 fugissent, aquâ igniq; iis interdixit. Tum Sulla, compositis transmarinis
 rebus, cum ad eum, primum omnium Romanorum, legati Parthorum
 venissent, & in iis quidam ³⁵ magi ex notis corporis respondissent, cele-
 stem eius vitam, & memoriam futurâ, reuectus in Italiam, haud plura,
 quàm xxx. armatorum millia aduersum ccc. amplius hostium exposuit
 Brundisij. Vix quidquam in Sullæ operibus clarius duxerim, quàm quod,
 cum per triennium Cinnanæ, Marianæq; partes Italiam obsiderent, neq;
 illaturum se bellum iis dissimulauit, nec, quod erat in manibus, omisit;
 existimauitq; antè frangendum hostem, quàm vlciscendum ciuem; re-
 pulsoq; externo metu, vbi, quod alienum esset, vicisset, superaret quod erat
 domesticum. Ante aduentum L. Sullæ Cinna, seditione ortâ, ab exercitu
Cinna cades. interemptus est, vir dignior, qui arbitrio victorum moreretur, quàm ira-
 cundiâ militum, de quo verè dici potest, ausum eum, quæ nemo auderet
 bonus,

bonus, perfecisse, quæ à nullo, nisi fortissimo, perfici possent; & fuisse eum in consultando temerarium, in exsequendo virum. Carbo, nullo suffecto collegâ, solus toto anno consul fuit. Putares, Sullam venisse in Italia, non belli vindicem, sed pacis auctorem: tantâ cum quiete exercitum per Calabriam, Apuliamq; cum singulari curâ frugum, agrorum, hominum, vrbium, perduxit in Campaniam; tentauitq; iustis legibus, & æquis condicionibus bellum componere: sed iis, quibus & pessima, & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Crescebat interim in dies Sullæ exercitus, cõfluentibus ad eum optimo quôque, & sanissimo. Felici deinde circa Capuam euentu Scipionem Norbanumq; consules superat: quorum Norbanus, acie victus; Scipio, ab exercitu suo desertus, ac proditus, inuiolatus à Sullâ dimissus est. ad eum enim Sulla dissimilis fuit bellator, ac victor, vt, ³⁶ dum vincit, iustissimo lenior, post victoriam audito fuerit crudelior. ³⁷ nam & consul, vt prædiximus, exarmatum Q. Sertorium, propinquantem bello facem, & multos alios, potitus eorum, dimisit incolumes: credo, vt in eodem homine duplicis, ac diuersissimi animi conspiceretur exemplum. Post victoriam, quâ descendens montem Tifata cum C. Norbano concurrerat Sulla, ³⁸ gratus Dianæ, cuius numini regio illa sacrata est, soluit; ³⁹ aquas salubritate in medendisq; corporibus nobiles vt potius agros omnes adduxit deæ, huius gratæ religionis memoria, & inscriptio, tẽpli affixa posti, hodieq; testatur ærea tabula. Interea deinde consules Carbo III. & C. Marius septies consulis filius, annos natus xxvi. vir animi magis, quàm æui paterni, multa fortiterq; molitus, neq; vsquam inferior nomine cõsulis, apud Sacriportum pulsus à Sullâ acie, Præneste, quod antè naturâ munitum præsidis publicis uerat, se, exercitumq; contulit. ⁴⁰ Ne quid vmquam malis publicis deesset, in quâ ciuitate semper virtutibus certatum erat, certabatur sceleribus, optimusq; sibi videbatur, qui fuerat pessimus. quippe, dum ad Sacriportum dimicatur, Damaspippus prætor Domitium Scæuolam etiam pontificem maximum, & diuini, humaniq; iuris auctorem celeberrimum, & C. Carbonem prætorium, cõsulis fratrem, & Antistium ædilicium, velut fauentes Sullæ partibus, in curiâ Hostiliâ trucidauit. Non perdat nobilissimi facti gloriam Calpurnia, Bestiæ filia, vxor Antistij, quæ, iugulato, vt prædiximus, viro, gladio seipsam transfixit. quantum huius gloriæ famæq; accessit? ⁴¹ nunc virtute eminet, patriâ latet. At Pontius Telesinus, dux Samnitium, ⁴² vir domi, bellique fortissimus, penitusq; Romano nomini infestissimus, ⁴³ contractis circiter XL. fortissimæ pertinacissimæq; in retinendis armis iuuentutis, Carbone, ac Mario cos. ⁴⁴ abhinc annos XL. Kal. Nou. ita ad portam Collinam cum Sullâ dimicauit, vt ad summum discrimen & eum, & rep. perduceret: quæ non maius periculum adiit, Hannibalis intra tertium miliarium castra conspicata, quàm eo die, quo circumuolans ordines exercitus sui Telesinus, diciturq; adesse Romanis vltimû diem, vociferabatur eruedam, delendamq; vrbem; adiiciens, nunquam defuturos raptores Italiæ libertatis lupos, nisi silua, in quam refugere solerent, esset excisa. Post primam demû horam noctis & Romana acies respirauit, & hostium cessit. Telesinus postera die semianimis repertus est, victoris magis, quàm

*Sulla modo fia.**Clementia.**Diana donum.**C. Marius filius.**Damaspippus facinorosus.**Magnanima Calpurnia.**Pontius Telesinus.**Cum Roma pugnat.**Occiditur.*

*Marij filij
cales.*

morientis, vultum præferens: cuius abscissum caput ferri, gestarique circa Prænestæ Sulla iussit. Tum demum, desperatis rebus suis, C. Marius adolescens per cuniculos, qui, miro opere fabricati, in diuersas agrorum partes ferunt, conatus erumpere, cum foramine è terrâ emerisset, à dispositis in id ipsum interemptus est. Sunt, qui suâ manu; sunt, qui concurrentem mutuis idibus cum minore fratre Telefino, vnâ obfesso, & erumpente, occubuisse prodiderint. vtcumque cecidit, hodieque tantâ patris imagine nõ obscuratur eius memoria. de quo iuvene quid existimauerit Sulla, in promptu est. occiso enim demum eo, Felicis nomen assumpsit: quod quidẽ viurpasset iustissimè, si eundem & vincendi, & viuendi finem habuisset. Oppugnationi autem Prænestis ac Marij præfuerat Ofella Lucretius, qui, cum antè Marianarum fuisset partium, prætor ad Sullam transfugerat. Felicitatẽ diei, quo Samnitium, Telefiniq; pulsus est exercitus, Sulla perpetuâ ludorum Circensium honorauit memoriâ, quibus sine nomine Sullanæ victoriæ celebrâtur. Paulo antè, quàm Sulla ad Sacriportum dimicaret, ⁴⁵ magnificis præliis partium eius viri hostium exercitum fuderant, duo Seruilij apud Clusium, Metellus Pius apud Fauentiam, M. Lucullus circa Fidentiam. ⁴⁶ Videbantur finita belli ciuilis mala, cum Sullæ crudelitate aucta sunt. ⁴⁷ quippe, dictator creatus, (cuius honoris vsurpatio per annos cxx. intermissa, nam proximus post annum, quàm Hannibal Italiâ excesserat: vt appareat populum Romanum vsus dictatoris non tam desiderasse, quàm timuisse potestatem imperij, quo priores ad vindicandâ maximis periculis remp. vsi fuerant)

*Sulla Felix
dictus.*

*Ofella Lu-
cretius.*

*Sulla Dicta-
tor.*

*Proscriptio
cuius.*

immodicæ crudelitatis licentiâ vsus est. Primus ille, & vtinam vltimus, exemplum proscriptiois inuenit, vt, in quâ ciuitate petulantis conuicij ⁴⁸ iudicium histrioni exoleto redditur, in eâ iugulati ciuis reip. constitueretur auctoramentum; plurimumque haberet, qui plurimos interemisset; neque occisi hostis, quàm ciuis, vberius foret præmium, fieretq; quisque merces mortis suæ. Nec tamen in eos, qui contrâ arma tulerant, sed in multos infontes sæuitum. adiectum etiam, vt bona proscriptorum vènerent; exclusiq; paternis opibus liberi, etiam petendorum honorum iure prohiberentur; simulque, quod indignissimum est, senatorum filij & onera ordinis sustinerent, & iura perderet. Sub aduentum in Italiam L. Sullæ, Cn. Pompeius, eius Pompeij filius, quem magnificentissimas res in consulatu gessisse bello Marsico. prædiximus, xxiiii. annos natus, ab hinc annos cxiii. priuatis vt opibus, ita consiliis magna ausus, magnificèq; conata exsecutus, ad vindicandam, restituendâq; dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat, contraxit exercitum. cuius viri magnitudo multorum voluminum instar exigit: sed operis modus paucis eum narrari iubet. Fuit hic genitus matre Luciliâ, stirpis senatoriæ, formâ excellens, non eâ, quâ flos commendatur ætatis, sed ⁴⁹ ex dignitate, constantiaque in illam conueniens amplitudinẽ, fortunam quoque eius, ad vltimum vitæ comitata est diem: innocentia eximius, sanctitate præcipuus, eloquentia medius; potentia, quæ honoris causâ ad eum deferretur, non vt ab eo occuparetur, cupidissimus; dux bello peritissimus; ciuis in togâ (nisi vbi vereretur, ne quem haberet parem) modestissimus; amicitiarum tenax, in offensis

*Cn. Pom-
peius.*

Bius Lauder.

exorabi-

exorabilis, ¹⁰ in reconciliandâ gratiâ fidelissimus, in accipiendâ satisfacti-
 one facillimus, potentiâ suâ numquam, aut rarò ad impotentiâ usus,
¹¹ pænè omnium votorum expers, nisi numeraretur inter maxima, in ci-
 uitate liberâ dominaque gentium, indignari, cum omnes ciues iure ha-
 beret pares, quemquam æqualem dignitate conspiceret. Hic, à togâ virili
 assuetus commilitio prudentissimi ducis parentis sui, bonum, & capax
 recta discendi ingenium singulari rerum militarium prudentiâ exco-
 luit, vt à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pompeius timeretur vali-
 dius. Tum M. Perperna, prætorius, è proscriptis, gentis clarioris, quàm *Sertorij ce-
 des.*
 animi, Sertorium inter cenam Etoſcæ interemit, Romanisq; cerram vi-
 ctoriam, partibus suis excidium, sibi turpissimam mortem pessimo au-
 ctorauit facinore. Metellus, & Pompeius ex Hispanis triumpharunt: sed
 Pompeius, hoc quoque triumpho, adhuc eques Romanus, ante diem,
 quàm consulatum iniret, curru urbem inuectus est. quem virum, quis
 non miretur, per tot extraordinaria imperia in summum fastigium ve-
 ctum, iniquo tulisse animo, C. Cæsaris, in altero consulatu petendo, se-
 natum populumq; R. rationem habere: adèd familiare est hominibus,
 omnia sibi ignoscere, nihil aliis remittere, & inuidiam rerû non ad caus-
 sam, sed ad voluntatē, personâq; dirigere. Hoc consulatu Pompeius tri-
 buniciam potestatem restituit, cuius Sulla imaginem in iure reliquerat. *Tribunicia
 potestas re-
 stituta.*
 Dum Sertorianum bellum in Hispaniâ geritur, LXIV. fugitiui è ludo gla-
 diatorio Capuâ profugientes, duce Spartaco, raptis ex eâ vrbe gladiis,
 primò Vesuuium montem petière, mox, crescente in dies multitudine, *Spartacium
 bellum.*
 grauibus variisq; casibus affecere Italiam. quorum numerus in tantum
 adoleuit, vt, quâ vltimò dimicauere acie, XL. hominum se Romano ex-
 ercitu opposuerint. Huius patrati gloria penes ¹² M. Crassum fuit, mox *M. Crassus
 confecit.*
 Romanorum omnium principem. Conuerterat Cn. Pompeij persona
 totum in se terrarû orbem, & per omnia maiore vi habebatur: qui cum
 consul perquâ laudabiliter iurasset, se in nullam prouinciam ex eo ma-
 gistratu iturum, idq; seruasset, post biennium A. Gabinius tribunus le-
 gem tulit, vt, cum belli more, non latrociniorum, orbem classibus, iam
 non furtiuis expeditionibus, piratæ terrerent, quasdam etiam Italiæ vr-
 bes diripiissent; Cn. Pompeius ad eos opprimendos mitteretur; essetq; *Piraticum
 bellum.*
 ei imperium æquû in omnibus prouinciis cum proconsulibus, vsque ad
 quinquagesimum miliarium à mari. quo S. C. pænè totius terrarum or-
 bis imperium vni viro deferebatur: sed tamen idem hoc ante biennium
 in M. Antonij præturâ decretum erat. sed ¹³ interdû persona, vt exemplo
 nocet, ita inuidiam auget, aut leuat. in Antonio homines æquo animo
 passi erant. rarò enim inuidetur eorum honoribus, quorum vis non ti-
 metur. Contrâ, in iis homines extraordinaria reformidant, qui ea sub
 arbitrio aut deposituri, aut retenturi videntur, & modû in voluntate ha-
 bent. Dissuadebant optimatès: sed consilia impetu victa sunt. Digna est
 memoriâ Q. Catuli cum auctoritas, tum verecûdia: qui cum, dissuadens *Q. Catulus.*
 legem, in concione dixisset, esse quidem præclarum virum Cn. Pom-
 peium, sed nimium iam liberæ reip. neq; omnia in vno reponenda; adie-
 cissetque, Si quid huic acciderit, quem in eius locû substituetis? succla-
 mauit vniuersa cõcio, Te, Q. Catule. Tum ille, victus cõsensu omnium,
 & tam

*Cotta iudiciaria lex.**Rofcy Theatralis.**Pirata vincuntur.**In vrribus locantur.**L. Luculli lex.**Manilij lex.**Iurgia Luculli & Pompeij.**Luculli lex.**Creta viſa à Metello.**M. Cicero.*

& tam honorifico ciuitatis testimonio, è concione discessit. Hic hominis verecundiam, populi iustitiam mirari libet: huius, quòd non vltra contendit; plebis, quòd dissuadentem, & aduersarium voluntatis suæ, vero testimonio fraudare noluit. Per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus, ereptum senatui, ad equites, Sulla ab illis ad senatum transfulerant, ⁵⁴ æqualiter inter vtrumq; ordinem partitus est. & Horoscus lege suâ equitibus in teatro loca restituit. At Cn. Pompeius, multis, & præclaris viris in id bellum assumptis, descriptoque in omnes recessus maris præsidio nauium, breui, inextuperabili manu, terrarum orbè liberauit, ⁵⁵ prædoneſq; per multa prælia multis locis victos, circa Ciliciam classe aggressus, fudit ac fugauit. & quo maturius bellum, tam latè diffusum, conficeret, reliquias eorū contractas, in vrribus, remotoq; à mari loco, incertâ fede constituit. ⁵⁶ Sunt, qui hunc carpant, sed, quamquam in auctore satis rationis est, tamen ratio quemlibet magnum auctorem faceret. datâ enim facultate, sine raptu viuendi, rapinis arcuit. Cùm esset in fine bellum Piraticum, & L. Lucullus, (qui, ante septem annos ex consulatu sortitus Asiam, Mithridati oppositus erat, magnasq; ac memorabiles res ibi gesserat, Mithridatem sæpe multis locis fuderat, egregiâ Cyzicum liberarat victoriâ, Tigranem, regum maximû, in Armeniâ vicerat, vltimâmq; bello manum pænè magis noluerat imponere, quàm nõ potuerat, qui, alioqui per omnia laudabilis, ⁵⁷ & bello pænè inuictus, pecuniæ expellebatur cupidine) idè bellum adhuc administraret, Manilius tribunus pl. semper vernalis, & alienæ minister potetiæ, legem tulit, vt bellum Mithridaticum per Cn. Pompeium administraretur. Accepta ea, magnisq; certatum inter imperatores iurgiis, ⁵⁸ cùm Pompeius Lucullo infamiam pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatè obiiceret imperij, ⁵⁹ neuterque ab eo, quod arguebatur, mentitus argui possset. nam ⁶⁰ neq; Pompeius, vt primû ad rep. aggressus est, quemquam animo parem tulit: & ⁶¹ in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat. neque eo viro quisquam aut alia omnia minus, aut gloriam magis cõcupit. in appetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundissimus, ⁶² vt qui eos, vt libentissimè iniret, ita finiret æquo animo; & quod cupisset arbitrio suo sumere, alieno deponeret. & Lucullus, summus alioqui vir, profusæ huius in ædificiis, cõuictibusq; & apparatusibus luxuriæ primus auctor fuit: quem ob iniectas moles mari, & receptum suffossis montibus in terras mare, haud infacetè ⁶³ Magnus Pompeius Xerxem togatû vocare assueuerat. Per id tẽpus à Q. Metello Creta insula in populi R. potestatem redacta est, quæ, ducibus Panare, & Lathene. xxiv. millibus iuuenum coactis, velocitate pernicibus, armorum laborumque patientissimis, sagittarum vsu celeberrimis, per triennium Romanos exercitus fatigauerat. Ne ab huius quidem vsurâ gloriæ temperauit animum Cn. Pompeius, quin victoriæ partem conaretur vindicare. sed & Luculli, & Metelli triumphum cùm ipsorû singularis virtus, tum etiam inuidia Pompeij apud optimum quemque fecit fauorabilem. Per hæc tempora *M. Cicero*, qui omnia incrementa sua sibi debuit, vir nouitatis nobilissimæ, & vt vitâ clarus, ita ingenio maximus, qui effecit, ne, quorum arma viceramus, eorum ingenio vinceremur;

consul,

consul, Sergij Catilinae, & Cethegi, & aliorum veriusque ordinis virorum ⁶⁴ coniurationem singulari virtute, constantia, vigilia, curaque eripuit. Catilina metu consularis imperij vrbe pulsus est. Lentulus consularis, & praetor iterum, Cethegusque, & alij, clari nominis viri, auctore senatu, iussu consulis, in carcere necati sunt. ille senatus dies, quo haec acta sunt, virtutem M. Catonis, iam multis in rebus conspicuam, atque praenitentem, in altissimo luminavit. Hic, genitus proavo M. Catone, ⁶⁵ principe illo familiae Porciae, homo virtuti simillimus, & per omnia ingenio diis, quam hominibus, propior, qui numquam recte fecit, vt facere videretur, sed quia aliter facere non poterat; cuique id solum visum est rationem habere, quod haberet iustitiam, omnibus humanis vitiis immunis, semper fortunam in sua potestate habuit. hic, tribunus plebis, designatus, adhuc admodum adolescens, cum alij suaderent, vt per municipia Lentulus, coniuratione custodirentur, praene inter vltimos interrogatus sententiam, tanta vi animi atque ingenij, inuectus est in coniurationem, vt ardore oris orationem omnium, lenitatem suadentium societate consilij, suspectam fecerit: sic impendentia ex ruinis incendiisque vrbis, & commutatione status publici pericula exposuit, ita consulis virtutem amplificauit, vt vniuersus senatus in eius sententiam transiret, animaduertendumque in eos, quos praediximus, censeret; maiorque pars ordinis eius Catonem prosequerentur domum. At ⁶⁶ Catilina non segnius nota obiit, quam sceleris conandi consilia inierat: quippe, fortissime dimicans, quem spiritum supplicio debuerat, ⁶⁷ supplicio reddidit. Consulatu Ciceronis no mediocre adiecit decus natus eo anno D. A V-

C V S T V S abhinc annos LXXXII. omnibus omnium gentium viris magnitudine sua inducturus caliginem. Iam praene superuacaneum videri potest, eminentium ingeniorum notare tempora. quis enim ignorat diuturnos gradibus aetatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium, ⁶⁸ saneque Crassum, Catonem, Sulpicium, moxque Brutum, Calidum, Coelium, Caluum, & proximum Ciceroni Caesarem; eorumque velut alumnos Coruinium, ac Pollionem Asinium, aemulumque Thucydidis Sallustium, auctoresque carminum Varronem, ac Lucretium, neque vllum ⁶⁹ in suspecti operis sui carmine minore Catullum. Praene stulta est inhaerentium oculis ingeniorum enumeratio, inter quae maxime nostri aevi eminent, ⁷⁰ princeps carminum Virgilius, Rabiriusque, ⁷¹ & consecutus Sallustium Linius, Tibullusque, & Naso, perfectissime in forma operis sui. nam viuorum vt magna admiratio, ita censura difficilis est. Dum haec in vrbe, Italiaque geruntur, Cn. Pompeius memorabile aduersus Mithridatem, qui post Luculli profectioem magnas noui exercitus vires reparauerat, bellum gessit. At rex, fufus fugatusque & omnibus exfusus copiis, Armeniam ⁷² Tigranemque; socerum petiit, regem eius temporis, nisi quia Luculli armis erat infractus, potentissimum. Simul itaque duos persecutus Pompeius, intrauit Armeniam. prior filius Tigranis, sed discors patris, peruenit ad Pompeium, mox ipse supplex, & praesens se regnumque ditioni eius permisit, praefatus neminem alium, neque Romanum, neque vllius gentis virum, futurum fuisse, cuius se societati commissurus foret, quam Cn. Pompeium: proinde omnem sibi vel aduers-

Catilinaria
coniuuratio

M. Cato Prae-
sulis.

Catiline in-
teritus.

Augusti na-
taliu annus.

Oratores Ro-
mani,

Poetae.

Mithridati-
cum bellum.

Tigranes rex.

E lam,

iam, vel secundam, cuius auctor ille esset, fortunam tolerabilem futuram: non esse turpe, ab eo vinci, quem vincere esset nefas: neque ei inhonestè aliquem summitti, quem fortuna super omnes extulisset. Seruatus regi honos imperij, sed multato ingenti pecuniâ: ⁷³ quæ omnis, sicuti Pompeio moris erat, redacta in quaestoris potestatem, ac publicis descripta litteris. Syria, aliæque, quas occupauerat, prouinciæ creptæ, & alię restitutæ populo Romano, alię tum primùm in eius potestatem redactæ, vt Syria, quæ tum primùm facta est stipendiaria. Finis imperij regis terminatus Armeniâ.

Syria prouincia facta.

Prouinciã series.

Sicilia.

Africa.

Sardinia.

Hispania.

Macedonia.

Achaia.

Aetolia.

Asia.

Cyprus.

Creta.

Syria.

Pontus.

Gallia.

Cilicia.

Gallogracia.

Bithynia.

Aegyptus.

Retia.

Vindelici.

Noricum.

Pannonia.

Cappadocia.

Haud absurdum videtur propositi operis regulæ, paucis percurrere, ⁷⁴ quæ cuiusque ductu gens, ac natio redacta in formulam prouinciæ, stipendiã pacta sit, ⁷⁵ notauimus facilius, vt quæ partibus simul vniuersa conspici possint. Primus in *Siciliam* transiecit exercitum consul Claudi-
 dius, & prouinciã eam, post annos fermè LII, captis Syraculis, fecit Mar-
 cellus Claudius. Primus *Africam* Regulus, nono fermè anno primi Pu-
 nici belli: ⁷⁶ sed post CCIV. annos P. Scipio Æmilianus, erutâ Carthagi-
 ne, ⁷⁷ abhinc annos CLXXXII. Africã in formulã redegit prouinciæ. *Sardini-*
am inter primũ & secundum bellum Punicum, ductu T. Manlij cõsulis,
 certum recepit imperij iugum. Immane bellicæ ciuitatis argumentum,
 quod semel sub regibus, iterum hoc T. Manlio consule, tertio Augusto
 principe, certæ pacis argumentum Ianus Geminus clausus dedit. In *His-*
panias primi omnium duxere exercitus Cn. & P. Scipiones, initio secũdi
 belli Punici, abhinc annos CCL. inde variè possessa, & sæpe amissa parti-
 bus, vniuersa, ductu Augusti, facta stipendiaria est. *Macedoniam* Paullus,
 Mummius *Achatam*, Fuluius Nobilior subegit *Aetoliam*: *Asiam* L. Scipio,
 Africani frater, eripuit Antiocho: sed beneficio senatus, populiq; R.
⁷⁸ mox ab Attalis possessam regibus, M. Perperna, capto Ariltonico, fecit
 tributariam. ⁷⁹ *Cypro* deuictâ, nullis assignanda gloria est. ⁸⁰ quippe Sena-
 tus consulto, ministerio Catonis, regis morte, quam ille conscientia acci-
 uerat, facta prouincia est. *Creta*, Metelli ductu, longissimæ libertatis sine
 multata. Et *Syria*, *Pontusq;* Cn. Pompeij virtutis monumenta sunt.
Gallias primùm Domitio Fabio nepotæ Paulli, qui Allobrogicus voca-
 tus est, intratas cum exercitu, magnâ mox clade nostrâ, sæpe & affectauimus,
 & amissimus, sed fulgentissimum C. Cæsaris opus in iis conspicitur;
 quippe, eius ductu, auspiciusque infractæ, ⁸¹ pænè idem, quod totus terra-
 rum orbis, ⁸² ignauum conferunt stipendium. Ab eodem facta Numidi-
 cus *Ciliciam* perdomuit, visa vicisset post bellum Antiochinum Vulso
 Manlius *Gallograciam*, *Bithynia*, vt prædiximus, testamento Nicomedis
 relicta hereditaria. D. Augustus, præter Hispanias, aliasq; gentes, ⁸³ qua-
 rum titulis forum eius prænitet, pænè idem, factâ *Aegyptro* stipendiariã,
 quantum patere ius Galliã, in ærarium reditus contulit. ⁸⁴ At Ti. Cæsar,
 quam certam Hispanis parendi confessionem extorserat, parem Illyrius,
 Dalmatisq; extorsit. *Rariam* autem, & *Vindelicos*, ac *Noricos*, *Panno-*
*niã*que, & Scordiseos nouas imperio nostro subiunxit prouincias. Vt
 has armis, ita auctoritate *Cappadociam* populo R. fecit stipendiariam. Sed
 reuertamur ad ordinem.

Secuta deinde Cn. Pompeij militia, gloriæ, laborisq; maioris, in-
 certum

certum est. Penetrata cum victoriâ Media, Albania, Hiberia; ac deinde flexum agmen ad eas nationes, quæ dextra, atque intima Ponti incolunt, Colchos, Heniochosque, & Achaos. & oppressus auspiciis Pompeij, insidiis filij Pharnacis, Mithridates, vltimus omnium iuris sui regum, præter Parthicos.

*Pompeij res
in oriente.*

*Mithridateæ
victus & vlti-
mâ exultat.*

Tum victor omnium, quas adierat, gentium Pompeius, suoque & civium voto maior, & per omnia fortunam hominis egressus, reuertit in Italiam,⁸⁵ cuius reditum favorabilem opinio fecerat. quippe plerique, non sine exercitu venturum in urbem, affirmabant, & libertati publicæ statuturū arbitrio suo modum. Quo magis hoc homines timuerant, eo gratior civilis tanti imperatoris reditus fuit. omni quippe Brundisij dimisso exercitu, nihil, præter nomen imperatoris retineus, cum privato comitatu, quem semper illi vacare moris fuit, in urbem rediit; magnificentissimumque de tot regibus per biduum egit triumphum;⁸⁶ longæque maiorem omni ante se inlatâ pecuniâ in ærarium, præterquâ à Paulo, ex manubiis intulit. absente Cn. Põpeio, T. Ampius, & T. Labienus tribuni plebem tulerunt,⁸⁷ vt s. ludis Circensibus coronâ aureâ, & omni cultu triumphantium vteretur, scenicis autē prætextâ, coronaque aureâ. id ille non plus, quàm semel, (& hoc sanè nimium fuit) vsurpare sustinuit. Huius viri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, vt primùm ex Africâ, iterum ex Europâ, tertio ex Asiâ triumpharet: & quot partes terrarum orbis sunt, totidem faceret monumenta victoriæ suæ. Numquam eminentia inuidiâ carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ, & Metellus Creticus, non iniuste querens, (quippe, ornamentum triumphii eius, captiuos duces Pompeius subdlexerat) & cū iis pars optimatium refragabatur, ne aut promissa ciuitatibus à Pompeio, aut benemeritis præmia, ad arbitrium eius, persoluerentur. Secutus deinde est consulatus C. Cæsaris, qui scribenti manū iniicit, & quamlibet festinantem, in se morari cogit. hic,⁸⁸ nobilissimâ Iuliorum genitus familiâ, & quod inter omnes antiquissimos constabat, ab Anchisæ, ac Venere deducens genus, formâ omnium civium excellentissimus, vigore animi acerrimus, munificentia effusissimus;⁸⁹ animo super humanam & naturam, & fidem euectus, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientiâ periculorum, Magno illi Alexandro, sed sobrio neque iracundo, simillimus, qui denique semper & somno, & cibo in vitam, non in voluptatem, vteretur; cū fuisset⁹⁰ C. Mario sanguine coniunctissimus, atque idem Cinnæ gener, cuius filiam vt repudiaret, nullo modo compelli potuit; cū M. Piso consularis Anniam, quæ Cinnæ vxor fuerat, in Sullæ dimisisset gratiam; habuissetque ferè xlix. annos, eo tempore, quo Sullæ rerum potitus est magis ministris Sullæ, adiutoribusque partium, quàm ipso, conquirentibus eum ad necem, mutatâ veste, dissimilémque fortunæ suæ indutus habitum, nocte vrbe elapsus est. Idem postea admodum iuuenis, cū à piratis captus esset, ita se per omne spatium, quo ab iis retentus est, apud eos gessit, vt pariter iis terrori venerationique esset, neque vquam aut nocte, aut die (cur enim, quod vel maximum est, si narrari verbis speciosis non potest, omittatur?) aut exalcearetur, aut discingretur, in hoc scilicet, ne, si quando aliquid ex solito variaret, su-

*Triumphus
Pompeij.*

*Triplex de
triplici orbe.*

C. Cæsar.

Laudes eius.

*Res & vita
eius summa-
ria.*

*A piratis
captus.*

*Liberatur.**Captivos suos
capit.**Cruci affi-
git.
Pontifex fa-
ctus.**Audacia
eius.**Actiones ci-
uiles.**Societas
triunviralis.**Cæsaris Iu-
liam Pom-
peii ducit.*

spectus iis, qui oculis tantummodo eum custodiebant, foret. Longum est narrare, quid, & quoties ausus sit, quanto opere conata eius qui obtinebat Asiam magistratus P. R. motu suo destituerit. illud referatur, documentum tanti mox euasuri viri. Quæ nox eam diem secuta est, quæ publicâ ciuitatum pecuniâ redemptus est, (ita tamen, vt cogeret, antè obsides à piratis ciuitatibus dari) contractâ classe, & priuatus, & tumultuariâ, inuectus in eum locum, in quo ipsi prædones erant, partem classis fugauit, partem merfit, aliquot naues, multosq; mortales cepit; lætusque nocturnæ expeditionis triumpho, ad suos reuersus est, mandatisq; custodia, quos ceperat, in Bithyniam perrexit, ad proconsulê Iunium, (2ª cum idem enim Asiam eam quam obtinebat) petens, vt auctor fieret fumen- di de captiuis supplicij. quod cum ille, se facturum negasset, 3ª venditurumq; captiuos dixisset, (quippe sequebatur inuidia inertiam) incredibili celeritate reuectus ad mare, prius, quàm de eâ re vlli procòsulis redderentur epistolæ, omnes, quos ceperat, suffixit cruci. Idem mox ad sacerdotium ineundum (2ª quippe absens pontifex factus erat. cum in Cottæ consularis locum penè puer à Mario Cinnaq; Flamen Dialis creatus, victoriâ Sullæ, qui omnia ab iis acta fecerat irrita, amisset id sacerdotium) festinans in Italiam, ne còspiceretur à prædonibus, omnia tunc obtinentibus maria, & meritò iam infestis sibi, quattuor scalmorum nauem, vnâ cum duobus amicis, decemq; seruis, ingressus, effusissimum Hadriatici maris transiecit sinum. Quo quidem in cursu conspectis, vt purabat, piratarum nauibus, cum exisset vestem, alligassetque pugionem ad femur, alterutri se fortunæ parans, mox intellexit, frustratum esse visum suum, arborumq; ex longinquo ordinem antemnarum præbuisse imaginem. Reliqua eius acta in vrbe, nobilissimaq; Dolabellæ accusatio, & maior ciuitatis in eâ fauor, quàm reis præstari solet; contentionesq; ciuiles, cum Q. Catulo, atque aliis eminentissimis viris, celeberrimæ, & ante præturam victus, maximi pontificatus petitione, Q. Catulus, omnium còfessione senatus princeps; & restituta in ædilitate, aduersante quidem nobilitate, monumenta C. Marij, simulq; reuocati ad ius dignitatis proscriptorum liberi; & prætura, quæsturaque mirabili virtute, atque industriâ obita in Hispaniâ, cum esset quæstor sub Vetere Antistio, auo huius Veteris, consularis atq; pontificis, duorum consularium, & sacerdotum patris, viri in tantum boni, in quantum humana simplicitas intelligi potest; quo notiora sunt, minùs egent stylo.

3^a Hoc igitur eos, inter eum, & Cn. Pompeium, & M. Crassum inita-
potentiæ societas, quæ vrbi orbique terrarum, nec minùs diuerso quo-
que tempore, ipsis exitiabilis fuit. Hoc consilium sequendi Pompeius
causam habuerat, vt tandem acta in transmarinis prouincijs, quibus, vt
prædiximus, multi obtrectabant, per Cæsarem confirmarentur consu-
lem: Cæsar autem, quòd animaduertebat se, cedendo Pompeij gloriæ,
aucturum suam, & inuidiâ communis potentiæ in illum relegatâ con-
firmaturum vires suas: Crassus, vt, quem principatum solus assequi
non poterat, auctoritate Pompeij, viribus teneret Cæsaris. Affinitas
etiam inter Cæsarem, Pompeiumque contracta nuptiis, quippe filiam
C. Cæsaris Cn. Magnus duxit uxorem.

In hoc

In hoc consularu Cæsar legem tulit, vt ager Campanus plebei diuide- *Lex agraria.*
retur, suafore legis Pompeio. ita circiter xx. ciuium eò deducta, ⁹⁶ & ius
ab his restitutum post annos circiter c. lxx. quàm bello Punico ab Roma-
nis Capua in formam præfecturæ redacta erat.

Bibulus collega Cæsarís, cum actiones eius magis veller impedire, *Bibuli vili-*
quàm posset, maiore parte anni domi se tenuit. quo factò dum augere *nas.*
vult inuidiam collegæ, auxit potentiam.

Tum Cæsari decretæ in quinquennium Galliæ.

Per idem tempus P. Clodius, homo nobilis, disertus, audax, qui neque *P. Clodius.*
dicendi, neq; faciendi vllum, nisi quem veller, nosset modum, malorum
propositoru exsecutor acerrimus, infamis etiam sororis stupro, & actus
incesti reus, ob initum inter religiosissima P. R. sacra adulterium; cum
graues inimicitias cum M. Cicerone exerceret, (quid enim inter tam
dissimiles amicum esse poterat?) & à patribus ad plebem transfret, legem
in tribunatu tulit: Qui ciuem R. damnatum interemisset, ei aqua & igni
interdiceretur. Cuius verbis, et si non nominabatur Cicero, tamen solus
perebatur. ita vir optimè meritis de rep. conseruata patriæ pretium ca- *Ciceronez*
lamitate exsilij tulit. Non caruerunt suspitione oppressi Ciceronis Cæ- *pellit.*
sar & Pompeius. Hoc sibi contraxisse videbatur Cicero, quòd inter xx.
viros diuidendo agro Campano esse noluisset. Idem ⁹⁷ intra biennium,
ferà Cn. Pompeij curâ, verum & cupito interitu, votisq; Italiæ, ac decre-
tis senatus, virtute atque actione Anni Milonis, tribuni pl. dignitati pa- *Eius reditus.*
triæq; restitutus est. Neque, post Numidici exsilium, aut reditum, quis
quam aut expulsus inuidiosus, aut receptus est latius. Cuius domus,
quàm infestè à Clodio disiecta erat, tam speciosè à senatu restituta est.

Idem P. Clodius in senatu, sub honorificentissimo ministerij titulo,
M. Catonem à rep. relegauit. quippe ⁹⁸ legè tulit, vt is quæstor cum iure
prætorio, adiecto etiam quæstorie, mitteretur in insulam Cyprum, ad *Cato in Cy-*
spoliandum regno Ptolomæum, omnibus morum vitiis eam contume- *prum.*
ham meritum. sed ille, sub aduentum Catonis, vitæ suæ vim intulit: vn-
de pecuniam longè speratâ maiorem Cato Romam retulit: ⁹⁹ cuius in-
tegritatem laudari, nefas est: insolentia panè argui potest, quòd, vnà cum
consulibus ac senatu effusâ ciuitate, obuiam cum per Tiberim subiret
nauibus, non antè is egressus est, quàm ad eum locum peruenit, vbi erat
exponenda pecunia.

Cum deinde immanes res, vix multis voluminibus explicandas,
C. Cæsar in Galliâ ageret; nec contentus plurimis, ac felicissimis victo- *Cæsar in*
riis, innumerabilibusq; caësis, & captis hostium millibus, etiam in Bri- *Galliâ,*
tanniam transiecit exercitum; alterum panè imperio nostro, ac suo *Et Britan-*
quærens orbem: ¹⁰⁰ inuictum par consulum Cn. Pompeius, & M. Cras- *niâ.*
sus, alterum inière consulum, qui neque petitus honestè ab his, neque
probabiliter gestus est.

Cæsari, lege, quam Pompeius ad populum tulit, prorogata in idem
spatium temporis prouinciz: Crasso, bellum Parthicum in animo mo- *Crassus in*
lenti, Syria decreta. qui vir, cetera sanctissimus, immunisq; voluptati- *Parthos ita.*
bus, neque in pecuniâ, neque in gloriâ concupiscendâ aut modum no-
rat, aut capiebat terminum. hunc proficiscentem in Syriam diris cum
E 3 omni.

ominibus, tribuni pl. frustra retinere conati. quorum execrationes si in ipsum tantummodo valuissent, ¹⁰¹ vtile imperatoris damnum saluo exercitu fuisset reip. Transgressum Euphratem Crassum, petentemq; Seleuciam, circumfusus immanibus copiis equitum, rex Orodes vna cum parte maiore Romani exercitus interemit. reliquias legionum C. Cassius, atrocissimi mox auctor facinoris, tum quaestor, conseruauit; Syriamque adeo in P. R. potestate retinuit, vt transgressos in eam Parthos, felici rerum euentu, fugaret, ac funderet.

*Cadit cum suis.
C. Cassius.*

Per hæc, insequentiaq; & quæ prædiximus, tempora, ¹⁰² amplius cccc. hostium à C. Cæsare cæsa sunt, plura capta. ¹⁰³ pugnatum sæpe directæ acie, sæpe in agminibus, sæpe eruptionibus. bis penetrata Britannia. novem denique æstatibus, vix vllâ non iustissimus triumphus emerit. Circa Alexiam verò tantæ res gestæ, quantas audere, vix hominis, perficere, pænè nullius, nisi dei, fuerit.

Cæsaris res in Gallia.

¹⁰⁴ Septimo fermè anno Cæsar morabatur in Gallia, ¹⁰⁵ cum medium iam ex inuidiâ Pompeij male coherens inter Cn. Pompeium, & C. Cæsarem concordia pignus, Iulia, vxor Magni, decessit; atque omnia inter destinatos tanto discrimini duces dirimente fortunâ, filius quoque paruus Pompeij, Iuliâ natus, intra breue spatium obiit. Tum, in gladios, cædesque ciuium furente ambitu, cuius neque finis reperiebatur, nec modus, tertius consulatus soli Cn. Pompeio, etiam aduersantium antea dignitari eius iudicio, delatus est. cuius ille honoris gloriâ, veluti reconciliatis sibi optimatibus, maximè à C. Cæsare alienatus est. sed eius consulatus omnem vim ¹⁰⁶ in coercitionem ambitus exercuit.

Iulia obiit.

Pompeius tertium consul.

Clodij cades.

Quo tempore P. Clodius, à Milone, candidato consulatus, exemplo inutuli, facto salutari reip. circa Pouillas, contractâ ex occurrâ rixâ, iugulatus est. Milonem reum non magis inuidia facti, quàm Pompeij damnauit voluntas. quem quidem M. Cato palam latâ absoluit sententiâ, quam si maturius tulisset, non defuissent, qui sequerentur exemplum; probarentque eum ciuem occisum, quo nemo perniciosior reip. neque bonis inimicior vixerat.

Semina ciuiliſ belli.

Intra breue deinde spatium belli ciuiliſ exarserunt initia, cum iustissimus quisque & à Cæsare, & à Pompeio vellet dimitti exercitus. quippe Pompeius in secundo consulatu Hispanias sibi decerni voluerat, easque per triennium absens ipse, ac præsidens vrbi, per Afranium, & Petreium, consularem, ac prætorium, legatos suos administrabat; & iis, qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant, assentabatur; iis, qui ab ipso, aduersabatur. qui si ante biennium, quàm ad arma itum est, perfectis muneribus theatri, & aliorum operum, quæ ei circumdedit, grauissimâ tentatus valitudine, decessisset in Campaniâ, (quo quidem tempore vnuerſa Italia vota pro salute eius, primo omnium ciuium, suscepit) defuisset fortunæ destruendi eius locus; & quæ apud superos habuerat magnitudinem, in libatam detulisset ad inferos.

Pompeij morbus.

C. Curio tribunus.

Bello autem ciuili, & tot, quæ deinde, per continuos xx. annos consecuta sunt, malis, non alius maiorem, flagrantioremq; quàm C. Curio, tribunus pl. subiecit facem, vir nobilis, eloquens, audax, suæ, alienæq; & fortunæ, & pudicitie prodigus, homo ingeniosissimè nequam, & facidus malo

malo publico, ¹⁰⁷ cuius animo, voluptatibus, vel libidinibus, neque opes
vllæ, neq; cupiditates sufficere possent. hic primò pro Pompeij partibus,
id est, vt tunc habebatur, pro rep. mox, simulatione, cõtra Pompeium &
Cæsarem, sed animo pro Cæsare stetit. id gratis, ¹⁰⁸ an accepto centies H-5
fecerit, vt accepimus, in medio relinquemus. ad vltimum, saluberrimas,
& coalescentis condiciones pacis, quas & Cæsari iustissimo animo postu-
labat, & Pompeius æquo recipiebat, discussit, ac rupit, vnicè cauente Ci-
cerone concordia publicæ. Harum, præteritarumq; rerum ordo cum iu-
stis aliorum voluminibus promitur, tum, vti spero, nostris explicabitur:

Nunc proposito operi sua forma reddatur, si prius gratulatus ero
Q. Catulo, duobus Lucullis, Metelloque & Hortensio; qui cum sine in-
uidiâ in rep. floruissent, eminuisentq; sine periculo, ¹⁰⁹ quietâ, aut certe
non præcipitatâ, fatali ante initium bellorũ civilium morte. functi sunt.

Lentulo, & Marcello. eos. post urbem conditam annis DCCIII. ¹¹⁰ &
anno LXXXIX, quàm tu, M. Vinici, consulatum inires, Bellum civile ex-
arsit. Alterius ducis causa melior videbatur, alterius erat firmior. Hic
omnia speciosa, illuc valentia. Pompeium senatus auctoritas, Cæsarem
militum armauit fiducia. ¹¹¹ consules, senatusque causas, non Pompeio,
summam imperij detulerunt. Nihil relictum à Cæsare, quod, seruandæ
pacis causâ, tentari posset. nihil receptum à Pompeianis, cum alter con-
sul iusto esset ferocior, Lentulus vero saluâ rep. saluus esse non posset; M.
autem Cato moriendum antè, quàm vllam cõdicionem ciuis accipien-
dam reip. contenderet. vir antiquus, & grauis, Pompeij partes laudaret
magis, prudens sequeretur Cæsaris, & illa gloriosa, hæc terribiliora duce-
ret. Vt deinde, spreis omnibus, quæ Cæsar postulauerat, tantum modò
contentus cum vnâ legione titulum retinere. prouinciæ, priuatus in vr-
bem veniret; & se in petitione consulatus suffragiis P. R. committere de-
creuerat: ratus bellandum Cæsare, cum exercitu Rubiconem transiit: Cn.

Pompeius, consulisque, & maior pars senatus, relicta vrbe, ac deinde Ita-
liâ, trãsmisere Dyrrhachium. At Cæsar Domitio, ¹¹² legionibusque Cor-
finij, quæ vnâ cum eo fuerant, positus, duce aliisque, qui voluerant abire
ad Pompeium, sine dilatione dimissis, persecutus Brundisium, ita vt ap-
pareret, malle integris rebus, & condicionibus finire bellum, quàm op-
primere fugientes, cum transgressos reperisset consules, in urbem reuer-
tit: redditaque ratione consiliorum suorum in senatu & in concione. ac
miserrimæ necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset,
Hispanias petere decreuit. Festinationem itineris eius aliquandiu mora-
ta Massilia est; fide melior, quàm consilio prudentior, intempestiuè prin-
cipalium armorum arbitria captans, quibus ij se, debent interponere,
qui non parentem coëcrere possunt; Exercitus deinde, qui sub Afranio
consulari, ac Petreio prætorio fuerat, ipsius aduentu vigore, ac fulgore
occupatus, se Cæsari tradidit. vterque legatorum, & quisquis cuiusque
ordinis sequi eos voluerat, remissi ad Pompeium. Proximo anno, cum
Dyrrhachium, ac vicina ei vrbi regio, castris Pompeij teneretur, (qui,
accitis ex omnibus transmarinis prouinciis legionibus, equitum ac pe-
ditum auxiliis, regumq; & tetrarcharum, simulque dynastarum copiis,
immanem exercitum confecerat, & mare præsidis classium, vt rebarur,
sæpserat,

Corruptus à
Cæsare.

Catuli,
Lucullorum,
Metelli,
Hortensij
mors.

Civile bel-
lum.

Pompeij sur-
ga.

Massilia.

Hispania re-
cepta.

Pompeius ad
Dyrrhachium.

seperat, quo minus Cæsar legiones posset transmittere) suâ & celeritate, & fortunâ C. Cæsar vsus, nihil in morâ habuit, quo minus & cum vellet, ipse, exercitusque classibus perueniret, & primò penè castris Pompeij ringeret, mox etiam obsidione munimentisq; eum complecteretur. Sed inopia obsidentibus, quàm obsessis, erat grauior.¹¹³ Tum Balbus Cornelius, excedente humanâ fidem temeritate, ingressus castra hostium, sæpiusq; cum Lentulo collocutus consule, dubitante quanti se venderet,¹¹⁴ illis incremētis fecit viam, quibus non Hispaniæ suæ natus, sed Hispanus in triumphum, & pōtificatum assurgeret, fieretq; ex priuato consularis. Variatum deinde proeliis, sed vno longè magis Pompeianis prospero, quo grauiter impulsū sunt Cæsarīs milites. Tum Cæsar cum exercitū fatalem victoriæ suæ Thessaliam petiit. Pompeius, longè diuersa aliis suadentibus, (quorum pleriq; hortabantur, vt in Italiam transmitteret: neque hercules quidquam partibus illis salubrius fuit: alij, vt bellum traheret, quod dignationi partem in die ipsi magis prosperum fieret) vsus imperu suo, hostem secutus est. Aciem Pharsalicam, & illum cruentissimum Romano nomini diem, tantumque vtriusque exercitus profusum sanguinis, & collisa inter se duo reip. capita, effusumq; alterum Romani imperij lumen, tot talesque Pompeianarum partium cæsos viros, non recipit enarranda hic scripturæ modus. Illud notandum est: vt primūm C. Cæsar inclinatam vidit Pompeianorum aciem, neque prius,¹¹⁵ neque antiquius quidquam habuit, quàm in omnes partes (vt militari & verbo, & cōsuetudine vtar) dimitteret. Prò dij immortales, quod huius voluntatis erga Brutum suæ postea vir tam mitis pretium tulit! Nihil illâ victoriâ mirabilius, magnificentius, clarius fuit; quando neminem, nisi acie consumptum, ciuē patria desiderauit: sed munus misericordiæ corrupit pertinacia, cum libentius vitam victor iam daret, quàm victi acciperent. Pōpeius, profugiens cum duobus Lentulis consularibus, Sextoq; filio, & Fauonio pretorio, quos victores darent comites ei fortuna aggregauerat, aliis vt Parthos, aliis vt Africam peteret, (in quâ fidelissimum partium suarum haberet regem Iubam) suadentibus, Ægyptum petere proposuit, memor beneficiorum, quæ in patrem eius Ptolomæi, qui tum puero, quàm iuueni, propior regnabat, Alexandria contulerat. Sed quis in aduersis beneficiorum seruat memoriam? aut quis vllam calamitosis deberi putat gratiam? aut quando fortuna non mutat fidem? Missi itaq; ab rege, qui venientem Cn. Pompeium (is iam à Mitylenis Corneliam vxorē receptam in nauē, fugæ comitem habere cœperat) cōsilio Theodoti, & Achillæ exciperent, hortarenturque, vt ex onerariâ in eam nauem, quæ obuiam processerat, transcenderet. quod cum fecisset, princeps Romani nominis, imperio, arbitrioque Ægyptij mancipij, C. Cæsarē, P. Seruilio cos. iugulatus est. Hic, post tres consulatus, & totidem triumphos, domitumque terrarum orbem, sanctissimi, ac præstantissimi viri, in id euecti, super quod adscendi nō potest, duodesagesimum annum agentis, pridie natalem ipsius, vitæ fuit exitus: in tantum in illo viro à se discordante fortunâ, vt, cui modò ad victoriam terra defuerat, decesset ad sepulturam. Quid aliud, quàm nimium occupatos dixerim, quos in ætate & tanti, & penè nostri seculi, viri sefellit quinquennium? cum à

C. Atilio

Lentulus. cos. amptus.

Cæsar initio victus.

Mox vincit.

Clementia eius.

Pompeij filii.

Pompeij cæsar.

Edu. etas.

C. Atilio, & Q. Seruilio consulibus¹¹⁶ tam facilis esset annorum digestio, quod adieci, non ut argueré, sed ne arguerer. Non fuit tamen maior in Cæsarem, quàm in Pompeium fuerat, regis eorumque, quorum is auctoritate regebatur, fides. quippe cum venientem eum tentassent insidiis, ac deinde bello laceßere auderent,¹¹⁷ vtrique summo imperatorum, alteri superstiti meritas pœnas luere suppliciiis.¹¹⁸ Nusquã erat Pompeius corpore, adhuc vbique Iubæ nomine: quippe ingens partium eius fauor bellum excitauerat Africum. quod ciebat rex Iuba, & Scipio, vir cõsularis,¹¹⁹ ante biennium, quàm exstingueretur Pompeius, lectus ab eo socer. eorumque copias auxerat M. Cato, ingenti cum difficultate itinerum locorumque inopiã, perductis ad eos legionibus: qui vir, cum summum ei à militibus deferretur imperium, honorationi parère maluit. Admonet promissæ breuitatis fides quãto omnia trãscursu dicenda sint.

Sequens fortunam suam Cæsar, peruectus in Africam, quam occiso Curione, Iulianarum duce partium, Pompeiani obtinebant exercitus,¹²⁰ ibi primò variã fortunam expugnauit viã, inclinatæq; hostium copiar. Nec dissimilis ibi aduersus victos, quàm in priores, clementia Cæsaris fuit. Victorem Africani belli C. Cæsarem grauius excepit Hispaniense, (nam victus ab eo Pharnaces vix quidquam gloriæ eius adstruxit) quod Cn. Pompeius, Magni filius, adolescens, impetus ad bella maximi, ingens ac terribile conflauerat, vndique ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem sequentium, ex toto orbe terrarum auxiliis confluentibus. Sua Cæsarem in Hispaniam comitata fortuna est. sed nullum vquam atrocius periculosiusq; ab eo initum prælium, adè vt plus quàm dubio Marte, descenderet equo, consistensq; ante recedentem suorum aciem, increpitã priùs fortunã quòd se in eum seruasset exitum, denunciaret militibus, vestigio se non recessurum: proinde viderent, quem, & quo loco imperatorem deserturi forent. verecudiã magis, quàm virtute, acies restitutæ, C. A. duce, quàm à milite, fortiùs. Cn. Pompeius, grauis vulnere inuentus, inter solitudines auias interemptus est. Labienum, Varumque acies abstulit. Cæsar, omnium victor, regressus in vrbé, (quod humanam excedat fidem,) omnibus, qui contra se arma tulerant, ignouit, magnificentissimisq; gladiatorij muneris, naumachiar, & equitum peditumque, simul elephantorum certaminis spectaculis, epulique per multos dies dati celebratione, repleuit eam. Quinque egit triumphos. Gallici apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini testudine, Africi ebore, Hispaniense argento rasili constitit.¹²¹ Pecunia, ex manubiis lata, paulò amplius sexies millies h-s. Neque illi tanto viro, & tam clementer omnibus victoriis suis vso, plus quinque mensium principalis quies contigit: quippe cum mense Octobri in vrbem reuertisset, idibus Martiis, cõiurationis auctoribus Bruto & Cassio, quorum alterum, promittendo consulatum non obligauerat, contra, differendo Cassium offenderat,¹²² adiectis etiam consiliariis cædis familiarissimis omnium, & fortunã partiũ eius in summũ euectis fastigium, D. Bruto, & C. Trebonio, aliisque clari nominis viris, interemptus est. cui magnam inuidiam cõciliãrat M. Antonius, omnibus audendis paratissimus, cõsulatus collega, imponèdo capiti eius Lupercalibus sedentis pro Rostris insigne regium,

*Egyptij pœnie.**Bellum Africum.**Iuba vincitur.**Hispanicum bellum.**Cn. Pompeius Filius.**Cæsar agrò vincit.**Cn. Pompeij cædes.**Cæsaris triumphus.**Conspiratio in eum.**Et cædes.*

régium, quod ab eo ita repulsum erat, vt nō offensus videretur. Laudandum experiētiā consilium est Panfæ atque Hirtij, qui semper prædixerant Cæsari, vt principatū, armis quaesitum, armis teneret. ille, dictitans, moti se, quā tineri malle, dum clementiam, quā præstiterat, expectat, incautus ab ingratis occupatus est. cum quidem plurima præfagia atque indicia dij immortales futuri obtulissent periculi. nam & haruspices præmonuerant, vt diligentissimè iduum Martiarum caueret diem; & vxor Calpurnia, territa nocturno visu, vt eā die domi subsisteret, orabat; & libelli, coniurationem nunciantes, dati, ab eo neque protinus lecti erant. Sed profectò ineluctabilis fatorum vis,¹²³ cuius cum fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. Quo anno id patrauere facinus Brutus, & C. Cassius, prætores erant, D. Brutus consul designatus. Hi vnà cum coniurationis globo, stipati gladiatorū D. Bruti manu, Capitolium occupauere. cum cōsul Antonius, (quem cum simul interimēdum censuisset Cassius, testamentūque Cæsaris abolendum, Brutus repugnauerat, dictitans, nihil amplius ciuibus præter tyranni, ita enim appellari Cæsarem factō eius expediebat, petendum esse sanguinem) conuocato senatu, cum iam Dolabella, quē substituturus sibi Cæsar designauerat consulem, fasces atq; insignia corripuisset consularia, velut pacis auctor, liberos suos obsides in Capitolium misit, fidemq; descendendi tutò interfectoribus Cæsaris dedit: & illud decreti Atheniensium celeberrimi exemplum, relatum à Cicerone, obliuionis præteritarum rerum, decreto patrum comprobatum est. Cæsaris deinde testamentum apertum est, quo C. Octauium, nepotē sororis suæ Iuliæ, adoptabat; de cuius origine, etiam si præuentis & pauca dicenda sunt. Fuit C. Octauius, vt non patriciā, ita admodum speciosā equestri genitus familiā, grauis, sanctus, innocens, diues. Hic prætor inter nobilissimos viros creatus, primo loco, cum ei dignatio Iuliā genitam Atiam conciliaffet vxorem, ex eo honore fortitus Macedoniam, appellatusq; in eā imperator, decedens ad petitionem consulatus obiit, prætextato relicto filio, quem C. Cæsar, maior eius auunculus, educatū apud Philippum vitricum, dilexit vt suum, natumq; annos xix.¹²⁴ Hispaniensis militiæ assecutum se postea comitem habuit, nunquā aut alio vsu hospitio, quā suo, aut alio vectum vehiculo: pontificatusq; sacerdotio puerum honorauit. Et pacatis bellis ciuilibus, ad erudiendum liberalibus disciplinis singulariā indolem iuuenis, Apolloniam eum in studia miserat, mox belli Getici, ac deinde Parthici habiturus commilitonem. Cui vt est nunciatum de cede auunculi, cum protinus ex vicinis legionibus centuriones suam, suorumque militum operā ei pollicerentur, neque eam spernendam Saluidienus, & Agrippa dicerent, ille festinans peruenire in urbem, omnem ordinationem & necis & testamenti Brundisij comperit. Cui aduentanti Romam, immanis amicorum occurrit frequentia: & cum intraret urbem, Solis orbis super caput eius, curuatus æqualiter, rotundatusq;, in colorē arcus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conspectus est. Non placebat Atiæ matri Philippoque vitrico, adiri nomen inuidiosæ fortunæ Cæsaris: sed asserebant salutaria reip. terrarumq; orbis fata conditorem, conseruatoremque Romani nominis. Spreuit itaque cælestis animus humana

*Coniurati
Capitolium
occupant.*

*Amnestia
decretū.*

C. Octauius.

*Romam ve-
nit.
Omen im-
perij.*

humana consilia; & cum periculo potius summa, quam tutò humilia, proposuit sequi, maluitq; auunculo, & Cæsari de se, quam vitrico, credere, dictitans, nefas esse, quo nomine Cæsari dignus esset visus, semetipsum videri indignum. Hunc protinus Antonius consul superbè excipit; (*Antonius Octavianus int- quis.* neque is erat contemptus, sed metus) vixq; admissio in Pompeianos hortos, loquendi secum tempus dedit; mox etiam, velut insidiis eius petitus, scelestè insimulare cœpit: in quo turpiter deprehensa eius vanitas est. Apertè deinde Antonij ac Dolabellæ consulum ad nefandam dominationem erupit furor. ¹²⁵ H. s. septies millies, depositum à C. Cæsare ad ædem Opis, occupatum ab Antonio, actorum eiusdem, ¹²⁶ insertis falsis, ciuitatibusq; corruptis, commentariis. Atque omnia pretio temperata, vèdente temp. consule. Idem, prouinciam D. Bruto designato consuli decretam, Galliam occupare statuit: Dolabella transmarinas decreuit sibi: interq; naturaliter dissimillimos ac diuersa volentes crescebat odium. eoq; C. Cæsar iuuenis quotidianis Antonij petebatur insidiis. Torpebat oppressa dominatione Antonij ciuitas. indignatio, & dolor omnibus, vis ad resistendum nulli aderat, cum C. Cæsar, xix. annū ingressus, mira, ausus, ac summa consecutus; priuato consilio, maiorem senatu pro rep. animum habuit. primumq; à Calatiâ, mox à Casilino veteranos exciuit paternos. Quorum exemplum secuti alij, breui in formam iusti coière exercitus. mox, cum Antonius occurisset exercitui, quem extrâmarinis prouinciis Brūdisium venire iusserat, legio Martia, & Quarta, cognitâ & senatus voluntate, & tanti iuuenis indole, sublatis signis, ad Cæsarem se contulerunt. Eum senatus, honoratum equestri statuâ, quæ hodièq; in Rostris posita ætatem eius scripturâ indicat, (qui honor non alij, per occ. annos, quàm L. Sullæ, & Cn. Pompeio, & C. Cæsari contigerat) proprætorem vnâ cum consulibus designatis, Hirtio & Pansâ, bellum cum Antonio gerere iussit. Ab eo, annum agente vicesimum, fortissimè circa Mutinam administratum est; & D. Brutus obsidione liberatus; Antonius turpi ac nudâ fugâ coactus deserere Italiam: consulum autem alter in acie, alter post paucos dies ex vulnere mortem obiit. Omnia antè, quàm fugaretur Antonius, honorificè à senatu in Cæsarem, exercitumq; eius decreta sunt, maximè auctore Cicerone: sed, vt recessit metus, erupit voluntas, protinusq; Pompeianis partibus rediit animus. Bruto, Cassioque prouinciæ, quâs iam ipsi sine vlllo S. C. occupauerant, decretæ. laudati, quicumque his se exercitus tradidissent. omnia transmarina imperia eorum commissa arbitrio. quippe M. Brutus, & C. Cassius, nunc metuentes arma Antonij, nunc, ad augendam eius inuidiam, simulantes se metuere, testati edictis, libenter se vel in perpetuo exilio victuros, dum resp. constaret cœcordiâ, nec vllam belli ciuilibis præbituros materiam, plurimum sibi honoris esse in conscientia facti sui, profecti vrbe atq; Italiâ, intento ac pari animo, sine auctoritate publicâ, prouincias, exercitumq; occupauerat; & vbiq; ipsi essent, prætexentes esse temp. pecunias etiam, quæ ex transmarinis prouinciis Romam ab quæstoribus deportabantur, à volentibus acceperant. quæ omnia senatus decretis comprehensa, & comprobata sunt. ¹²⁷ Et D. Bruto, quòd alieno beneficio viueret, decretus triumphus. Pansæ, atque Hirtij corpora publicâ se-

Antonius Octavianus int- quis.

Eius rapina.

Octavianus copias parat.

Vixit Antonium.

Brutus & Cassius Italiâ cedunt.

Prouincias occupant.

Cassius offensus Octavianis.

pulturâ honorata. Cæsaris ad eò nulla habita mentio, vt legati, qui ad exercitû eius missi erant, iuberentur, sum moto eo, milites alloqui. Nô fuit tam ingratus exercitus, quàm fuerat senatus. nam, cum eam iniuriam dissimulando Cæsar ferret, negauêre milites, sine imperatore suo vlla se audituros madata. Hoc est illud tempus, quo Cicero, insito amore Pompeianarum partium, Cæsarem laudandum, & tollendum censebat, cum aliud diceret, aliud intelligi vellet. Interim Antonius, fugâ transgressus Alpes, ¹²⁸ primò per colloquia repulsus à M. Lepido, qui pontifex maximus in C. Cæsaris locû furto creatus, decretâ sibi Hispaniâ, adhuc in Galliâ morabatur: mox sæpius in còspectum veniens militû, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat sobrius, per auersa castrorû proruto vallo militibus receptus est: qui titulo imperij cedebat Lepido, cum summa virium penes eum foret. Sub Antonij ingressum in castra Iuuentius Laterensis, vir vitâ ac morte consentaneus, cum acerrimè suafisset Lepido, ne se cum Antonio, hoste iudicato, iungeret, irritus consilij, gladio seipse transfixit. Plancus deinde, dubiâ, id est suâ fide, diu, quarum esset partium, secum luctatus, ac sibi difficile consentiens, & nunc adiutor D. Bruti, designati còsulis, collegæ sui, senatuiq; se litteris veditans, mox eiusdem proditor; Asinius autem Pollio, firmus proposito, & Iulianis partibus fidus, Pompeianis aduersus, vterq; exercitus tradidêre Antonio. D. Brutus, desertus primò à Planco, post etiam insidiis eiusdem petitus, paullatim relinquente eum exercitu, fugiens, in hospitis cuiusdam, nobilis viri, nomine Cameli, domo ab iis, quos miserat Antonius, iugulatus est; iustissimaq; optimè de se merito viro C. Cæsari pœnas dedit: cuius cum primus omnium amicorum fuisset, interfecto fuit, & fortunæ, ex quâ fructum tulerat, inuidiam in auctorem relegabat, censebatq; æquum, quæ acceperat à Cæsare, retinere; Cæsarem, qui illa dederat, perisse. Hæc sunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonij memoriæ inussit notas. sed hic fulgentissimo & cælesti ore, at tribunus Canutius continuâ rabie lacerabat Antonium. Vtriq; vindicta libertatis morte stetit, sed ¹²⁹ tribuni sanguine cômissa proscripio, Ciceronis vel satiatio Antonio pœna finita. Lepidus deinde à senatu hostis iudicatus est, vt antè fuerat Antonius. Tû inter eum, Cæsaremque, & Antonium, cômertia epistolarû, & condicionum facta mêtio, cum Antonius & subinde Cæsare admoneret, quàm inimicæ ipsi Pompeianæ partes forent; & in quod iam emerfissent fastigium; & quanto Ciceronis studio Brutus Cassiusq; attollerentur; denunciaretque, se cum Bruto Cassioque, qui iam decem & septem legionû potentes erant, iuncturum vires suas, si Cæsar eius aspernaretur concordiam; diceretque plus Cæsarem patris, quàm se amici vltioni debere. tum in ita potentis societas, & hortantibus, orantibusq; exercitibus, inter Antonium etiam; & Cæsarem facta affinitas, cum esset priuigna Antonij desponsa Cæsari. consulatumque inuit Cæsar pridie, quàm viginti annos impleret, x. Kal. Octobres, cum collegâ Q. Pedio, post V. C. annis dccix ante LXXII. quàm tu, M. Vinici, consulatum inires. Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captiuos Picentium in triumpho ductus erat, in eâ consularem prætextam iungentem prætoriâ. Idem hic postea

trium-

*M. Lepidus.**Inne. Laterensis.**Plancus.**Asin. Pollio.**D. Bruti ead.**Triumviralis non firmitas.**P. Ventidius.*

triumphauit. Furente deinde Antonio, simulque Lepido, quorum uterque, ut prædiximus, hostes iudicati erant, cum ambo mallēt sibi nunciari quid passi essent, quam quid emeruissent, repugnante Cæsare, sed frustra aduersus duos, instauratū Sullani exempli malum, proscriptio. Nihil tam indignum illo tempore fuit, quam quod aut Cæsar aliquem proscribere coactus est; aut ab illo Cicero proscriptus est, abscissaque scelere Antonij vox publica est, cum eius salutem nemo defendisset, qui per tot annos & publicam ciuitatis, & priuatā ciuium defenderat. Nihil tamen egisti, M. Antoni: (cogit enim excedere propositi formam operis, erumpens animo ac pectore indignatio) nihil, inquam, egisti, mercedem celestissimi oris, & clarissimi capitis abscissi numerando, auctoramentoque funebri ad conseruatoris quondam reip. tantique cos. irritando necem. Rapuisti tu M. Ciceroni lucem sollicitam, & ætatem senilem, & vitam inferiorem te principe, quam sub te in viro mortem: famam verò, gloriamque factorum atque dictorum aded non abstulisti, ut auxeris. Viuit, viuētque per omnium sæculorum memoriam. Dumque hoc vel forte, vel prouidentia, vel utcumque constitutum, rerum naturæ corpus, quod ille pænè solus Romanorum animo vidit, ingenio cõplexus est, eloquentiã illuminauit, manebit incolome: comitem æui sui laudem Ciceronis trahet; omnisque posteritas illius in te scripra mirabitur, tuum in eum factum execrabitur; ¹³⁰ citiùsque in mundo genus hominum, quam cadet. Huius totius temporis fortunam ¹³¹ ne deflere quidem quisquam fatis dignè potuit, aded nemo exprimere verbis potest. Id tamen notandum est, fuisse in proscriptos vxorum fidem summam, libertorum mediam, seruorum aliquam, filiorum nullam. aded difficilis est hominibus utcumque conceptæ spei mora. ¹³² Ne quid vlli sanctum relinqueretur, vel in dotem inuitamentumque sceleris Antonius L. Cæsarem auunculum, Lepidus Paullum fratrem proscripserant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum, ut frater eius Plancus Plorius proscriberetur. Eoque inter iocos militares, qui currum Lepidi, Planci que secuti erāt, inter execrationem ciuium vsurpabāt hunc versum: *De germanis, non de Gallis, duo triumphant consules.* Suo præteritum loco referatur. ¹³³ neque enim persona vmbram actæ rei capit. ¹³⁴ Dum in acie Pharsalicâ, Africâque de summâ rerum Cæsar dimicat, M. Coelius, vir eloquio, animoque Curioni simillimus, sed in utroque perfectior, nec minus ingeniosè nequam, cum in modica quidē seruari posset, quippe peior illi res familiaris, quam mens, erat, in præturâ nouarum tabularum auctor exstitit; nequitque senatus; & ¹³⁵ auctoritate cons. deterrefi, accito etiam Milone Anno, qui, non impetrato reditu, Iulianis partibus infestus erat, ¹³⁶ in vrbe seditionem magis, occultè autem bellicum tumultum mouens, primò summotus à rep. mox, consularibus armis, auctore senatu, circa Turios oppressus est. Incepto pari similis fortuna Milonis fuit; qui, ¹³⁷ Compfam in Hirpinis oppugnans, ictûsque lapide, tum P. Clodio, tum patrię, quam armis petebat, pœnas dedit; vir inquietus, & vltra ¹³⁸ fortem temerarius. Quatenus autem aliquid ex omissis peto, noterur immodicâ & intempestiuâ libertate vsos aduersus C. Cæsarem, Marullū Epidium, Flauiumque Cæsetium, trib. pl. dum arguunt in eo regni volūtatem, pænè vim domi-

*Proscriptio
instituta.*

*M. Cicero
occisus.*

*Scelera pro-
scriptionis.*

M. Coelius.

Ann. Milo.

nationis expertos. In hoc tamen sæpe laceffiti principis ira excessit, vt, censoriâ potiùs contentus notâ, quàm animaduersione dictatoriâ, sum- moueret eos à rep. testareturq; esse sibi miserrimû, quòd aut naturâ suâ ei excedendû foret, aut minuenda dignitas. Sed ad ordinē reuertendum est. Iam & ¹³⁹ Dolabella in Asiâ C. Trebonium consularē, cui succedebat, fraude deceptû, Smyrnæ occiderat, virû aduersus merita Cæsaris ingratißimû, participemque cædis eius, à quo ipse in cõsulare prouectus fastigium fuerat: & C. Cassius, acceptis à Stratio Murco, & Crispo Marcio, prætoris viris, imperatoribus, qui præualidis in Syriâ legionibus, inclusum Dolabellam, qui, præoccupatâ Asiâ, in Syriam peruenerat, Laodicea expugnat, ita tamen, vt ad idum serui sui Dolabella nõ segniter ceruicem daret, & decē legiones in eo tractu sui iuris fecerat. & M. Brutus C. Antonio, fratri M. Antonij in Macedoniâ, Vatiniõq; circa Dyrrhachium volentes legiones extorserat: sed Antonium bello laceffierat: Vatiniũ dignatione obruerat: cum & Brutus cui libet ducem præferendus videretur; & Vatinius nulli nomini non esset postferendus. in quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenij, aded, vt animus eius dignissimo domicilio inclusus videretur. eratq; septem legionibus validus. Et lege Peditâ, quam consul Peditus, collega Cæsaris, tulerat, omnibus, qui Cæsarem patrem interfecerant, aquâ ignique damnatis interdictum erat. quo tempore ¹⁴⁰ Capito, patruus meus, vir ordinis senatorij, Agrippæ subscripsit in C. Cassium.

Dumq; ea in Italiâ geruntur, acri atq; prosperrimo bello Cassius Rhodum, rem immanis operis, ceperat; Brutus Lycios deuicerat; & inde in Macedoniam exercitus transiecerant; cum per omnia repugnâs naturæ suæ Cassius, etiam Bruti clementiam vinceret. Neque reperias, quos aut pronior fortuna comitata sit, aut veluti fatigata maturius destituerit, quàm Brutû & Cassium. Tum Cæsar & Antonius transiecerunt exercitus ¹⁴¹ in Macedoniam, & apud urbē Philippos cum M. Bruto Cassioq; acie concurrerunt. Cornu, cui Brutus præerat, impulsis hostibus castra Cæsaris cepit. nã ipse Cæsar, etiã si infirmissimus valetudine erat, obibat munia ducis, oratus etiam ab Artorio medico, ne in castris remaneret, manifestè denunciatione quietis territo. Id autē, in quo Cassius fuerat, fugatum, ac malè multatû, in altiora se receperat loca. Tum Cassius, ex suâ fortunâ euentum collegæ æstimans, cum dimisisset euocatum, iussissetq; nunciare sibi, quæ esset multitudo ac vis hominû, quæ ad se tenderet, tardiùs eo nunciante, cum in vicino esset agmē cursu ad eum tendentium, neque puluere facies, aut signa denotari possent; existimans, hostes esse, qui irruerent, lacernâ caput circumdedit, extantamq; ceruicem interritus liberto præbuit. Deciderat Cassij caput, cum euocatus aduenit, nuncians Brutum esse victorem. qui, cum imperatorem prostratum videret; Sequar, inquit, eum, quem mea occidit tarditas, & ita in gladium occubuit. Post paucos deinde dies Brutus cõflixit cum hostibus, & victus acie, cum in tumultu nocte ex fugâ se recepisset, impetrauit à Stratone Ægeate, familiarj suo, vt manum morituro commodaret sibi; reiecitq; læua super caput, brachio, cum mucronē gladij eius dexterâ tenēs, sinistra ad mouisset mammillæ, ad eum ipsum locû, quæ eor emicat, im-

pellens

Trebonij ca-
*des.**Cassij au-*
*gmenta.**Dolabella*
*caedes.**Bruti au-*
*gmenta.**Lex Pedita.**Rhodus capi-*
*tur.**Pugna Phi-*
*lippensis.**Cassij interi-*
*tus.**Bruti inte-*
ritus.

pellens se in vulnus, vno ictu transfixus, expirauit. Protinus Messalla, fulgentissimus iuuenis, proximus in illis castris Bruti, Cassijque auctoritatu, cum essent, qui eum ducē poscerēt, seruari beneficio Cæsaris maluit, quàm dubiam spē armorum tētare amplius. Nec aut Cæsari quidquam ex victoriis suis fuit lætius, quàm seruasse Coruinum; aut maius exemplum hominis grati ac pij, quàm Coruinus in Cæsarem fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clarissimorum virorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucullum, Hortensiumque eminentissimorum ciuium filios fortuna abstulit. ¹⁴² nam Varro ad ludibrium moriturus Antonij, digna illo, ac vera de exitu eius magnâ cum libertate ominatus est. Drusus Liuius, Iulix Augustæ pater, & Varus Quinctilius, ne tentatâ quidem hostis misericordiâ, alter se ipse in tabernaculo interemit: Varus autem liberti, quem id facere coegerat, manu, cum se insignibus honorum velasset, iugulatus est. Hunc exitum M. Bruti partium septimum & trigésimum annum agentis fortuna esse voluit, corrupto animo eius in diem, quæ illi omnes virtutes vnus temeritate facti abstulit. Fuit autem dux Cassius melior, quanto vir Brutus. è quibus Brutum amicum habere malles, inimicum magis timeres, Cassium. in altero maior vis, in altero virtus. Qui si vicissent, quantum reip. interfuit, Cæsarem potius habere quàm Antonium principē, tantum retulisset habere Brutum, quàm Cassium. Cn. Domitius, pater L. Domitij, nuper à nobis visi, eminentissimæ ac nobilissimæ simplicitatis viri, auus huius Cn. Domitij, clarissimi iuuenis, occupatus nauibus, tum magno sequentium consilia sua comitatu, fugæ fortunæque se commisit, semetipso cōtentus ducem partium. Staius Murcus, qui classi & custodiæ maris præfuerat, cū omni ¹⁴³ cōmissâ sibi parte exercituum nauiumque Sex. Pompeium, Cn. Magni filium, qui ex Hispaniâ reuertens, Siciliam armis occupauerat, petit. ad quem & è Brutianis castris, & ex Italiâ, aliisque terrarum partibus, quos præfenti periculo fortuna subdlexerat, proscripti confluebant. ¹⁴⁴ quippe nullum habentibus statum quilibet dux erat idoneus; cū fortuna non electione daret, sed perfugium ostenderet, exitialemque tempestatem fugientibus statio pro portu foret. Hic adolescens erat studiis rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, ¹⁴⁵ manu promptus, cogitatione celer, fide patris dissimillimus, libertorum suorum libertus, seruorumque seruus, speciosis inuides, vt pareret humillimis: quæ senatus pæne totus, adhuc è Pompeianis constans partibus, post Antonij à Mutinâ fugam, eodē illo tempore, quo Bruto Cassioque transmarinas provincias decreuerat, reuocatum ex Hispaniâ, vbi aduersus eum clarissimum bellum Pollio Asinius prætorius gesserat, in paterna bona restituerat, & oræ maritimæ præfecerat. Is tum, vt prædiximus, occupatâ Siciliâ, seruitia, fugitiuosque in numerum exercitus sui recipiens, magnum modum legionum effecerat; perque Menam & Menecratem, paternos libertos, præfectos classium, latrocinii ac prædationibus infestato mari, ad se exercitumque tuendum rapto utebatur, cū eum non depuderet ¹⁴⁶ vindicatū armis ac ductu patris sui mare infestare piraticis sceleribus. Fractis Brutianis Cassianisque partibus, Antonius transmarinas obiturus provincias substitit; Cæsar in Italiam se recepit, eamque longè, quàm sperauerat, tumultuosiore reperit.

Messalla
Coruinus.

Ter. Varronis
mors.

Cassij ac
Bruti ingenia.

Cn. Domitius.

Staius,
Murcus,
Sex. Pompeius.

*L. Antonius
res turbat.*

Fulvia.

*Perusia dele-
ta.*

Ti. Nero.

Liua.

C. Velleius.

*Domitius
Antonius in-
gitur.*

*Pax Brundi-
sina.
Saluidienus.*

reperit. quippe L. Antonius consul, vitiorum fratris sui confors, sed virtutum, quæ interdum in illo erant, expers, modò apud veteranos criminatus Cæsarem, modò eos, ¹⁴⁷ qui iuste diuisione prædiorum, nominatisque colonis agros amiserant, ad arma cõciens, magnum exercitum conflauerat. Ex alterâ parte vxor Antonij Fulvia, nihil muliebri, præter corpus, gerens, omnia armis tumultuque miscebat. Hæc belli sedem Præneste ceperat. Antonius, pulsus vndique viribus Cæsaris, Perusiam se contulerat; Plancus, Antonianarum adiutor partium, spem magis ostenderat auxiliij, quàm opem ferebat Antonio. Vfus Cæsar virtute & fortunâ suâ, Perusiam expugnauit; Antonium inuiolatum dimisit. in Perusinos magis irâ militû, quàm voluntate sæuitum ducis. vrbs incensa, cuius initium incendij princeps eius loci fecit Macedonicus; qui, subiecto rebus ac penetibus suis igni, transfixum se gladio flâmæ intulit. Per eadem tempora exarserat in Campaniâ bellum, quod, professus eorum, qui perdidierant agros, patrociniû, ciebat Ti. Claudius Nero, prætorius, & Pontifex, Tib. Cæsaris pater, magni vir animi, doctissimique ingenij. id quoque aduentu Cæsaris sepultum arque discussum est. Quis Fortunæ mutationes, quis dubios rerû humanarû casus satis mirari queat? ¹⁴⁸ quis non diuersa præsentibus, contrariaque expectatis aut speret, aut timeat? Liua, nobilissimi & fortissimi viri Drusi Claudiani filia, genere, probitate, formâ, Romanarum eminentissima, quam postea coniugem Augusti vidimus, quàm transgressi ad eos sacerdotem ac filiam, tum fugiens mox futuri sui Cæsaris arma, cuius bimum hunc Tiberium Cæsarem, vindicem Romani imperij, futurumque eiusdem Cæsaris filium, gestâs sinu, per auia itinerû vitatis militû gladiis vno comitante, quo facilius occultaretur fuga, peruënit ad mare, & cum viro Nerone peruecta in Siciliam est. Quod alieno testimonium redderem, in eo non fraudabo aum meum. quippe C. Velleius, honoratissimo inter illos ccclx. iud. loco à Cn. Pompeio lectus, eiusdem, Marci que Bruti, ac Tironis præfectus fabrû, vir nulli secundus, in Campaniâ, digressu Neronis à Neapoli, cuius ob singularem cum eo amicitiam partium adiutor fuerat, grauis iam ætate & corpore, comes esse non posset, gladio se ipse transfixit. Inuiolatam excedere Italiâ Cæsar passus Fuluiam, Plancumque mulieris fugæ comitem. nam Pollio Asinius cum septem legionibus, diu rentâ in potestate Antonij Venetiâ, magnis speciosisque rebus circa Altinum, aliasque eius regionis vrbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium, quem digressum è Brutianis castris post cædem eius prædiximus, & propriæ classis factum ducem, consilijs suis illectum, ac fide datâ, iuxit Antonio. Quo facto quisquis æquum se præstiterit, sciat non minus à Pollione in Antonium, quàm ab Antonio in Pollionem esse collatum. Aduentus deinde in Italiam Antonij, præparatusque contra eum Cæsaris, habuit belli metum: sed pax circa Brundisium composita. Per quæ tempora Rufi Saluidieni scelestâ consilia patefacta sunt. qui, natus obscurissimis inuitis, parum habebat summam accepisse, & ¹⁴⁹ proximus à Cn. Pompeio, ipsiq; Cæsare ex equestri ordine cõsul creatus esse, nisi ascendisset, quo infra se & Cæsarem videret, & rem p. Tum, exponente consensu populi, quem grauis vrebatur infesto mari annona, cum

Pompeio

Pompeio quoque circa Misenum pax inita: qui haud absurdè cùm in
 nauì Cæsaremque & Antonium cenâ exciperet, dixit: In carinis suis se
 cenam dare. referens hoc dictum ad loci nomen, in quo paterna domus
 ab Antonio possidebatur. In hoc pacis fœdere placuit, Siciliâ Achaiâm-
 que Pompeio concedere: in quo tamen animus iniques manere non
 potuit: id vnum tantum modò salutare aduentu suo patriæ attulit, quòd
 omnibus proscriptis, aliisque, qui ad eum ex diuersis causis fugerant, re-
 ditum salutemque pactus est. quæ res & alios clarissimos viros, & Nero-
 nem Claudium, & M. Silanum, Sentiumque Saturninum, & 150 Arun-
 tium Actium restituit reip. Staium autem Murcum, qui, aduentu suo
 classisque celeberrimæ, vires eius duplicauerat, insimulatum falsis cri-
 minationibus, quia talem virum collegam officij Mena & Menecrates
 fastidierant, Pompeius in Siciliâ interfecerat. Hoc tractu temporum
 Octauiam, sororem Cæsaris, M. Antonius duxit vxorem. Redierat Pom-
 peius in Siciliam, Antonius in transmarinas prouincias: quas magnis mo-
 mentis Labienus, ex Brutianis castris profectus ad Parthos, producto eo-
 rum exercitu in Syriam, 151 interfectoque legato Antonij, concusserat:
 qui virtute & ductu Ventidij vnâ cum Parthorû copiis, celeberrimòque
 iuuenem Pacoro regis filio, extinctus est. Interim Cæsar per hæc tem-
 pora, ne, res disciplinæ inimicissima, Otium corrumperet militem, cre-
 bris in Illyrico, Dalmatiâque expeditionibus, patiëntiâ periculorum, bel-
 liquæ experiëntiâ durabat exercitum. Eâdem tempestate Caluinus Do-
 mitius, cùm ex consulatu obtineret Hispaniam, grauissimi comparandî
 que antiquis exempli auctor fuit: quippe primipili centurionem, nomine
 Vibillum, ob turpem ex acie fugam, fuste percussit. Crescente in dies
 & classe & famâ Pompeij, Cæsar molem belli eius suscipere statuit. Ædi-
 ficandis nauibus, contrahendoque militi ac remigi, naualibusque ad sue-
 scendo certaminibus atque exercitationibus, præfectus est M. Agrippa,
 virtutis nobilissimæ, labore, vigilâ, periculo inuictus, parèdique, sed vni,
 scientissimus, aliis sanè imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes
 positus, consultisque facta coniungens. Hic, in Auerno ac Lucrino lacu
 speciosissimâ classe fabricatâ, quotidianis exercitationibus militem re-
 migemque ad summam & militaris & maritimæ rei perduxit scientiam.
 Hac classe Cæsar, cùm prius, despondente ei Nerone, cui antè nupta fue-
 rat, Liuiam, auspiciis reip. omnibus, duxisset eam vxorem, Pompeio
 Siciliæque bellum intulit. Sed virum, humanâ ope inuictum, grauiter eo
 tempore fortuna concussit. quippe longè maiorem partem classis, circa
 Veliam Palinurique promontorium, adorta vis Africi, lacerauit ac distu-
 lit. Ea patrando bello morâ fuit, quod postea dubiâ, & interdum ancipiti,
 fortunâ gestum est. nam &, classis eodem loco vexata est tempestate, &
 vt nauali primo prælio, apud Mylas, ductu Agrippæ, pugnatum prospere;
 ita inopinato classis aduentu, grauis sub ipsius Cæsaris oculis circa
 Tauromenium accepta clades: neque ab ipso periculum abfuit. Legio-
 nes, quæ cum Cornificio erant, legato Cæsaris, expositæ in terrâ, pænè à
 Pompeio oppressæ sunt. Sed ancipitis fortuna temporis, maturâ virtute
 correctæ. Explicatis quippe vtriusque partis classibus, pænè omnibus ex-
 satus nauibus, Pompeius Asiâ fugâ petiuit. iussuque M. Antonij, cuius

*Pax cū Sexo,
Pompeio.*

*Proscripti &
profugis resti-
tuti.*

*Staij Murcâ
caedes.*

*Labienus
Parthos ad-
ducit.
Vincitur à
Ventidio.*

*Domitius
Caluinus.*

*Iterum bellū
in Sextum.*

M. Agrippa.

*Liuiâ ducit
Octauianum.*

*Naufragium
patitur.*

*Cladem ac-
cipit.*

*Tandē Pom-
peius fugit.*

Et interfectur. opem petierat, dum inter ducem, & supplicem tumultuatur, & nunc dignitatem retinet, nunc vitam precatur, à Titio iugulatus est: cui in tantum duravit hoc facinore contractum odium, vt mox, ludos in theatro Pompeij faciens, execratione populi, spectaculo, quod præbebat, pelle-retur. Acciuerat gerens contra Pompeium bellum ex Africâ Cæsar Lepidum cum XII. semiplenis legionibus. Hic vir omnium vanissimus, neque vllâ virtute tam longam fortunæ indulgentiam meritis, exercitum Pompeij, quia propior fuerat, sequentem non ipsius, sed Cæsaris auctoritatem ac fidem, sibi iunxerat: inflatúsque; ampliùs XX. legionum numero, in id furoris processerat, vt inutilis in alienâ victoriâ comes, quam diu moratus erat, dissidendo in consiliis Cæsaris, & semper diuersa iis, quæ aliis placebant, dicendo, totam victoriam vt suam interpretaretur; audebatque; denunciare Cæsari, excederet Siciliâ. Non ab Scipionibus, aliisque veteribus Romanorum ducum, quidquam ausum patratumque; fortius, quàm tunc à Cæsare. Quippe cum inermis & lacernatus esset, præter nomen nihil trahens, ingressus castra Lepidi, euitatis, quæ iussu hominis prauissimi tela in eum iacta erant, cum lacerna eius perforata esset lanceâ, Aquilam legionis rapere ausus est. Scires, quid interesset inter duces. Armati inermem secuti sunt; decimoque anno, quàm ad dissimillimam vitæ suæ potentiam peruenerat Lepidus, & à militibus, & à fortunâ desertus, pulloque velatus amiculo, inter vltimam confluentium ad Cæsarem turbam latens, genibus eius aduolutus est. Vita, rerumque suarum dominium concessa ei sunt: spoliata quam tueri non poterat dignitas. Subita deinde exercitus seditio, qui, plerumque; cõtemplatus frequentiam suâ, à disciplinâ desciscit; & quod cogere se putat posse, rogare non sustinet, partim seueritate, partim liberalitate discussa principis. ¹⁵² Speciosumque. per id tempus adiectum supplementum Campanæ coloniarum. eius reditus erât publici, pro his longè vberiores reditus duodecies HS. in Cretâ insulâ redditi, & aqua promissa, quæ hodieque; singulare & salubritatis instar, & amœnitatis ornamentum est. Insigne coronæ classicæ, quo nemo vquam Romanorum donatus erat, hoc bello Agrippa singulari virtute meruit. Victor deinde Cæsar reuersus in Urbem, contractas emptionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipsius, publicis se vsibus destinare professus est: Templumque Apollini, & circa porticus facturum promisit, quod ab eo singulari exstructum munificentia est. Quâ ætate Cæsar eam prosperè Lepidum in Siciliâ bene fortuna in Cæsare, & rep. militauit ad Orientem; quippe Antonius cum XIII. legionibus egressus Armeniam, ac deinde Mediam, & per eas regiones Parthos petens, habuit regem eorum obuium. primoque duas legiones, cum omnibus impedimentis, tormentisque, & Statiano legato, amisit; mox sæpiùs ipse, cum summo totius exercitus discrimine, ea adiit pericula, quibus seruari se posse desperauerat; amissaque non minùs quartâ parte militum, captiui cuiusdam, sed Romani, consilio ac fide seruatus; qui clade Crassiani exercitus captus, cum fortunam, non animum mutasset, accessit nocte ad stationem Romanam, prædixitque, ne destinatum iter peterent, sed diuerso siluestrique peruaderent. ¹⁵³ Hoc M. Antonio actio, illis legionibus salutis fuit: de quibus tamen, totoque exercitu haud minus pars

pars

pars quarta, vt prædiximus, militum, calonum seruitiique desiderata est; impedimentorum vix vlla superfuit. Hanc tamẽ Antonius fugam suam, quia viuus exierat, Victoriã vocabat. Qui, tertiã æstate reuersus in Armeniam, regem eius Artauasden, fraude deceptum, catenis, sed, ne quid honori deesset, aureis vinxit. Crescente deinde & amoris in Cleopatã incendio, & vitiorum, quæ semper facultatibus, licentiãque, & assentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre constituit; cum antè, nouum se Liberum Patrem appellari iussisset, cum, redimitus herederis, coronãque velatus aureã, & thyrsum tenens, cothurnis que succinctus, curru, velut Liber Pater, vectus esset Alexandria. Inter hunc apparatus belli, Plancus non iudicio recta legendi, neque amore reip. aut Cæsaris, (quippe hæc semper impugnabat,) sed morbo proditor, cum fuisset humillimus assentator reginæ, & infra seruos cliens, cum Antonij librarius, cum obscenissimarum rerum & auctor, & minister, ¹⁵⁴ cum in omnia, & in omnibus venalis, cum cœruleatus & nudus, caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus, ¹⁵⁵ Glacum saltasset, in cõuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifestarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæsarem. & idem postea clementiam victoris pro suã virtute interpretabatur; dictitans, id probatum à Cæsare, cui ille ignouerat. Mox autem hunc mox auunculum Titius imitatus est. Haud absurdè Coponius, vir prætorius, grauissimus pater, Silij socer, cum recens transfuga, multa ac nefanda Plancus absenti Antonio, in senatu obiiceret: *Multa, inquit, mehercules fecit Antonius, pridie quàm tu illum relinqueres.* Cæsare deinde, & Messallã Coruino eos debellatũ apud Actium; vbi longè antè quàm dimicaretur, exploratissima Iulianarum partium fuit victoria. ¹⁵⁶ Vigebat in hac parte miles, atque imperator; illam arcebant omnia. hinc reges firmissimi; illinc inopiã affectissimi. nauium hæc magnitudo, modicã ne celeritate; aduersa illa specie terribior. hinc ad Antonium nemo, illinc ad Cæsarem quotidie aliqui transfugebant. Denique, in ore atque oculis Antonianæ classis, per M. Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Corinthus occupata, bis ante vltimum discrimen classis hostium superata. ¹⁵⁷ Rex Amyntas meliora & vtiliora secutus: nam de illis exemplis vitæ naturã Dolabella ad Cæsarem, virque clarissimus, Cn. Domitius, qui solus Antonianarum partium, numquam reginam, nisi nomine, salutauit, maximo & præcipiti periculo, transmisit ad Cæsarem. Aduenit deinde maximi discriminis dies, quo Cæsar Antoniusque, productis classibus, pro salute alter, in ruinam alter terrarum orbis dimicauere. Dextrum nauium Iulianarum cornu ¹⁵⁸ M. Lario commissum, læuum Arruntio, Agrippæ omne classici certaminis arbitrium. Cæsar, ei parti destinatus, in quam à fortunã vocaretur, vbique aderat: classis Antonij regimen Publicolæ, ¹⁵⁹ Sosioque commissum. At in terrã locatum exercitum Taurus Cæsaris, Antonij regebat Canidius. Vbi initum certamen est, omnia in alterã parte fuere, dux, remiges, milites; in alterã nihil, præter milites. prima occupat fugam Cleopatã: Antonius fugientis Reginæ, quàm pugnantis militis sui, comes esse maluit: & imperator, qui in desertores sæuire debuerat, desertor exercitus sui factus est. Illis, etiam detracto capite, in longum fortissimè pugnandi

Artauasden
dolo capto.

Luxus cices
& fastus.

L. Plancus
nullã fido.

Ad Cæsarem
transiit.

Actiaca pugna.

Rex Amyntas.

Cn. Domitius.

Pugna ordo.

Fugit Antonius.

Milites perstant.

gnandi duravit constantia, & desperatâ victoriâ, in mortem dimicabatur. Cæsar, quos ferro poterat interimere, verbis mulcere cupiens, clamitansque & ostendens, fugisse Antonium, quærebat, pro quo & cum quo pugnarent. At illi, cum diu pro absente dimicassent duce, ægrè summissis armis, cessere victoriam; citiusque vitam veniamque Cæsar promisit, quàm illis, vt ea precarentur, persuasum est. Fuitque in confesso, milites optimi imperatoris, imperatorem fugacissimi militis functum officio. ¹⁶⁰ vt dubites, suone, an Cleopatraz arbitrio victoriam temperaturus fuerat, qui ad eius arbitrium direxit fugam. Idem locatus in terrâ fecit exercitus, cum se Canidius, præcipiti fugâ, rapuisset ad Antonium. Quid ille dies terrarum orbi præstiterit, ex quo in quem statum peruenerit fortuna publica, quis in hoc transcurso tam artati operis exprimere audeat? Victoria verò fuit clementissima; nec quisquam interemptus, nisi paucissimi, & ij, qui deprecari quidem pro se non sustinerent. Ex quâ lenitate ducis colligi potuit, quem aut initio triumviratus sui, aut in campis Philippis, si licuisset, ¹⁶¹ victoriæ suæ facturus fuerit triumphum. ad solium alarunt, in priscâ gravitate celeberrimi fides, ¹⁶² mox diu clementiâ luctatus suâ Cæsar, seruauit incolumem. Non prætereatur Asinij Pollionis factum, & dictum memorabile. namque, cum se post Brundisiam pacem continuisset in Italiâ, neque aut vidisset vquam reginam, aut post eneruatam amore eius Antonij animum, partibus eius se miscuisset, rogante Cæsare, vt secum ad bellum proficisceretur Actiacum; *Mea, inquit, in Antonium maiora merita sunt, illius in me beneficia notiora: itaque discrimine vestro me subtraham, & ero prada victoris.* Proximo deinde anno, persecutus reginam Antoniumque Alexandriam, vltimam bellis ciuilibus imposuit manum. Antonius se ipse non segniter interemit, aded vt multa desidia crimina morte redimeret. At Cleopatra, frustratis custodibus, illatâ aspide, morsu sanè eius, expers muliebris metus, spiritum reddidit. Fuitq; & fortunâ, & clementiâ Cæsaris dignum, quod nemo ex iis, qui contra eum arma tulerant, ab eo iussu ve eius interemptus. D. Brutum Antonij interemit crudelitas. Sex. Pompeium, ab eodem victum, idem Antonius, cum dignitatis quoque seruandæ dedisset fidem, etiam spiritu priuauit. Brutus & Cassius antè, quàm victorum experirentur animum, voluntariâ morte obierunt. Antonij Cleopatrazque quis fuisset exitus, narrauimus. Canidius timidius decessit, quàm professioni eius, quâ semper vsus erat, congruebat. Vltimus autem ex intersectoribus Cæsaris, Parmensis Cassius, morte pœnas dedit, vt dederat Trebonius. Dum vltimam bello Actiaco Alexandrinoque Cæsar imponit manum, M. Lepidus, iuuenis, formâ, quàm mente, melior; Lepidi eius, qui III. vir fuerat reip. constituendæ, filius; Iuniâ Bruti sorore natus, interficiendi, simul in Urbem reuertisset, Cæsaris consilia inierat. Tunc Urbis custodiis præpositus C. Mæcenas, equestris, & splendido genere natus, vir, vbi res vigiliam exigeret, sanè ex somnis, prouidens atque agendi sciens; simul verò aliquid ex negotio remitti posset, otio ac mollitiis pænè vltra feminam fluens, non minus Agrippâ Cæsari carus, sed minus honoratus: ¹⁶³ quippe vixit, angusti clauis pænè contentus; ¹⁶⁴ nec minora consequi potuit, sed non tam concupiuit. hic speculatus est

Canidius fugit.

Clementia Cleopatraz.

Asinius Pollio.

Antonij mors:

Et Cleopatra.

Cassius Parmensis.

M. Lepidus filius.

C. Mæcenat.

tas est per summam quietem ac dissimulationem, præcipitis consilia iuuenis, & mirâ celeritate, nullâque cum perturbatione aut rerum aut hominum oppresso Lepido, immane noui ac resurrecturi belli ciuilis restinxit initium. & ille quidem malè consultorum pœnas extoluit. Aque tur prædictæ Calpurniæ Antistij, ¹⁶⁵ Seruilia Lepidi vxor; quæ, viuo igni deuorato, præmaturam mortem immortalis nominis sui pensauit memoriâ. ¹⁶⁶ Cæsar autem, reuersus in Italiam, atque urbem occursum, quo favore omnium hominum, ætatum, ordinum exceptus sit; quæ magnificentia triumphorum eius, quæ fuerit munerum, ne in operis quidem iusti materiâ, nedum huius tam recisi, dignè exprimi potest. Nihil deinde optare à diis homines, nihil dii hominibus præstare possunt, nihil voto concipi, nihil felicitate consummari, quod non Augustus, post reditum in Urbem, reip. populôque Rom. terrarumque orbi repræsentauit. Finita vicesimo anno bella ciuilia, sepulta externa, reuocata pax, sopitus ubique armorum furor; restituta vis legibus, iudicij auctoritas, senatui maiestas; imperium magistratum ad pristinum redactum modum; tantummodò octo prætoribus allecti duo; prisca illa & antiqua reip. forma reuocata; rediit cultus agris, sacris honos, securitas hominibus, certa cuique rerum suarum possessio; leges emendatæ vtiliter, latæ salubriter; senatus sine asperitate, nec sine seueritate lectus. Principes viri, triumphifque & amplissimis honoribus functi, hortatu Principis, ad ornandâ Urbem illecti sunt. Consulatus tantummodò vsque ad vndecimum, quem continuaret Cæsar, cum sæpe obnitens repugnasset, impetrari potuit. nam dictaturam, quàm pertinaciter ei deferebat populus, tam constanter repulit. Bella sub imperatore gesta, ¹⁶⁷ pacatûsque victoriis terrarum orbis, & tot extra Italiam domique opera, omne æui sui spatium impensurum in id solum opus ¹⁶⁸ scriptorem fatigans. Nos, memores professionis, vniuersam imaginem principatus eius ¹⁶⁹ oculis animisque subiecimus. Sepultis, vt prædiximus, bellis ciuilibus, ¹⁷⁰ coalescentibusque reip. membris, & coram altero, quæ tam longa armorum series lacerauerat: ¹⁷¹ Dalmatia xx. & cc. rebellis, ad certam confessionem pacata est imperij; Alpes, feris, multisque nationibus celebres, perdomitæ; Hispaniæ, nunc ipsius præsentia, nunc Agrippæ, quem vsque in tertium consulatum, & mox collegium tribuniciæ potestatis, amicitia Principis euexerat, multo variôque Marte pacatæ. In quas prouincias cum initio, Scipione & Sempronio Longo cos. primo anno secundi Punici, abhinc annos ccl. Romani exercitus missi essent, duce Cn. Scipione, Africani patruo, per annos cc. in his multo mutuôq; ita certatum est sanguine, vt, amissis P. R. imperatoribus exercitibusque, sæpe contumelia, etiam nonnumquam periculum Romano inferretur imperio. Illæ enim prouinciæ Scipiones consumpserunt: illæ ¹⁷² contumelioso xx. annorum bello sub duce Viriatho maiores nostros exercuerunt: illæ, terrore Numantini belli, populum R. concusserunt. in illis turpe Q. Pompeij foedus, turpiusque Mancini senatus cum ignominia dediti imperatoris, rescidit: illa tot consules, tot prætorios absumpsit duces; patrûmque ætate, in tantum Sertorium armis extulit, ¹⁷³ vt per quinquennium diiudicari non potuerit, Hispanis, Romanisne in armis plus esset roboris, & vter populus alteri

Lepidum opprimis.

Seruilia virile factum & factum.

Felicitas publica sub Augusto.

Eius ciuilitas.

Series rerum Augusti.

Dalmatia subacta. Hispania domita.

Hispanorum olim virtus.

pariturus foret. Has igitur prouincias, tam diffusas, tam frequentes, tam
 feras, ad eam pacem abhinc annos fermè L. perduxit Cæsar Augustus: vt,
 quæ maximis bellis numquam vacauerant, eæ sub C. Antistio, ac dein-
 de P. Silio legato, ceterisque, postea etiam latrociniiis vacarent. Dum pa-
 catur Occidens, ab Oriente ac Rege Parthorum signa Romana, quæ
 Crasso oppresso Orodes, quæ Antonio pulso filius eius Phraates cepe-
 rant, Augusto remissa sunt: quod cognomen illi viro Planci sententia
 consensu vniuersi senatus populique R. indidit. Erant tamen, qui hunc
 felicissimum statum odissent. quippe L. Murena, & Fannius Cæpio, di-
 uersis moribus, (nã Murena sine hoc facinore potuit videri bonus, Cæ-
 pio & ante hoc erat pessimus) cum inissent occidendi Cæsaris consilia,
 oppressi auctoritate publicâ, quod vi facere voluerant, iure passi sunt. ne-
 que multo post Rufus Egnatius, per omnia gladiatorum quàm senatorum
 propior, collecto in ædilitate fauore populi, quem extinguendis priuatâ
 familiâ incendiis in dies auxerat, in tantum quidem, ¹⁷⁴ vt ei præturâ con-
 tinuaret, mox etiam consulatum petere ausus; cum esset omni flagitio-
 rum scelerumque conscientiammersus; nec melior illi res familiaris, quàm
 mēs, foret; aggregatis simillimis sibi, interimere Cæsarem statuit, vt, quo
 saluo saluus esse non poterat, eo sublato moreretur. Quippe ita se mo-
 res habet, vt publicâ quisque ruinâ malit occidere, quàm suâ proteri, &
 idem passurus, minus conspici. Neque hic prioribus in occultando felici-
 or fuit: additūque carceri, cum cōsciis facinoris, mortem dignissimam
 vitâ suâ obiit. Præclarum excellentis viri factum, C. Sentij Saturnini, cir-
 ca ea tempora consulis, ne fraudetur memoriâ. Aberat in ordinâdis Asiæ
 Orientalisque rebus Cæsar, circumferens terrarum orbi præsentiam suâ pa-
 cis suæ bona: tum Sentius fortè & solus, & absente Cæsare cos. cum alia,
 priscâ seueritate summâque constantiâ, vetere consulum more ac seue-
 ritate gessisset, protraxisset publicanorum fraudes, punisset avaritiam,
 regessisset in ærarium pecunias publicas, tum in comitiis habendis præ-
 cipuum egit consulem. nam & quæsturam petentes, quos indignos iu-
 dicauit, profiteri vetuit; & cum, id facturos se perseuerarent, cōsularem,
 si in campum descendissent, vindictam minatus est. & Egnatium, floren-
 tem fauore publico, sperantemque, vt præturam ædilitati, ita consula-
 tum præturæ se iuncturum, profiteri vetuit; & cum id non obtinuisset,
 iurauit, etiam si factus esset consul suffragiis populi, tamen se eum non
 renuntiaturum. Quod ego factum cuilibet veterum consulum gloriæ
 comparandum reor, nisi quod naturaliter, audita visis laudamus libenti-
 us, & præsentiam, inuidiam, præterita, veneratione prosequimur; & his nos
 obrui, illis instrui credimus. Ante triennium ferè, quàm Egnatianum
 scelus erumperet, circa Murenæ Cæpionisque coniurationis tempus, ab-
 hinc annos L. M. Marcellus, sororis Augusti Octauie filius, quem homi-
 nes ita, si quid accidisset Cæsari, successorem potentie eius arbitraban-
 tur futurum, vt tamen id per M. Agrippam securè ei posse contingere
 non existimarent; magnificentissimo munere ædilitatis edito, decessit,
 admodum iuuenis, sanè, vt aiunt, ingenuarum virtutum, lætisque animi
 & ingenij, fortunæque, in quam alebatur, capax. Post cuius obitum Agrip-
 pa, qui sub specie ministeriorum Principalium profectus in Asiam, vt fa-

ma lo-

*Signa à Par-
this recepta.**Augusti cog-
nomen.**Conspiratio-
nes in eum.**Egnatius
Rufus.**C. Sentius
Consul.**Eius seueri-
tas.**Egnatium
coercet.**M. Marcellus,
spes Ro-
ma.**Moriatur.*

ma loquitur, ob tacitas cum Marcello offensiones, præsentem se subduerat tempori; reuersus inde, filiam Cæsaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem; feminam neque sibi, neque reip. felicis vteri. Hoc tractu temporum, Ti. Claudius Nero, quo primo, vt prædiximus, Liua, Drusi Claudiani filia, despondente Nerone, cui antè nupta fuerat, Cæsari nupsit, innutritus cælestium præceptorum disciplinis, iuuenis, genere, formâ, celsitudine corporis, optimis studiis, maximôq. ingenio instructissimus, qui protinus quantus est, sperari potuerat, visusque prætulit principem; quæstor, vnde uicesimum annum agens, capessere cœpit remp. maximamq. difficultatum annonæ, ac rei frumentariæ inopiam: ita Ostiæ, atque in vrbe, mandato vitrici, moderatus est, vt per id, quod agebat, quantus euasurus esset, eluceret. Nec multo post missus ab eodem vitrico cum exercitu ad visendas ordinandasque, quæ sub Oriente sunt, prouincias, præcipuis omnium virtutum experimentis in eo tractu editis, cum legionibus ingressus Armeniam, redactâ eâ in potestatem P. R. ¹⁷⁵ regnû eius Artauasdi tradidit. ¹⁷⁶ cuius rex quoque Parthorum tanti nominis famâ territus, liberos suos ad Cæsare misit obsides. Reuersum inde Neronem, Cæsar haud mediocris belli molem experiri statuit, adiutore operis dato fratre ipsius Druso Claudio, quem intra Cæsaris penates enixa erat Liua, quippe vterque, diuisis partibus, Rhætos Vindelicosque adgressi, multis urbium & castellorum oppugnationibus, necnon directâ quoque acie feliciter functi, gentes, locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, maiore cum periculo, quàm damno Romani exercitus, plurimo cum earum sanguine, perdomuerunt. Ante quæ tempora censura Planci & Paulli acta inter discordiam, neque ipsi honori, neque reip. vsui fuit; cum alteri vis cæloris, alteri vita deesset: Paullus vix posset implere censoré, ¹⁷⁷ Plancus timere deberet, nec quidquam obicere posset adolescentibus, aut obicientes audire, quod non agnosceret senex. Mors deinde Agrippæ (qui nouitatem suam multis rebus nobilitauerat, atque in hoc perduxerat, vt & Neronis esset focer, cuiusque liberos, nepotes suos, D. Augustus, præpositis Caij ac Lucij nominibus, adoptauerat) admouit propius Neronem Cæsari, quippe filia eius Iulia, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupsit. ¹⁷⁸ Subinde bellum Pannonicum, quod inchoatum Agrippâ Marcôque Vinicio, auo tuo, cos. magnum, atroxque, & perquam vicinum imminerebat Italiæ, per Neronem gestum est. Gentes Pannoniorum, Dalmatarumque nationes, situmq. regionum ac fluminum, numerumque & modum virium, excellissimasq. & multiplices eo bello victorias tanti imperatoris, alio loco explicabimus. Hoc opus seruet formâ suam. Huius victoriæ compos Nero, ouans triumphauit. Sed, dum in hac parte imperij omnia geruntur prosperrimè, accepta in Germaniâ clades sub legato M. Lollio, homine in omnia pecuniæ, quàm rectè faciendi, cupidior, & inter summam vitiorum dissimulationem vitiosissimo, amisâq. legionis quintæ Aquilâ vocauit ab Vrbe in Gallias Cæsarem. Cura deinde, atque onus Germanici belli delegata Druso Claudio, fratri Neronis, adolescenti ¹⁷⁹ tot tantarumq. virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit, vel industria percipit, cuius ingenium vtrum bellicis magis operibus, an

*Agrippa Iuliam ducit.**Ti. Claudius.**Quæstor factus.**In Orientem missus.**In Rhætos & Vindelicos.**Censura posita Roma.**Agrippa obiit.**Iulia nupta Tiberio.**Bellum Pannonicum.**M. Lollius.**Claud. Drusus.**ciuilibus*

ciuilibus suffecerit artibus, in incerto est. Morum certè dulcedo ac suauitas, & aduersus amicos æqua ac par sui æstimatio inimitabilis fuisse dicitur. nam pulchritudo corporis, proxima fraternæ fuit. Sed illum, magnâ ex parte domitorem Germaniæ, plurimo eius gentis variis in locis profuso sanguine, fatorum iniquitas, consulem, agentem annum tricesimum, rapuit. Moles deinde eius belli translata in Neronem est, quod is suâ & virtute, & fortunâ administravit; peragratusque; victor omnes partes Germaniæ, sine vlllo detrimento commissi exercitus, quod præcipue huic duci semper curæ fuit; sic perdomuit eam, vt in formam pænè stipendiariæ redigeret prouinciæ. Tum alter triumphus cum altero consulatu, ei oblatu est. Dum ea, quæ prædiximus, in Pannoniâ, Germaniâque geruntur, atrox in Thraciâ bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accensis, L. Pisonis, quem hodièque diligentissimum, atque eundem lenissimum securitatis vrbane custodem habemus, virtus compressit. Quippe, legatus Cæsaris, triennio cum his bellauit; gentesque ferocissimas, plurimo cum earum excidio, nunc acie, nunc expugnationibus, in pristinum pacis redegit modum; eiusque patratiōe, Asiæ securitatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo viro hoc omnibus sentiendum ac prædicandum est, esse mores eius vigore ac lenitate mixtissimos, & vix quemquam reperiri posse, qui aut otium validiùs diligit, aut faciliùs sufficiat negotio, & magis, quæ agenda sunt, curet sine vllâ ostentatione agendi. Breui interiecto spatio, Ti. Nero, duobus consulatibus, totidémque triumphis actis, tribuniciæ potestatis cõsortione æquatus Augusto, ciuium, post vnum, (& hoc, quia volebat) eminentissimus, ducum maximus, famâ fortunâque celeberrimus, & verè alterum reip. lumen & caput, mirâ quâdâ & incredibili atque inenarrabili pietate, (cuius causæ mox detectæ sunt) cum C. Cæsar sumpsisset iam virilem togam, Lucius item maturus esset viris, ne fulgor suus orientium iuuenum obstaret initiis, dissimulatâ causâ consilij sui, com meatum ab socero, atque eodem vitrico, acquiescendi à continuatione laborum, petiit. Quis fuerit eo tempore ciuitatis habitus, qui singulorum animi, quæ digredientium à tanto viro omnium lacrymæ, quàm pænè ei patria manum iniecerit, iusto seruemus operi. Illud etiam in hoc transcurso dicendū est, ita septem annos Rhodi moratum, vt omnes, qui procoss. legati que, in transmariñas profecti prouincias, ¹⁸⁰ visendi eius gratiâ, ad quem conuenientes, semper priuos illa maiestas priuata numquam fuit, fasces suos summisserint, falsique sint otium eius honoratius imperio suo. Sensit terrarum orbis, digressum à custodiâ Neronem Vrbs. nam & Parthus, desciscens à societate Romanâ, adiecit Armeniæ manum, & Germania, auersis domitoris sui oculis, rebellauit. At in Vrbe, eo ipso anno, quo magnificentissimi gladiatorij muneris naumachiæque spectaculis, D. Augustus, ab hinc annos xxx. ¹⁸¹ se, & Gallo Caninio cos. dedicato Martis templo, animos oculosque P. R. repleuerat, scæda dictu, memoriâque horrèda in ipsius domo tempestas erupit. Quippe filia eius Iulia, per omnia tanti parentis ac viri immemor, nihil, quod facere aut pati turpiter posset femina, luxuriâ, libidine infectum reliquit; magnitudinémque fortunæ suæ peccandi licentiâ metiebatur; quidquid liberet, pro licito iudicans. Tum

Iulus

*Moritur.**Tiberius in Germaniâ.**Bellū Thracium.
L. Piso.**Tiberius tribuniciam potestatem cepit.**Rhodium abiit.**Iulie impudicitia.*

Iulus Antonius, singulare exemplum clementiæ Cæsaris, violator eius domus, ipse sceleris à se commissi ultor fuit; quem, victo eius patre, non tantum incolumitate donauerat, sed sacerdotio, præturâ, consulatu, provinciis, honoratum etiam matrimonio sororis suæ filiæ, in artissimam affinitatem receperat. Quinctiusque Crispinus, singularem nequitiam supercilio truci protegens, & Appius Claudius, & Sempronius Gracchus, ac Scipio, alique minoris nominis, ¹⁸² vtriusque ordinis viri, quasi cuiuslibet vxore violatâ, pœnas pependere; cum Cæsaris filiâ, & Neronis violassent coniugem. Iulia relegata in insulam, patriæque, & parentum subducta oculis. quam tamen comitata mater Scribonia, ¹⁸³ voluntarij exsilij permansit comes. Breue ab hoc intercesserat spatium, cum C. Cæsar, ¹⁸⁴ antè aliis provinciis ad sidendum obitis, in Syriam missus, ¹⁸⁵ conuento prius Ti. Nerone, cui omnem honorem, vt superiori, habuit, tam variè se ibi gessit, vt nec laudaturum magna, nec vituperaturum medio-cris materia deficiat, ¹⁸⁶ cum rege Parthorum iuvene, excelssimæ insulæ, quam amnis Euphrates ambiebat, æquato vtriusque partis numero, eont. Quod spectaculum stantis ex diuerso hinc Romani, illinc Parthorum exercitus; eum duo inter se eminentissima imperiorum, & hominum coirent capita, perquam clarû & memorabile, sub initia stipendiorum meorum, tribuno militum mihi visere contigit. quem militiæ gradum antè sub patre tuo, M. Vinicio, & P. Silio auspiciatus, in Thraciâ, Macedoniâque, mox Achaiâ, Asiâque, & omnibus ad Orientem versus provinciis, & ore atque vtroque maris Pontici latere, haud iniucundâ tot rerum, locorum, gentium, vrbium recordatione perfruor. Prior Parthus apud Caium in nostrâ ripâ, posterior hic apud regem in hostili epulatus est. Quo tempore M. Lollij, quem veluti moderatorem iuuentæ filij sui Augustus esse voluerat, perfida & plenâ subdoli ac versuti animi consilia, ¹⁸⁷ per Parthum indicata, Cæsaris ira euulgauit: cuius mors intra paucos dies fortuita, an voluntaria fuerit, ignoro. Sed, quàm hunc decessisse lætati homines, tam paullò pòt obisse Censorinum in iisdem provinciis, grauitè tulit ciuitas, virum demerèdis hominibus genitum. Armeniam deinde ingressus, primâ parte introitus prosperè gessit; mox in colloquium (cui se temerè crediderat) circa Artageram grauitè à quodam, nomine Adduo, vulneratus, ex eo, vt corpus minus habile, ita animum minus vtilem reip. habere cœpit. Nec defuit conuersatio hominum, vitia eius assentatione alètiùm. etenim semper magnæ fortunæ comes adest Adulatio: per quæ eò ductus erat, vt in vltimo ac remotissimo terrarum orbis angulo consensescere, quàm Romam regredi, mallet. Diu reluctatus, inuitusq. reuertès in Italiam, ¹⁸⁸ in vrbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo obiit, cum ante annum fermè quinquagesimum Cæsar, frater eius, Hispanias petens, Massiliæ decessisset. Sed fortuna, quæ subdlexerat spem magni nominis, iam tum reip. sua præsidia reddiderat. quippe ¹⁸⁹ ante vtriusque horû obitum, patre tuo P. Vinicio cos. Ti. Nero, reuersus Rhodo, incredibili lætitiâ patriam repleuerat. Non est diu cunctatus Cæsar Augustus. neque enim quærendus erat, quem legeret; sed legendus, qui eminebat. Itaque, quod post Lucij mortem, adduc Caio viuo, facere voluerat, eoque vehementer repugnate Nerone, erat

Iulus Antonius:

Alii, in Italia adulterii

Ipsa relegata.

C. Cæsar in Orientem.

Velleius Trib. milit.

Colloquium cum Partho.

Lollij obitus.

C. Cæsar vulneratur.

Mors eius:

Vitæ & Lucij eius fratris.

58
 inhibitus; post vtriusque adolescentium obitum facere perseveravit, ut
 & tribuniciæ potestatis consortionem Neroni cōstitueret, multum qui-
 dem eo cūm domi, tum in senatu recusante, & eum Ælio Cato Sentio
 cos. V. Kalēd. Jul. post V. C. annis DCCCLIV. abhinc annis XXVII. adoptaret.
 Lætitiam illius diei, concursūque ciuitatis, & vota pænè inferentium
 cælo manus, spēmque conceptæ perpetuæ securitatis æternitatisque Ro-
 mani imperij, vix in illo iusto opere abundè persequi poterimus, nedum
 hīc implere tentemus.¹⁹⁰ id vnum dixisse iuuat, quā ille omnibus fue-
 rit carus. tum refulsit certa spes liberorum parentibus, viris matrimonio-
 rum, dominis patrimonij, omnibus hominibus, salutis, quietis, pacis,
 tranquillitatis; adē, ut nec plus sperari potuerit, nec spei responderi felici-
 cius. Adoptatus eādē die etiam M. Agrippa, quem post mortem Agrip-
 pæ Iulia enixa erat. sed in Neronis adoptione illud adiectum, his ipsis
 Cæsaris verbis: *Hoc, inquit, reip. causā facio.* Non diu vindicem, custo-
 demque imperij sui morata in Vrbe patria, protinus in Germaniā misit;
 vbi ante triennium sub M. Vinicio, auo tuo, clarissimo viro, im mensum
 exarserat bellum. erat & ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam
 sustentatum feliciter, eōq; nomine decreta ei cum speciosissimā inscri-
 ptione operum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me, functum antē
 tribunatu castrorum, T. Cæsaris militem fecit. quippe, protinus ab ado-
 ptione missus cum eo præfectus equitum in Germaniam, successor offi-
 cij patris mei, cælestissimorum eius operum per annos continuos IX.
 præfectus, aut legatus, spectator, & pro captu mediocritatis meæ, adiutor
 fui. Neque illi spectaculo, quo fructus sum, simile condicio mortalis re-
 cipere videtur mihi; cūm per celeberrimam Italiæ partem, tractum om-
 nem Galliæ prouinciarum, veterem imperatorem, & ¹⁹¹ antē meritis ac
 viribus, quā nomine, Cæsarem reuisentes, sibi quisque, quā illi, gra-
 tularentur plenius. At verò militum conspectu eius elicita gaudio lacry-
 mæ alacritasque, & salutationis noua quædam exultatio, & contingen-
 di manum cupiditas, non continentium protinus, quin adicerent, *Vide-
 mus te, imperator, saluum recepimus;* ac deinde, *Ego tecum, imperator, in Ar-
 meniā, ego in Ratiā fui: ego à te in Vindelicus, ego in Pannoniā, ego in Ger-
 maniā donatus sum;* neque verbis exprimi, & fortasse vix mereri fidem
 potest. Intrata protinus Germania, subacti Caninefates, Attuari, Bructe-
 ri, recepti Cherusci gentes, & amnis, mox nostrā clade nobilis, ¹⁹² transi-
 tus Visurgis: penetrata vltiora, cūm omnem partem asperrimi & peri-
 culosissimi belli Cæsar vindicaret, in iis, quæ minoris erant discriminis,
 Sentium Saturninum, qui tum legatus patris eius in Germaniā fuerat,
 præfecisset; virum multiplicem in virtutibus, nauum, agilem, prouid-
 dum, militariūque officiorum patientem ac peritum pariter, sed eun-
 dem, vbi negotia fecissent locum otio, liberaliter lautēque eo abuten-
 tem; ita tamen, ut eum splendidum ac hilarem potiū, quā luxurio-
 sum, aut desidem, diceres. de cuius viri claro celebrique consulatu
 prædiximus. Anni eius æstiuā, vsque in mensem Decembrem perducta,
 immanis emolumentum fecere victoriæ. ¹⁹³ Pietas sua Cæsarem, pænè
 obstructis hieme alpibus, in Urbem traxit, ad tutelam imperij: eum veris
 initio reduxit in Germaniam; in cuius mediis sinibus, ¹⁹⁴ ad caput Iuliæ
 fluminis,

Tiberius ad-
optatus:

Et Agrippa.

Tib. in Ger-
maniam.

Velleius cum
eo.

Sentius Sa-
turninus.

fluminis, hiberna digrediens princeps locauerat. Prò dij boni, quanti voluminis opera insequentis ætate, sub duce Tiberio Cæsare, gessimus: Perlustrata armis tota Germania est. Victæ gentes, pænè nominibus incognitæ. Receptæ Cauchorum nationes. omnis eorum iuuentus, infini- *Caucæ.*
 ta numero, immensa corporibus, situ locorum tutissima, traditis armis, vnà cum ducibus suis, sæpta fulgenti armatòque militum nostrorum agmine, ante imperatoris procubuit tribunal. Fracti Longobardi, gens *Longobardi.*
 etiam Germanâ feritate ferocior. Denique, quod numquam antea conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringentesimum miliarium, à Rheno vsque ad flumen Albim, qui Senonum Hermundorùm- *Albis fl.*
 que fines præterfluit, Romanus cù signis perductus exercitus, & eodem, mirâ felicitate & curâ ducis, temporum quoque obseruantia, classis, quæ Oceani circumnauigauerat sinus, ¹⁹⁵ ab inaudito atque incognito ante mari flumine Albi subuecta, plurimarum gentium victoriâ, cù abundantissimâ rerum omnium copiâ, exercitui Cæsarique se iunxit. Non tempero mihi, quin tantæ rerum magnitudini hoc, qualecumque est, inferam. Cùm citeriorem ripam prædicti fluminis castris occupassemus, & vltior armatâ hostium iuuentute fulgeret, sub omnem motum nostrorum nauium protinus refugientium, vnus è barbaris, ætate senior, corpore excellens, dignitate, quantum ostendebat cultus, eminens, cautum, vt illis mos est, ex materiâ conscendit alueum, solusque id nauigij genus temperans, ad medium processit fluminis; & petiit, liceret sibi, sine periculo, in eam, quam armis tenebamus, egredi ripam, ac videre Cæsarem. Data petenti facultas. Tum, appulso lintre, & diu tacitus cõtemplatus Cæsarem, ¹⁹⁶ Nostra quidem, inquit, furit iuuentus, quæ cùm vestrum numen absentiu colat, præsentium potiùs arma metuit, quàm sequitur fidem. sed ego, beneficio ac permisso tuo, Cæsar, quos antè audiebam, hodie vidi deos: nec feliciorem vllum vitæ meæ aut optaui, aut sensi diem. Impetratòque, vt manum contingeret, reuertus in nauiculam, sine sine respectans Cæsarem, ripæ suorum appulsus est. Victor omnium gentium, locorùmque, quos adierat, Cæsar, cum incolumi inuiolatòque, & semel tantummodò, magnâ cum clade hostium, fraude eorum têtato exercitu, in hiberna legiones reduxit, eadem, quâ priore anno, festinatione urbem petens. ¹⁹⁷ Nihil erat iam in Germaniâ, quod vinci posset, præter gentem Marcomannorù, quæ, Maroboduo duce, ¹⁹⁸ excita sedibus suis, *Marcomanni.*
 atque in inferiora refugiens, incinctos Herciniæ siluæ campos incolebat. *Maroboduus rex.*
 Nulla festinatio huius viri mentione transgredi debet. Maroboduus, genere nobilis, corpore præualēs, animo ferox, natione magis, quàm ratione, barbarus, non tumultuarii, neque fortuitum, neque mobilē, & ex voluntate parentium cõstantem inter suos occupauit principatum; sed, certum imperium, vimq. regiam cõplexus animo, statuit, auocarâ procul à Romanis gente suâ, eò progredi; vbi, cùm propter potentiora arma refugisset, sua faceret potentissima. Occupatis igitur, quos prædiximus, *Eius progressus & potentia,*
 locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut cõdicionibus iuris sui fecit. Corpus suum custodit, imperium, perpetuis exercitiis, pænè ad Romanæ disciplinæ formam redactum, breui in eminens, & nostro quoq; imperio timendum perduxit fastigium; gerebatq. se ita aduersus Romanos,

vt neque bello nos lacefferet, & si lacefferetur, superesse sibi vim, ac voluntatem resistendi declararet. Legati, quos mittebat ad Cæsares, interdum vt supplicem commendabant, interdum vt pro pari loquebantur. Gentibus hominibúsq; à nobis desciscitibus erat apud eum persuasum, totúmque ex male dissimulato agebat æmulú, exercitúmque, quem LXX. millium peditum, quattuor equitum, fecerat, assiduis aduersus finitimos bellis exercendo, maiori, quàm quod habebat, operi præparabat. Erátque etiam eo timédus, quòd, cùm Germaniam ad leuam, & in fronte; Pannoniam ad dextram; à tergo sedium suarum haberet Noricos; tanquam in omnes semper venturus, ab omnibus timebatur. Nec securam incrementi sui patiebatur esse Italiam: quippe cùm à summis Alpium iugis, quæ finem Italiæ terminant, initium eius finium haud multo plus CC millibus passuum abesset. Hunc virum, & hanc regioné proximo anno diuersis è partibus Ti. Cæsar aggredi statuit. Sentio Saturnino mandatum, vt per Catos, excisis continentibus Herciniæ siluis, ¹⁹⁹ legiones Boiohæmum (id regioni, quam incolebat Maroboduus, nomen est) ipse à Carnunto, qui locus Norici Regni proximus ab hac parte erat, exercitum, qui in Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orsus est. Rumpit, interdum moratur proposita hominum, Fortuna. Præparauerat iam hiberna Cæsar ad Danubium, admotóque exercitu non plus, quàm v. dierum iter à primis hostium, ²⁰⁰ Saturninum admoueri placuerat. pænè æquali diuissæ interuallo ab hoste, intra paucos dies in prædicto loco cum Cæsare iuncturæ erant, cùm vniuersa Pannonia, insolens longæ pacis bonis, & adulta viribus Dalmatiæ, omnibus tractus eius gentibus in societatem adductis, ex constituto arma corripuit. Tum necessaria gloriosis præposita; neque tutum visum, abdito in interiora exercitu, vacuam tam vicino hosti relinquere Italiam. Gentium nationúmque, quæ rebellauerant, omnis numerus amplius DCCC. millibus explebat. CC. ferè peditum colligebantur, armis habilia, equitum VIIII. cuius immensæ multitudinis, párentis acerrimis ac peritissimis ducibus, pars petere Italiam decreuerat, iunctam sibi Nauporti ac Tergestis confinio; ²⁰¹ pars in Macedoniam eruperat; pars suis sedibus præsidium esse destinauerat. ²⁰² Proxima duobus Batonibus, ac Pinneti ducibus auctoritas erat. In omnibus autem Pannoniis non disciplinæ tantum modò, sed linguæ quoque notitia Romanæ; plerisque etiam litterarum vsus, & familiaris animorum erat exercitatio. Itaque, hercules, nulla vñquam natio tam maturè consilio belli bellum iunxit ac decreta patrauit. oppressi ciues Romani, trucidati negotiatores, magnus vexillariorum numerus, ad interuentioné, eà in regione, quæ plurimum ab Imperatore aberat, cæsus. occupata armis Macedonia; omnia, & in omnibus locis, igni ferróque vastata: quia tantus etiam huius belli metus fuit, vt stabilem illum, & firmatum tantorum bellorum experienciã, Cæsaris Augusti animum quateret atque terreret. Habiti itaque delectus, reuocati vñdique omnes veterani, viri feminæq; ex censu libertinum coactæ dare milité. Audita in senatu vox principis, Decimo die, ni caueretur, posse hosté in vrbe Romæ venire conspectum. Senatorum, equitúmque Romanorum exactæ ad id bellum operæ pollicitæ. Omnia hæc frustra præparassemus, nisi, qui illa regeret,

Eius ditio, & fines.

Ti. b. hunc aggréditur.

Carnuntum.

Pannonia rebellat, & Dalmatia.

Batonibus, Pinnetis.

Pannonum progressus:

Terribiles Romanis.

regeret,

regeret, fuisset.²⁰³ Itaque, vt præsidium militum, resp. ab Augusto ducem *Tiberius in*
 in bellum poposcit Tiberium. Habuit in hoc quoque bello mediocritas *eos missus.*

nostra speciosi ministri locū Finitæ equestri militia, designatus quæstor,
²⁰⁴ necdum senator æquatus senatoribus, & iam designatis tribunis pl.
 partem exercitus ab Vrbe, traditi ab Augusto, perduxit ad filium eius: in
 quæsturâ deinde, remissâ sorte prouinciæ, legatus eiusdem ad eundem
 missus, quas nos primo anno acies hostium vidimus? quantis, prudentiâ
 ducis, opportunitatibus, ²⁰⁵ furentes eorum vires vniuersas euasimus ar-
 tibus? quanto cum temperamento simul vtilitatis res auctoritate Impe-
 ratoris agi vidimus? quâ prudentiâ hiberna disposita sunt? quanto opere,
 inclusus custodiis exercitus nostri, ne quâ posset erumpere, inopsque co-
 piarum, & intra se furens, viribus hostis elanguesceret? Felix euentu, for-
 te conatu, primâ ætate belli Messallini opus mandandum est mēmo-
 riæ; qui vir, animo etiam, quàm gente, nobilior, dignissimus qui & pa-
 trem Coruinum habuisset, & cognomen suum Cottæ fratri relinqueret,
 præpositus Illyrico, subitâ rebellionē, cum semiplenâ legione vicesimâ,
 circumdatus hostili exercitu, amplius $\bar{x}x$. hostium fudit, fugauitque, &
 ob id ornamentis triumphalibus honoratus est. Ita placebat barbaris
 numerus suus, ita fiducia virium, vt, vbicumque Cæsar esset, nihil in se
 reponerent. ²⁰⁶ pars exercitus eorum proposita ipsi duci, & ad arbitrium
 vtilitatēque nostram macerata, perductaque ad exitiabilem famem,
²⁰⁷ neque instantem sustinere, neque facientibus copiam pugnandi diri-
 gentibusque aciem, ausa congregi, occupato monte Claudio, munitione

*Messallinus.**Pannoni famē pressi.**Alibi Roma- nos premunt.*

se defendit. At ea pars, quæ obuiam se effuderat exercitui, quem A. Cæ-
 cina & Siluanus Plautius consulares ex transmarinis adducebāt prouin-
 ciis, circumfusa v. legionibus nostris, auxiliariibusque, & equitatu regio,
 (quippe magnâ Thracum manu iunctus prædictis ducibus Mœtalces,
 Thraciæ rex, in adiutorium eius belli secum trahebat) parnè exitiabilem
 omnibus cladem intulit. Fugata regionum equestris acies, fugatæ alæ,
 conuersę cohortes sunt. apud signa quoque legionum trepidatum, ²⁰⁸ sed
 Romana virtus militis plus eo tempore vindicatum gloriæ, quàm duci-
 bus, reliquit: ²⁰⁹ qui, multum amore imperatoris sui crepantes, antè in ho-
 stem inciderunt, quàm per exploratores, vbi hostis esset, cognoscerent.
 Iam igitur, in dubiis rebus semetipsæ legiones adhortatæ, iugulatis ab
 hoste quibusdam tribunis militum, interempto præfecto castrorum,
 præfectisque cohortium, ²¹⁰ non incruentis centurionibus, quibus etiam
 primi ordines cecidère, inuasère hostes: nec sustinuisse contenti, per-
 præ eorum acie, ex insperato victoriam vindicauerunt.

Hoc ferè tempore Agrippa, qui eodem die, quo Tiberius, adoptatus *Agrippa*
 ab auctore naturali erat, & iam ante biennium, qualis esset, apparere cœ- *Pestilentia*
 perat, mirâ prauitate animi atque ingenij in præcipitia conuersus, pa- *vni.*
 tris, atque eiusdem aui sui animum alienauit sibi; mōxque, crescentibus
 in dies vitiis, dignum furore suo habuit exitum. Accipe nunc, M. Vinici,
 tantum in bello ducem, quantum in pace vides principem. Iunctis exer-
 citibus, qui sub Cæsare fuerant, quique ad eum venerant, ²¹¹ contra-
 ctisque in vna castra decem legionibus, Lxx. amplius cohortibus, xiv. sed *Tiberij exer-*
 pluribus quàm decem veteranorum millibus, ad hoc magno volunta- *citus.*

Valdè magnus.

Dimittitur ut inhabilis.

Comitatu Tiberij.

Fraſi Pannonij pacem petunt.

M. Lepidus.

Bellum Delmaticum.

reriorum numero, frequentiq; equite regio; tanto demique exercitu, quantum nullo vnquam loco post bella fuerat ciuilia, omnes eo ipso læti erāt, maximamque fiduciam victoriæ in numero reponebant. At imperator optimus, eorum, quæ agebat, iudex, & vtilia speciosis præferens, quòdq; semper eum facientem vidi, in omnibus bellis, quæ probanda essent, non quæ vtique probarentur, sequens, paucis diebus exercitum, qui venerat ad refouendas ex itinere eius vires, moratus; cum eum maiorem, quam vt temperari posset, nequeabilem gubernaculo cerneret, dimittere statuit: profectusque longo, & perquam laborioso itinere, cuius difficultas narrari vix potest, vt neque vnuerſos quisquam auderet aggredi, & partem digredientium suorum quisque metu finium vnuerſi tentare non possent, remisit eò, vnde venerant. & ipse, asperrimæ hiemis initio regressus Sisciam, legatos, inter quos ipsi fuimus, partitis præfecit hibernis. O rem dictu non eminentem, sed solidâ veraque virtute atque vtilitate maximam, experiētiâ suauissimam, humanitate singularē! Per omnine belli Germanici Pannonicique tempus, nemo è nobis, gradum venostrum aut præcedentibus, aut sequentibus, imbecillus fuit, cuius salus ac valetudo non ita sustetaretur Cæsaris curâ, tamquam distractissimus ille tantorum onerum mole huic vni negotio vacaret animus. Erat desiderantibus paratum iunctum vehiculū; lectica eius publicata, cuius beneficium cum alij, tū ego sensi. Iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc solum importatum instrumentum balinei, nullius non succurrit valetudini. Domus tantum, ac domestici deerant; ceterum nihil, quod ab illis aut præstari, aut desiderari posset. Adice iam illud, quod, quisquis illis temporibus interfuit, (vt alia, quæ retuli) agnosceret protinus. Solus semper equo vectus est; solus cum iis, quos inuitauerat, maiore parte æstiuarum expeditionum, cenauit sedens; non sequentibus disciplinam, quatenus exemplo non nocebatur, ignouit; admonitio frequens inerat, & castigatio, vindicta rarissima; agebatq; medium, plurimam dissimulantis, aliqua inhi-bentis. Hiems emolumentum patratu belli contulit. sed insequenti æstate omnis Pannonia, reliquis totius belli in Dalmatiâ manentibus, pacem petiit. Ferocem illam tot millium iuuentutem, paullo antè seruitutem minatam Italiæ, conferentem arma, quibus vsa erat, apud flumen nomine Bathinum, prosternentemq; se vnuerſam genibus imperatoris, ²¹² Batonemq; & Pinetem, excellosissimos duces, captum alterum, alterum deditum, iustis voluminibus ordine narrabimus, vt spero. Autumno victor in hiberna reducit exercitus, cuius ²¹³ omnibus copiis à Cæsare M. Lepidus præfectus est, vir nominis ac fortunæ eorum proximus, quem in quantum quisque aut cognoscere, aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumq; nominum, quibus ortus est, ornamentum iudicat. Cæsar ad alteram belli Delmatici molem animū atque arma contulit. in quâ regione quali adiutore legatōq; fratre meo, Magio Celere Velleiano, vsus sit, ipsius patrisq; eius prædicatione testatum est, & ²¹⁴ amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Cæsar donauit, signat memoria. Initio æstatis Lepidus, educto hibernis exercitu, per gentes integras, immunēsq; adhuc clade belli, & eò feroces ac truces tendens ad Tiberium imperatorem, & cum difficultate locorum, & cum vi hostium

luctatus,

Iustus, magnâ cum clade obsistentium, excisis agris, exullis ædificiis, cæsis viris, lætus victoriâ, prædaq. onustus, p̄uēnit ad Cæsarem; & ob ea, quæ si propriis gessisset auspiciis, triūphare debuerat, ornamentis trium- *Lepido Triū-*
 phalibus, consentiente cum iudicio principum voluntate senatus, dona- *phalia.*
 tus est. Illa ætas maximi belli consummavit effectus. quippe Daorisi & Desitiates Delmatæ, situ locorum ac montium, ingeniorum ferociâ, mi-
 râ etiam pugnandi scientiâ, & præcipue angustis saltuum pænè inexpu- *Delmatæ;*
 gnabiles, nō iam ductu, sed manibus atque armis ipsius Cæsaris tum de- *subaci.*
 mum pacati sunt, cūm pænè funditus euerſi forent. Nihil in hoc tanto
 bello, nihil in Germaniâ aut videre maius, aut mirari magis potui, quàm
 quod imperatori numquam adeo vlla opportuna visa est victoriæ occa-
 sio, quam damno amissi pensaret militis. semperq. visum est gloriōsum,
 quod esset tutissimum, & antè conscientiæ, quàm famæ, consultum; nec
 v̄mquam consilia ducis iudicio exercitus, sed exercitus providentiâ du-
 cis rectus est. Magna in Bello Delmatico experimenta virtutis, in mul-
 tos ac difficiles locos præmissus Germanicus dedit; celebris etiam operâ
 diligenti Q. Julius Postumus, vir consularis, præpositus Delmatiz, orna- *Q. Julius*
 menta meruit triumphalia: quem honorem ante paucos annos Passie- *Postumus.*
 nus & Cossus, viri quibusdam diuersis virtutibus celebres, in Africâ me-
 ruerant. Sed Cossus victoriæ testimonium etiam in cognomen filij con-
 tulit, adolescentis in omnium virtutum exempla geniti. At Postumi
 operum L. Apronius particeps, illâ quoque militiâ eos, quos mox conse- *L. Apronius*
 cutus est, honores excellenti virtute meruit. Vtinam non maioribus ex-
 perimentis testatum esset, quātum in omni re Fortuna posset; sed in hoc
 quoque genere abundè agnosci vis eius potest. ²¹⁵ nam & Seianus, vir *Seianus.*
 antiquissimi moris, & priscam grauitatem semper humanitate temperans,
 in Germaniâ Illyricoque, & mox in Africâ, splendidissimis functus mi-
 nisteriis, non merito, sed materiâ adipiscendi triumphalia, defectus est.
 Et A. Licinius Nerua Silianus, P. Silij filius, quem virum, ne qui intelle- *Licinius*
 xit quidem, abundè miratus est, ne nihil optimo ciui, simplicissimo du- *Nerua.*
 ci petisset, præceptus immaturè, & fructu amplissimæ principis amici-
 tiæ, & consummatione euectæ in altissimum paternumq. fastigium ima-
 ginis, defectus est. Horum virorum mentione si quis quæsisse me dicet
 locum, fatentem arguet. neque enim iustus sine mendacio candor apud
 bonos crimini est. Tantum quod vltimam imposuerat Pannonico ac
 Delmatico Bello Cæsar manum, cūm, intra quinque consummati tanti
 operis dies, funestæ ex Germaniâ epistolæ, cæsi Vari, trucidatarumque *Vari cæsi in*
 legionum trium, totidemque alarum, & sex cohortium, velut in hoc sal- *Germaniâ.*
 tem tantūmodo indulgente nobis fortunâ, ²¹⁶ ne occupato duce, & caus-
 sa persona moram exigit. Varus Quintilius, illustri magis quàm nobili
 ortus familiâ, vir ingenio mitis, moribus quietus, vt corpore & animo
 immobilior, otio magis castrorum, quàm bellicæ assuetus militiæ; pecu-
 niæ verò quàm non contemptor, Syria, cui præfuerat, declarauit; quam
 pauper diuitè ingressus, diues pauperè reliquit: is cūm exercitui, qui erat
 in Germaniâ, præcesset, cōcepit esse homines, qui nihil, præter vocē mem-
 bræque, haberent hominū, quiq. gladiis domari non poterant, posse iure
 mulceri. Quo proposito mediâ ingressus Germaniam, velut inter viros *Vari in iura.*
 pacis.

*Germanorū
uastities.*

Arminius.

*Coniuræ
in Romanos.*

Segeſtes.

*Clades Va-
riana.*

*Ipsiꝯ Vari
ſatum.*

*Tiberius in
Germaniam
miſſus.*

pacis gaudentes dulcedine, iurisdictionibus, agēdoque pro tribunali ordine, trahebat æstiuā. At illi, ²¹⁷ quod, nisi expertus, vix credebat, in summā feritate versutissimi, natūmque mendacio genus, simulantē fidē litium series, & nunc prouocantes alter alterum iniuriā, nunc agentes gratias, quōd eas Romana iustitia finiret, feritāsque sua, nouitate incognitæ disciplinæ; mitesceret, & solita armis discerni iure terminarentur, in summam fœcordiam perduxere **Quinctilium**. vsque eō, vt se prætorem vrbānum in foro ius dicere, non in mediis Germaniæ finibus exercitui præesse crederet. Tum iuuenis, genere nobilis, manu fortis, sensu celer, vltra barbarum promptus ingenio, nomine **Arminius**, **Sigimeri**, principis gentis eius, filius, ardore animi, vultu oculisq. præferens, assiduus militiæ nostræ prioris comes, & iam ciuitatis Romanæ ius equestrēque consecutus gradum, segnitiam ducis in occasionem sceleris vsus est; haud imprudenter speculatus, neminem celerius opprimi, quā qui nihil timeret; & frequentissimum initium esse calamitatis, **Securitatem**. Prīmō igitur paucos, mox plures in societate consilij recipit; opprimi posse Romanos, & dicit & persuadet; decretis facta iungit; tempus insidiarū constituit. Id **Varo** per virum eius gentis fidelem, clarique nominis ²¹⁸ **Segeſten** indicatur: sed præualebant iam fata consiliis, omnemque animi eius aciem præstinxerant. Quippe ita se res habet, ²¹⁹ vt plerumque, qui fortunam mutaturus est, consilia corrumpat, efficiatque, quod miserimum est, vt, quod accidit, id etiam merito accidisse videatur, & casus in culpam transeat. Negat itaque se credere, spemque in se benevolentia ex merito aestimare profiteretur. Nec diutius, post primum indicem, secundo relictus locus. Ordinem atrocissimæ calamitatis, quā nulla, post **Crassi** in **Parthis** damnum, in externis gentibus, grauior Romanis fuit, iustis voluminibus, vt alij, ita nos conabimur exponere. Nunc summa deſtenda est. Exercitus omnium fortissimus, disciplinā, manu, experientiaque bellorum inter Romanos milites princeps, **marcore** ducis, perfidiā hostis, iniquitate fortunæ circumuentus; cum ne pugnandi quidem egregiē occasio, in quantum voluerant, data esset miseris; castigatis etiam quibusdam graui poenā, quia Romanis & armis & animis vsi fuissent, inclusus siluis, paludibus, insidiis ab eo hoste ad interuencionem trucidatus est, quem ita semper more pecudum trucidauerat, vt vitam aut mortem eius nunc irā, nunc veniā temperaret. Duci plus ad moriendum, quā ad pugnandum, animi fuit. quippe, ²²⁰ paterni auitiq. exempli successor, se ipse transfixit. At e præfectis castrorum duobus quā clarum exemplum **L. Eggius**, tam turpe **Ceionius** prodidit; qui, cum longē maximam partem absumpsisset acies, auctor deditiois, supplicio, quā proelio, mori maluit. At **Volumnius**, legatus **Vari**, cetera quietus ac probus, diri auctor exempli, spoliatum equite peditem relinquēs, fugā cum alis **Rhenum** petere ingressus est; quod factum eius **Fortuna** vltra est. non enim desertis superſuit, sed desertor occidit. **Vari** corpus semiustum hostilis lacerauerat feritas; caput eius, abſeissum, latūmque ad **Maroboduum**, & ab eo missum ad **Cæsarem**, gentilitij tandem tumuli sepulturā honoratum est. His auditis, reuolat ad patrem **Cæsar**: perpetuus patronus Romani Imperij, assuetam sibi causam suscipit. Mittitur ad **Germaniam**

maniam, Gallias cōfirmat, disponit exercitus, præsidia munit, se magnitudine suâ, non fiduciâ hostium, metiens, qui Cimbricam Teutonicamque militiam Italiæ minabantur; ultra Rhenum, cum exercitu, transgreditur.²²¹ Arminio territo, quem arguisse pater & patria contenti erant, penetrat interiùs, aperit limites, vastat agros, vrit domos, fundit obuios; maximâque cum gloriâ, incolumi omnium, quos transduxerat, numero, in hiberna reuertitur. Reddatur verum L. Asprenati testimonium; qui, legatus sub auunculo suo Varo militans, nauâ virilique operâ duarum legionum, quibus præerat, exercitum immunem tantâ calamitate seruauit; maturêque ad inferiora hiberna descendendo, vacillantium etiam cis Rhenum sitarum gentium animos confirmauit. Sunt tamen, qui, vt viuos ab eo vindicatos, ita iugulatorum sub Varo occupata crediderint patrimonia,²²² hereditatêque excisi exercitus, in quantum voluerit, ab eo aditam. Lucij etiam Cæditij, præfecti castrorum, eorûmque, qui, vnâ circumdati Alifone, immensis Germanorum copiis obsidebantur, laudanda virtus est; qui, omnibus difficultatibus superatis, quas inopîa rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inexistimabiles, nec temerario consilio, nec segnî prouidentiâ vsi, speculatiue opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere redditum. Ex quo appâret, Varum, sanè grauem, & bonæ voluntatis virum, magis imperatoris defectum consilio, quàm virtute destitutum militum, se, magnificentissimûmque perdidisse exercitum. Cùm in captiuos sæuiretur à Germanis, præclari facinoris auctor fuit²²³ Caldi Cœlij, vetustate familiæ suæ dignissimus; qui, complexus catenarum, quibus vinctus erat, seriem, ita illas inlinit capiti suo, vt protinus pariter sanguinis cerebrique profluuium exspiraret. Eadem & virtus & fortuna, subsequenti tempore, ingressa animam Imperatoris Tiberij fuit, quæ initio fuerat; qui, concussis hostium viribus, classicis peditumque expéditionibus, cùm res Galliarum maximæ molis, accensâsque plebis Viennensium dissensiones, coërcitione magis, quàm pœnâ, mollisset; & senatus populûsque Rom. postulante patre eius, vt æquum ei ius in omnibus prouinciis exercitibusque esset, quàm erat ipsi, decreto complexus esset: (etenim absurdum erat, non esse sub illo, quæ ab illo vindicabantur; & qui ad opem ferendam primus erat, ad vindicandum honorem non iudicari parem) in Urbem reuersus, iam pridem debitum, sed continuatione bellorum dilatatum, ex Pannoniis, Delmatisque egit triumphum. cuius magnificentiam quis miretur in Cæsare? fortunæ verò quis non miretur indulgentiam? quippe omnes eminentissimos hostium duces occisos fama narrauit, sed vinctos triumphus ostendit. quem mihi, fratrique meo, inter præcipuos, præcipuisque donis adornatos viros, comitari contigit. Quis non inter reliqua, quibus singularis moderatio Ti. Cæsaris elucet, atque eminet, hoc quoque miretur, quòd, cùm sine vllâ dubitatione septem triumphos meruerit, tribus contentus fuerit? Quis enim dubitare potest, quin ex Armeniâ receptâ, & ex rege ei præposito, cuius capiti insigne regium suâ manu imposuerat, ordinatisque rebus Orientis, ouans triumphare debuerit? & Vindelicorum Rætorumque victor, curru Urbem ingredi? fractis deinde post adoptionem, continuâ triennij militiâ, Germaniæ viribus,

L. Asprenas.

L. Cæditius.

Caldi Cælij
virtus.

Gallia composita.

Tiberius
triumphat.Adulatoria
laudes.

idem illi honor & deferendus, & recipiendus fuerit? & post cladem sub Varo acceptam, ocius prosperrimo rerum euentu, eadem excisa Germania, triumphum summi ducis adornare debuerit? Sed in hoc viro, ne scias, vtrum magis mireris, quòd laborum periculorumque semper excessit modum, an quòd honorum temperauit. Venitur ad tempus, in quo fuit plurimum metus. quippe Cæsar Augustus, cum Germanicum, nepotem suum, reliqua belli patraturum, misisset in Germaniam, Tiberium autem filium missurus esset in Illyricum, ad firmanda pace, quæ bello subegerat, prosequens eum, simulque interfuturus athletarum certaminis ludicro, quod eius honori sacratum à Neapolitanis est, processit in Campaniam: quamquam iam motus imbecillitatis, inclinataeque in deterius principia valetudinis senserat; tamen obnitente vi animi, profecutus filium, digressusque ab eo Beneuenti, ipse Nolam petiit; & ingrauescente in dies valetudine, cum sciret, quis, volenti omnia post se salua remanere, accersendus foret, festinanter reuocauit filium. ille ad patrem patriæ expectato reuolauit maturius. Tum, securum se Augustus prædicans, circumfusúsque amplexibus Tiberij sui, commendans illi sua, atque ipsius opera, nec quidquam iam de fine, si fata poscerent, recusans, subrefectus primo conspectu, alloquioque carissimi sibi spiritus, mox, cum omnem curam fata vincerent, in sua resolutus initia, Pompeio Appuleioque eos. septuagesimo sexto anno animam caelestem caelo reddidit. Quid tunc homines timuerint, quæ senatus trepidatio, quæ populi confusio, quis orbis metus, in quam arto salutis exitiique fuerimus confinio, neque mihi, tam festinanti, exprimere vacat; neque, cui vacat, potest. Id solum voce publicâ dixisse habeo: Cuius vi bis ruinam timueramus, eam ne commotam quidem sensimus. tantaque vnus viri maiestas fuit, vt nec bonis, neque contra malos opus armis foret. Vna tamen veluti luctatio ciuitatis fuit, pugnantis cum Cæsare senatus populique Romani, vt stationi paternæ succederet; illius vt potius æqualem ciuem, quam eminentem liceret agere principem. tandem magis ratione, quam honore, victus est; cum, quidquid tuendum non suscepisset, periturum videret. solique huic contigit, pænè diutius recusare principatum, quam, vt occuparent eum, alij armis pugnauerant. Post redditum caelo patrem, & corpus eius humanis honoribus, nomen diuinis honoratum, primum Principalium eius operum fuit, Ordinatio comitiorum, quam, manu suâ scriptam, D. Augustus reliquerat. Quo tempore mihi fratrique meo, candidatis Cæsaris, proximè à nobilissimis ac sacerdotibus viris, destinari prætoribus contigit, consecutis, vt neque post nos quemquam D. Augustus, neque ante nos Cæsar commendaret Tiberius. Tulit protinus & voti, & consilij sui pretium resp. neque diu latuit, aut quid, nõ impetrando, passuri fuisset; aut quid, impetrando, profecissemus. quippe exercitus, qui in Germaniâ militabat, præsentisque Germanici imperio regebatur, simulque legiones, quæ in Illyrico erant, rabie quâdam & profundâ confundendi omnia cupiditate, nouum ducem, nouum statum, nouam quærebant remp. quinetiam ausi sunt minari, duros senatui, duros principi leges, modum stipendij, finem militiæ sibi ipsi constituere conati sunt. processum etiam in arma, ferrumque strictum est, &

pænè

*Augusti mor-
bos.**Tiberium
successorem
designat.**Moritur.**Tiberius re-
cusat im-
perium.**Augusti con-
secratio.**Comitia.**Velleius pra-
sor.**Seditioes
militum.*

panè in vltimum gladiatorum erupit impunitas. defuitque, qui contra
 temp. duceret, non qui sequerentur. Sed hæc omnia veteris Imperatoris
 maturitas, multa inhibentis, aliqua cum grauitate pollicentis, inter se-
 ueram præcipuè nostrorum vltionem, mitis aliorum castigatio, breui so-
 piit ac sustulit. Quo quidem tempore, vt pleraque ignaue Germanicus,
 ita Drusus, qui à patre in id ipsum, plurimo quidem igne emicans, incen-
 dium militaris tumultus missus erat, prisca antiquaque seueritate vsus,
 ancipitia sibi tam re, quam exemplo, perniciofa, & his ipsis militum gla-
 diis, quibus obsessus erat, obsidentes coërcuit, singulari adiutore in eo
 negotio vsus, Iunio Blæso, viro nescias vtiliore in castris, an meliore in
 togâ. qui, post paucos annos proconsul in Africâ, ornamenta triumphali-
 a, cum appellatione Imperatoriâ, meruit. ac Hispanias, exercitumque
 virtutibus, celeberrimâque in Illyrico militiâ, vt prædiximus, cum im-
 perio obtineret, in summâ pace, quiete continuit; cum ei pietas rectissi-
 ma sentiendi, & auctoritas, quæ sentiebat, obtinendi, superesset. cuius
 curam ac fidem, Dolabella quoque, vir simplicitatis generosissimæ, in
 maximâ parte Illyrici per omnia imitatus est. Horum xvi. annorum
 opera quis, cum incerta sint oculis animisque omnium, in partibus
 eloquatur? Sacrauit patrem suum Cæsar non imperio, sed religio-
 ne. non appellauit eum, sed fecit deum. reuocata in forum fides,
 sumnota è foro seditio, ambitio campo, discordia curiâ, sepultæque
 ac situ obsitæ; iustitia, æquitas, industria, ciuitati redditæ; accessit ma-
 gistratibus auctoritas, senatui maiestas, iudiciis grauitas; compressa
 theatralis seditio; rectè faciendi omnibus aut incussa voluntas, aut im-
 posita necessitas. honorantur recta, praua puniuntur. suspicit poten-
 tem humilis, non timet. antecedit, non contemnit, humiliorem po-
 tens. quando annona moderatio? quando pax latior? Diffusa in Ori-
 entis Occidentisque tractus, & quidquid meridiano aut septentrione fini-
 tur, pax Augusta per omnes terrarum orbis angulos à latrociniorum metu
 seruat immunes. Fortuita non ciuium tantummodò, sed Urbium dama-
 na Principis munificentia vindicat. Restitutæ vrbes Asiæ. vindicatæ ab
 iniuriis magistratuum prouinciæ. honor dignis paratissimus. ²²⁵ pœna in
 malos fera, sed aliqua. superatur æquitate gratia, ambitio virtute. nam,
 facere rectè ciues suos, Princeps optimus, faciendo, docet; cumque sit
 Imperio maximus, exemplo maior est. Rarè eminentes viri non magnis
 adiutoribus ad gubernandam fortunam suam vsi sunt; vt duo Scipiones
 duobus Læliis, quos per omnia æquauerunt sibi; ²²⁶ vt D. Augustus,
 M. Agrippâ. & maximè ab eo, Statilio Tauro. quibus nouitas fami-
 liæ haud obstitit, quo minus ad multiplices consulatus, triumphosque,
 & complura eniterentur sacerdotia, etenim magna negotia magnis ad-
 iutoribus egent. Neque in paruo paucitas ministeria defecit. Inter-
 estque reip. quod vsu necessarium, & dignitate eminere; vtilitatemque
 auctoritate muniri. Sub his exemplis Tiberius Cæsar Scianum Ælium,
 principe equestri ordinis patre natum, materno verò genere clarissi-
 mas, veteresque, & insignes honoribus complexum familias, haben-
 tem consulares fratres, consobrinos, auunculum, ipsum verò laboris ac
 fidei capacissimum, sufficiente etiam vigori animi compage corporis,

Iunio Blæ-
sus.

Dolabella.

Effusio in Ti-
berij laudes.

singularem principalium onerum adiutorem in omnia habuit, atque habet, virum seueritatis lætissimæ, hilaritatis prisce, actu otiosis simillimum, nihil sibi vindicantem, eoque assequentem omnia, semper infra aliorum æstimationes se metientem, vultu, vitæque tranquillum, animo exsomnia. In huius virtutum æstimatione iam pridem iudicia ciuitatis cum iudiciis principis certant. neque nouus hic mos senatus populique R. est, putandi, quod optimum sit, esse nobilissimum. nam & illi antiqui, ante primum Bellum Punicum, abhinc annos ccc. T. Coruncanium, hominem nouum, cum aliis omnibus honoribus, tum pontificatu etiam maximo, ad principale extulere fastigium; & equestri loco natum Sp. Caruilium, & mox ²²⁷ M. Catonem, nouum etiam, Tusculo, Urbis inquilinum, Mummiûmque Achaicum in consulatus, censuras, & triumphos prouexere. & qui C. Marium, ignotæ originis, vsque ad sextum consulatum sine dubitatione Romani nominis habuere principem; ²²⁸ & qui M. Fulvio tantum tribuere, vt pænè, assentatione suâ, quibus vellet, principatus conciliaret; quique nihil Asinio Pollioni negauerunt, quod nobilissimis, summo cum sudore, consequendum foret; profecto hoc senserunt, In cuiuscumque animo virtus inesset, ei plurimum esse tribuendum. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendum Seianum, Cæsarem; ad iuuanda verò onera principis, Seianum protulit; senatûmque & pop. Rom. ed perduxit, vt, quod vsu optimum intelligit, id in tutelam securitatis suæ libenter aduocet. Sed, propositâ quasi vniuersâ Principatus Ti. Cæsaris formâ, singula recenseamus. Quâ ille prudentiâ Rhascupolim, interemptorem fratris sui filij Cotys, ²²⁹ confortisque eiusdem Imperij, euocauit? singulari in eo negotio vsus operâ Flacci Pomponij, consularis viri, nati ad omnia, quæ rectè facienda sunt, simplici- que virtute merentis semper, quàm captantis gloriam. Cum quantâ grauitate, ²³⁰ vt senator, & iudex, non vt princeps, & causas pressius audit? quàm celeriter Libonem ingratum, & noua molientem, oppressit? Quibus præceptis instructum Germanicum suum, imbutûmque rudimentis militiæ secum actæ, domitorem recepit Germaniæ? Quibus iuuentam eius exaggerauit honoribus, respondente cultu triumphiferarum, quas gesserat, magnitudini? Quoties populum congiariis honorauit, senatorumque censum, cum id senatu auctore facere potuit, quàm libenter expleuit, vt neque luxuriam inuitaret, neque honestam paupertatem pateretur dignitate destitui? Quanto cum honore Germanicum suum in transmarinas misit prouincias? Quâ vi, consiliorum suorum ministro & adiutore vsus Druso, filio suo, Maroboduum, inhaerentem occupati Regni finibus, pace maiestatis eius dixerim, velut serpentem, abstrusam terræ, salubribus consiliorum suorum medicamentis coëgit egredi? quàm illum & honoratè, nec securè continet? Quantæ molis Bellum, principe Galliarum ciente Sacrouiro, Floroque Iulio, mirâ celeritate ac virtute compressit? vt antè populus Rom. vicisse se, quàm bellare, cognosceret; nunciosq. periculi, victoriæ præcederet nuncius. Magni etiam terroris Bellum Africum, & quotidiano auctu maius, auspiciis consiliisque eius breui sepultum est. Quanta, suo suorûmq. nomine, exstruxit opera? Quàm piâ munificentia superq. humanam euectâ fidem, Templû patri molitur

*Vremiarium
a Forim Ti-
berg.*

molitur! Quàm magnifico animi temperamento Cn. quoque Pompeij munera absumpta igni restituit! qui, quidquid vniquam claritudine eminuit, id veluti cognatum censet tuendum. Quâ liberalitate, cum aliàs, tum proximè, incenso monte Cœlio, omnis ordinis hominum iacturæ, patrimonio succurrit suo? Quantâ cum quiete hominum, rem perpetui præcipuique timoris, supplementum, sine trepidatione delectus, prouidet? Si aut natura patitur, aut mediocritas recipit hominum, ²² apud aures deorum de his queri; quid hic meruit? primum, vt scelerata Drusus Libo iniret consilia? deinde, vt Silius & Piso; quorum alterius dignitatem constituit, auxit alterius? Vt ad maiora transcendam, quamquam & hæc ille duxit maxima; quid, vt iuuenes amitteret filios? quid, vt nepotem ex Druso suo? Dolenda adhuc retulimus: veniendum ad erubescenda est. Quantis hoc triennium, M. Vinici, doloribus laceravit animum eius? quamdiu abstruso, quod miserrimum est, pectus eius flagrauit incendio? quòd ex nuru, quòd ex nepote, dolere, indignari coactus est. Cuius temporis ægritudinem auxit amissa mater eminentissima, & per omnia deis, quàm hominibus, similiores femina; cuius potentiam nemo sensit, nisi aut leuatione periculi, aut accessione dignitatis. Voto finiendum volumen sit. IUPITER Capitoline, & ²³ auctor ac stator Romani nominis, Gradiue Mars, perpetuorumque custos Vesta ignium, & quidquid numinum hanc Romani Imperij molem in amplissimum terrarum orbis fastigium extulit, vos publicâ voce obtestor, atque precor, custodite, seruate, ²³ protegite hunc statum, hanc pacem; eique, functo longissimâ statione mortali, destinate successores quàm ferissimos, sed eos, quorum ceruices tam fortiter sustinendo terrarum orbis Imperio sufficiant, quàm huius suffecisse sensimus; consiliaque omnium ciuium aut pia, * * *

Aduersa Tiberij.

Vota pro Principe.

INDEX RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM.

A.			
A CERRANIS data est ciuitas	17	Alexandria condita	17
Achæi ex Laconica pulsi	12	Alexia	38
Achæi quas sedes occupauerint	ibid.	Alsiim coloni deducti	17
Achæi à Q. Metello Macedonico suffi	15	Altinum	48
Achaia in bellum instincta	ibid.	Amnestia decreta	42
Achaiam Mummius in prouinciam redegit	34	T. Ampij & T. Labieni trib. pl. lex pro Pompeio	35
Actia victoria	51	Amyntas rex	51
Adulatio magnæ fortunæ comes	57	Andrum insulam Iones occupant	12
Aegisthus per annos VI. I. regni potitur	11	Anicius	14
Aegisthum Orestes cum Electrâ sorore obtruncat	ibid.	Antiochus deuictus	13
Aegyptus à D. Augusto facta stipendiaria.	34	Antiochus Epiphanes Athenis Olympicum inchoauit	14
L. Aemilij Paulli laudes	14	Antistius adilitius occiditur	29
Aemilius Sura de annis P. R.	43	L. Antonius M. Antonij frater	48
Aemulario alitingenia	18	L. Antonius consul Italiam tumultibus implet	ibid.
Aeoliij multos locos obtinent	12	Perusiam petit	ibid.
Aeschylus tragicus	18	M. Antonius orator	22
Aesulum deducta colonia	17	Marij, Cinnaeque iussu confossus	27
Actoliam Fuluius Nobilior stipendiariam fecit	34	M. Antonius C. Caesaris in consulatu collega	47
Affinitas inter Caesarem Pompeiumque contra-cta nuptiis	36	M. Antonij & Dolabellæ consulam furor	43
Affinitas inter Antonium & Caesarem	44	M. Antonius occupat Hs. septies millies	ibid.
Afranius 18, 38. in Togatis clarus	22	M. Antonius à M. Lepido per colloquia repulsus	44
Agamemnon, rex regum, ab Aegistho occiditur	11	M. Antonij priuigna desponsa Octauio	ibid.
Agrippa	42	M. Antonius L. Caesarem auunculum proscibit	45
M. Agrippæ virtus	49	M. Antonius in Italiam venit	48
M. Agrippa classem exornat	49	M. Antonius Octauiam, sororem Caesaris, ducit	49
M. Agrippa insigni coronæ classicæ donatur	50	vxorem	49
M. Agrippa Leucadem expugnat, Patras capit, Corinthum occupat	51	M. Antonius exsecratione populi, spectaculo pellitur	50
M. Agrippa Iuliam vxorem ducit	55	M. Antonij apud Parthos gesta	ibid.
M. Agrippæ mors	ibid.	M. Antonius Artauasden, Armeniæ regem, catenis aureis vincit	51
M. Agrippa, Agrippæ filius, ab Augusto adoptatus	58	M. Antonij in Cleopatram amor	ibid.
M. Agrippæ filij mira prauitas	62	M. Antonius bellum patriæ inferre constituit	ibid.
Alba deducta colonia	17	Liberum patrem se appellari iubet	ibid.
Albis fl. Senonum Hermundorumque fines præterfluit	59	M. Antonius militiæ classicæque deseret	ibid.
Alcmæon vitimus Archoantum Atheniensium	14	M. Antonius se ipse interimit	52
Alcmana Lacones falso sibi vindicant	19	Antonianoorum militum in pugnando constantia	ibid.
Alexander Magnus à Carano septimus decimus	13	Apollinis Pythij oraculum	11
Alexander Hercule paterni generis auctore gloriabatur	ibid.	Appuleius Saturninus à Matio morte multatus	24
Alexander Achille generis materni auctore iure gloriatus est	ibid.	L. Apronij virtus	63
Alexander Magnus à Lyssippo impetrauit, ut eorum equitum, qui ex ipsius tum à apud Granicum flumen ceciderant, expressâ similitudine figurarum, faceret statuas, & ipsius quoque eis interponeret	15	Aquileia colonia deducitur	17
		Archilochus, & Homerus soli perfectissimi in iis operibus, quorum primi auctores fuerunt	12,
		13	
		Archontes cum honorem vsque ad Charopem vsurparant	11
		Archon-	

I N D E X.

Archontes perpetui Athenis esse deserant 14
 Archontes in x. annos Athenis creati cepti
 ibid.
 Aegius nullus orator 19
 Aricini in ciuitatem recepti 17
 Ariminum deducuntur coloni ibid.
 Aristoteles 18
 Aristodemus, vnus ex Heraclidis 11
 Aristonicus Asiam occupat 20
 Aristonicus Crassum Mucianum occidit ibid.
 Aristonicus à M. Perperna victus, ductusque in
 triumpho ibid.
 Aristonicus pœnas M. Aquilio capite dat
 ibid.
 Aristonicus captus 34
 Aristophanes comicus 18
 Arminius 64
 Arminius, Sigimeri filius, in Varum coniurat
 ibid.
 Aruntius Actius reip. restituitur 49
 Artaxerxes, Armeniae rex, catenis aureis ab Anto-
 nio victus 51
 Artaxerxes regnum restituitur 55
 Artorius C. Octauij medicus 48
 Asculani Seruium prætorem Fonteiumque lega-
 tum occiderunt 25
 Asiaticum imperium ab Assyriis ad Medos trans-
 latum 13
 Asiam L. Scipio eripuit Antiocho 34
 Asia ab Attalis possessa regibus ibid.
 Asiam M. Perperna tributariam fecit ibid.
 L. Asprenatis virtus 65
 Assyrij, principes omnium gentium 13
 Asinius Pollio 33
 Asinius Pollio Iulianis partibus fides 44
 Asinius Pollio speciosas res circa Altinum aliaf-
 que Venetiæ vrbes edidit 48
 Asinius Pollio Domitium iunxit Antonio ibid.
 Asinij Polliouis factum, & dictum memorabile
 52
 Asylum 14
 Athenæ sub regibus esse desunt 11
 Athenæ à Sullâ oppugnatae 28
 Athenienses in Eubœa 12
 Atheniensium ingenia 19
 Atheniensium in Romanos fides certa 28
 Atheniensium decretum celeberrimum 42
 Atia Augusti mater ibid.
 Atreus Olympisum sacrum quando instituerit
 13
 Attalus rex Asiam pop. Rom. hereditate relique-
 rat 20
 Attica fides 28
 Attius tragœdus 18
 Attius in Tragœdiis clarus 22
 Attuati subacti 58
 D. Augustus Cicerone consule natus 33
 Augustus Cæsar in Campaniam 66
 Nolam petit ibid.
 expirat ibid.
 Aurunca deducta colonia 17
 Auximum coloni missi ibid.

B.

BALBVS Cornelij facinora 40
 Bathinus flumen 62
 Batones Pannonum duces 60, 62
 Bella ciuilia finita vicesimo anno 33
 Belli ciuilis initia 38
 Belli ciuilis incendia ibid.
 Bellorum ciuiliū damna 53
 Bellum Africum 41, 68
 Bellum Campanum 48
 Bellum Germanicum 58
 Druso Claudio delegatum 55
 Ti. Neroni 56
 Bellum Italicum 24
 Bellum Iugurthinum 23
 Bellum Nolanum 26
 Bellum Numantinum 19
 Bellum Pannonicum per Neronem gestum 55
 Bellum Pannonicum, maximum 60
 Bellum seruile 31
 Bellum Thracicum 56
 Beneuentum coloni deducti 17
 Bibulus, collega Cæsaris 37
 Bithyniam Nicomedes pop. R. legat 34
 Bocchus rex 23
 Boiohæmum regio 60
 Bononia deducta colonia 17
 Britannia bis à Cæsare penetrata 38
 Bructeri subacti 58
 Brundisium colonia deducta 17
 Brutus 33
 A. Bruti Gallæci præclara in Hispaniâ milia
 21
 D. Bruto decretus triumphus 43
 D. Brutus consul designatus 42
 D. Brutus iugulatur 44, 52
 Cæsaris interfector 44
 M. Brutus prætor in Cæsarem coniuratus 42
 M. Brutus, & C. Cassius prouincias exercitusque
 occupant 43
 M. Brutus 46. Lycios deuincit ibid. Cassio
 melior vir 47
 M. Bruti morientis ætas ibid.
 M. Brutus, à Stratone Ægeate impetrat, vt sibi
 morituro commodet manum 46, 52
 Buxentum coloni mittuntur 17

C.

CÆCILIVS comædus 18
 Cæciliæ familiæ claritudo 23
 A. Cæcina 61
 L. Cæditij virtus laudanda 65
 Cæpionis censoria severitas 23
 Cæsar 33
 C. Cæsar Strabo 22
 C. Cæsaris consulatus, & gesta 35
 C. Cæsar Magno Alexandro simillimus ibid.
 C. Cæsaris lex de Campano agro plebi diuidundo
 36
 C. Cæsar & Pompeius oppressi Ciceronis suspi-
 cione non caruerunt 37
 C. Cæsaris in Galliâ gesta clarissima 38
 C. Cæsar.

I N D E X

C. Cæsar ad urbem	39	C. Cassius Rhodum capit	ibid.
C. Cæsar Thessaliam petit	40	C. Cassius ceruicem liberti præbet	ibid. 52
Cæsar in Africam	41	C. Cassius melior Bruto dux	47
C. Cæsar in victos clementia	41	Cassius Longinus censor severus	23
C. Cæsar in Hispaniam	41	Cassius Parmensis occiditur	52
C. Cæsar in Hispaniâ facinus, & virtus eximia		Castrum colonis occupatum	17
ibid.		Catilia vrbe pulsus	33
C. Cæsar in urbem reditus	ibid.	Catilia, fortissimè dimicans, obruncatur	ibid.
triumphi	ibid.	Cato	ibid.
C. Cæsar interemptus	ibid.	Cato historicus	18
C. Cæsar obitus præmonitiones	42	Cato Porcius consul Italico bello occisus	25
C. Cæsar testamentum	ibid.	Catonis filij mors	47
C. Cæsar cum rege Parthorum coit	57	M. Catonis sententia de Nola & Capua condita	
C. Cæsar ab Adduo vulneratus	ibid.	15	
C. Cæsar mors	ibid.	M. Cato, perpetuus diruendæ Carthaginis auctor	
L. Cæsar obitus	ibid.	16	
Ti. Cæsar gesta	34	Cato repetundarum ex Macedonia damnatus	22
Ti. Cæsar in Germaniam reuolat	65	M. Catonis virtus	33
Ti. Cæsar ex Pannoniis, Delmatiscque triumphum agit	ibid.	M. Cato ad spoliandum regno Ptolomæum miles	37
Ti. Cæsar patri succedere renuit	66	M. Cato homo nouus	68
Ti. Cæsar laudum enumeratio	68	Catullus poeta	33
Caldus Coelius præclari facinoris auctor	65	Q. Catuli mors	27, 39
Cales deducta colonia	17	Q. Catuli verecundia, & auctoritas	31
Calidius	33	Ceionij exemplum turpe	64
Calpurnia, vxor Antistij, iugulato viro, seipsam gladio transfixit	29	Censorini obitus	57
Calpurnia Cæsaris vxor	42	Censura Pauli & Planci	55
Caluus	33	Cethegus alijque in carcere necati	31
Campanis data est ciuitas	17	Chalcidenses orti Atticis	12
Campanæ colonie supplementum adiicitur	50	Charops primus Archon decennialis	14
Canidius ad Antonium præcipiti fugâ se rapit	52	Chios ab Ionibus occupata	12
Canidius moritur	ibid.	M. Cicero, eloquentium princeps	18
Caninefates subacti	58	M. Ciceronis laudes, & in coniuratos gesta	32
Canutius continua rabie lacerat Antonium	44	M. Cicero patriæ restitutus	37
Capito, Velleij patruus, Agrippæ subscribit in C. Cassium	46	M. Ciceronis domus 24. à senatu restituta	37
Cappadocia facta stipendiaria	34	M. Ciceronis acta	43, 44
Capua conditur à Tuscis	13	M. Cicero continuis actionibus Antonij memoriz inuisit notas	44
Capua in formam præfecturæ redacta	37	M. Ciceronis mors	45
Caranus, sextus decimus ab Hercule, regnum Macedonia occupat	13	Ciliciam perdomuit Numidicus	34
Carbo Papirius orator	22	Cimbri, Teutonique Rheum transcendunt	21
Carbo solus toto anno consul fuit	29	Cimbrorum in Romanos gesta	24
C. Carbo prætorius, consulis frater occiditur	ibid.	Cinna neque Mario, nec Sulpicio temperatior	26
Carnuntum locus Norici Regni proximus	60	Cinna consulatus à senatu abrogatus	27
Carseoli deducta colonia	17	Cinna ab exercitu, qui circa Nola erat, receptus	ibid.
Carthago annos 65. ante Romam conditur	13	Patriæ bellum infert	ibid.
Carthaginem senatus statuit excidere	15	Marium cum filio ab exilio reuocat	ibid.
Carthago à P. Scipione deleta	16	Cinna, seditione orrà, ab exercitu est interceptus	28
Carthago in Africâ prima extra Italiam colonia condita est	17, 24	Circenses ludi	30
Carthaginis remoto metu cursu præcipiti à virtute descitum	19	Ciuitas quo pacto Italiæ data	25
Sp. Caruilus homo nouus	68	Claudius consul primus in Siciliam transiit exercitum	34
Cassij censoris theatrum	17	Ti. Claudius Nero bellum Campanum ciet	48
Cassio in demoliendo theatro eximia ciuitatis feruoritas, & consul Cæpio restitère	ibid.	Ti. Claudij Neronis laudes	55
C. Cassius M. Crassi quæstor	38	Ti. Claudius Nero cum Druso Claudio fratre Ractos Vindelicosque adgreditur	ibid.
C. Cassius prætor in Cæsarem coniuratus	41	Ti. Claud. Nero triumphat	ibid.
C. Cassius Dolabellam Laodicea inclusum expugnat	46	Ti. Claud. Nero Germanos domat	56
		Clazomenæ, ab Ionibus conditæ	12
		Cleopatraz fuga	51
		Cleopatra, illatâ aspide, morsu eius spiritum redidit	ibid.
			P. Clodij

I N D E X

P. Clodii lex 37
 P. Clodij de M. Catone lex 37
 P. Clodius à Milone iugularus 38
 Cremona deducta colonia 17
 Codrus, Melanchi filius, ultimus rex Athenarum 11
 Codrus interemptus ibid.
 Cœlius orator 33
 Cœlius historicus 23
 M. Cœlij acta 45
 Coloniaram enumeratio 17
 Colophon, ab Ionibus condita 12
 Compa à Milone oppugnatur 45
 Coniurati Capitolium occupant 42
 Coponij dictum in Plancum 51
 Corfinium 25
 Corfinio Cæsar potitur 39
 Corinthus ab Homero nominatur 11
 Corinthus antea Ephyre ab Halete, sexto ab Hercule, conditur ibid.
 Corinthus eversa 16
 Corinthus occupata 51
 Cornelia, Africani filia, Gracchorum mater 12
 L. Cornelius Merula, flamen Dialis, in locum Cinnæ consul suffectus 27
 interficitur iussa Cinnæ ibid.
 Cornelius Rufinus, bello Pyrrhi dux celeberrimus 25
 L. Cornelius Sulla consul ibid.
 Cornificius, Octavij legatus 49
 Corvinus, orator 33
 T. Coruncanius, pont. max. homo novus 68
 Cossam coloni missi 37
 Cossi virtus 63
 Costa, iudicandi munus æqualiter inter senatum, & equites partitus est 32
 L. Crassus orator 22
 M. Crassus servile bellum repressit 31
 M. Crasso Syria decreta 37
 M. Crassus à Parthis interemptus 38
 P. Crassus orator 18
 Cratinus comicus ibid.
 Creon primus Archon annuus 14
 Creta in pop. Rom. potestatem redacta 32
 Creta longissimæ libertatis sine multata 34
 Cresphontes, vnus ex Heraclidis 11
 Crispus Marcius 46
 Cumæ in Italiâ à Chalcidensibus condita 12
 Cumarum & Neapolis in Romanos eximia fides ibid.
 Cumanos ritus Osca mutavit vicinia ibid.
 C. Curno trib. pl. bello civili facem subiecit 38
 Cymen Acolij conditus 12
 Cyprius deivicta 34

D.

DAMASIPPVS Domitium Scæuolam, C. Carbonem, & Antistium trucidat 29
 Daorisi Delmata 63
 Delos occupata ab Ionibus 12
 Dertona 17
 Desitiates Delmata 63

Diphilus comicus 18
 Diuersitas morum & studiorum inter P. Scipionem, & L. Mummiū 16
 Dolabella consul 42
 Dolabella C. Trebonium occidit 46
 Dolabella ad ictum serui ceruicem præbet ibid.
 Dolabella, vir simplicitatis generosissimæ 67
 Domitiæ familiaris felicitas 23
 Domitij ex Aruernis victoria ibid.
 Cn. Domitij lex de sacerdotum creatione 23
 Cn. Domitius occupatus nauibus fugit 47
 Domitius Caluinus Vibillum primipili centurionem, ob turpem ex acie fugam, fuste percussit 49
 Domitius Scæuola trucidatur 29
 Domus Ciceronis 24. à senatu restituta 37
 Drusi Claudij virtus 56. mors ibid.
 Drusus Lilius, Iulie Augustæ pater, se ipse interimit 47

E.

LEGATI clarum exemplum 64
 Egnatius Rufus interimit Augustum statuit 54
 Elissa Tyria, quam quidam Dido autumant 13
 Enumeratio eminentium ingeniorum 33
 Ephesus ab Ionibus condita 12
 Ephyram in Thesprotiâ Philippus occupat 11
 Ephyre antea Corinthus ibid.
 Epirum Pyrrhus occupat ibid.
 Eporædia colonia deducta 17
 Erethia ab Atheniensibus in Euboeâ occupatur 12
 Erythra ab Ionibus condita ibid.
 Eryx primus Archon decennialis 14
 Eumenes rex ibid.
 Eupolis comicus 18
 Euporus seruus C. Gracchum dominum prius, se deinde interimit 21
 Euripides tragicus 18

F.

FABI VS Aemilianus disciplina in Hispaniâ clarissimus 21
 Fabij ex Allobrogibus victoria 23
 Fabratena deducta colonia 17
 Fannius 18
 C. Fannius orator 22
 Firmum colonis occupatur 17
 C. Flauius Fimbria se ipsum interimit 28
 Formiani in ciuitatem recepti 17
 Fregellæ deducta colonia ibid.
 Fregellæ à L. Opimio ex cise 21
 Fulvia, Antonij vxor, omnia armis miscet 48
 Præneste capit ibid.
 Fulvia Italiâ excedit ibid.
 Fuluij Flacci aspera censura 15
 Cn. Fuluius censoris frater, à fratre senatu motus ibid.
 Fuluius Flaccus cum filio à L. Opimio interemptus 22
 Fuluij Flacci, qui Capuam cepit, filiorum exemplum clarissimum ibid.
 Fundani in ciuitatem recepti 17

K

A. GABE.

I N D E X.

G.

A. GABINI trib. pl. lex, vt Pompeius ad Piratas compescendos profici secretur 31
Gados à Tyrîa classe condita 12
Ser. Galba 18
Gallias Domitius Fabius primum cum exercitu intravit 14
Gallia C. Cæsaris auspiciis in fracta ibid.
Gallia Cæsari in quinquennium decreta 37
Gallia Cæsari prorogata ibid.
Galogræciam perdomuit Vulso Manlius 34
Gentes multæ à Pompeio deuictæ 35
Gentius Illyriorum rex in triumpho ductus 14
Germania rebellat 56
Germanici virtus 63
Germanicus pleraque ignauè gesserat 67
Germani militis Cæsaris videndi cupido 59
Germanus seruus, ad interficiendum Marium missus, vt eum agnouit, profugit è carcere 26
Gracchi 18
Gracchi oratores 22
C. Gracchi furor 21
Gracchus colonias extra Italiam posuerat 24
Ti. Gracchi laus, & vituperatio 19, 20
Gracia concussa maximis motibus 12
Grauisca colonia deducitur 17

H.

HALYTES, Hippotis filius 12
Hercules filius 60
Hercules in Olympicis victor 13, 14
Hermione Orestis pacta 11
Hesiodus 120. annos distinctus ab Homeri ætate 13
Hesiodus quando claruerit ibid.
Hispania vniuersa facta stipendiarum 34
Hispaniæ, Cn. Pompeio decreta 38
Homerus quando floruerit 13
Homerus solus appellari Poeta meruit 12
Homeri laus ibid.
Homerus, & Archilochus soli perfectissimi in iis operibus, quorum primi auctores fuere 13
Homerus non cæcus genitus ibid.
Horoctius lege suâ equitibus in theatro loca restituit 32
Q. Hortensius de Minatij Magij virtutibus in Annalibus retulit 25
Q. Hortensius orator 33
Q. Hortensij mors 39
Hortensius, Hortensij oratoris filius, obtruncatur 47

I.

IANVS Geminus quoties ceteræ pacis argumentum clausus dederit 34
Illyrium Dalmatiaque à Ti. Cæsare deuicta ibid.
Initium in vrbe Româ ciuili sanguinis, gladio-rumque impunitatis 20
Interamna 17
Inuidia, eminentis fortunæ comes 14
Iones, duce Ione, regionem occupant, Ioniamque appellant 42

Iones multas insulas occupant ibid.
Ioniam ibid.
Iphitos Elius Olympiorum certamen, mercatum, quæ instituit ante M. Vinicium consulem anno M. DCCCCLV. 13
Isoocrates 18
Italicum bellum 24, 25
Italici belli Imperatores clari 25
Italicorum duces ibid.
Iuba Cn. Pompeio fauebat 40
Iugurtha sub Africano militauit 23
Iugurthinum bellum ibid.
Iulia, flumen 59
Iulia, Pompeij Magni vxor, decessit 38
Iulia M. Marcelli primum, M. deinde Agrippæ vxor 54, 55
Iulia Neroni nubit 55
Iuliaz luxuria 56
Iuliaz mæchi pœnas pendent ibid.
Iulia in insulam relegata. 57
Iulius Florus Galliarum princeps 68
Q. Iulij Postumi celebris opera 69
Iulij Bassi laudes 67
Iurgia inter Pompeium & Lucullum 32
Iuuentius Lateranensis seipse gladio transfixit 44

L.

LABIENVS transmarinas provincias magnis momentis concuuit 49
occiditur à Ventidio ibid.
Lacedæmonij in Asia 12
Lacedæmonius nullus orator 19
Lælius 18
Lælius orator 22
P. Lænas trib. pl. Sex. Lucilium saxo Tarpeio deicit 28
Långobardi fracti 59
Larissa, ab Acolis condita 12
Læsthenes, & Panares, duces Cretensium 32
Latinus, Romuli auus 14
Lebedus ab Ionibus condita 12
Lentulus & Marcellus consules 39
Lentulus necatus in carcere 33
Lepidus Aelii augur, quod sex millibus aedes conduxisset, adesse iustus 23
M. Lepidus pont. max. 44
M. Lepidus à senatu hostis iudicatus ibid.
M. Lepidus Paulum fratrem proferibit 45
M. Lepidus, vanissimus omnium vir Cæsari denunciat, vt Sicilia excedat ibid.
M. Lepidus Octauij genibus aduolutus ibid.
M. Lepidus, Lepidi triumviri filius, Augusti interficiendi consilium capit 52
opprimitur à Mæcenate ibid.
M. Lepidus à Ti. Nerone copiis omnibus praefectus 62
Lesbos insula 12
Leucas expugnata 51
Lex Licinia 21
Lex Pedia aduersus Cæsaris interfectores 46
Lex Valeria turpissima 28
Libo ingratus, à Ti. Cæsare oppressus 68
A. Licinius Nerua Silianus 69
Liuis,

I N D E X

Liola, Drusi Claudiani filia, Augusti coniux	48	C. Marius sob Africano miles factus	23
Liuiarum viro Nerone Siciliam petehitur	ibid.	Q. Metelli legatus	ibid.
Liuius historicus	18, 33	Marius describitur	ibid.
M. Liuius Drusus tribunus pl. non bonâ fortunâ	ibid.	Marius primum consul creatus	ibid.
vfus 24. interficitur	ibid.	Marius iterum consul Iugurtham in triumpho	ibid.
M. Liuij Drusi nouissima vox 24. mores	ibid.	duxit	ibid.
M. Liuij Drusi domus, postea Ciceronis, mox	ibid.	Marius tertium consul in Cimbros	ibid.
Censeriini, deinde Statilij Sisenæ	ibid.	Marij, quantum consulis, cum Teutonibus conflictus	23, 24
M. Lollij legati exercitusque in Germaniâ clades	55	Marij, quintum consulis, fortunatissimum pre-	24
M. Lollius pecunie cupidior, quam re esse facien-	ibid.	lium	24
di	ibid.	Marius, sextum consul, Scruilij Glauciæ Saturni-	24
M. Lollij crimen, & mors	57	niq; Appuleij furorem armis compefcit	ibid.
Luca colonia deducitur	17	ibid.	ibid.
Luceria deducit colonia	ibid.	Marius septimum consul cum Cinnâ	28
Lucilius poeta	21	eius mors	ibid.
Lucretius poeta	33	Marius vrbe à Sullâ pulsus	26
Lucretius Offella Prænestis ac Marij oppugna-	30	Marius in carcerem ductus	ibid.
tionis præfuerat	30	Marius à ciuibus impostus in nauem in Africam	ibid.
L. Lucullus	35	cursum dirigit	ibid.
Lucullus, Luculli filius, occiditur	47	Marius vrbis moenia ingreditur	27
Lucullus Mithridatem multis locis fundit	32	Marius Marij filius consul anno ætatis 26.	29
Zyzicum liberat	ibid.	à Sullâ acie pulsus	ibid.
Tigranem vincit	ibid.	interemptus	ibid.
L. Lucullus profuse in ædificiis conuictibusque	32	Maroboduus Marcomannorum dux	59
& apparatus luxuriæ primus auctor	32	Maroboduus Vari caput ad Cæsarem mittit	64
L. Lucullus Xerxes togatus cur à Pompeio dictus	ibid.	Martia & Quarta legiones ad Octauium se conse-	43
ibid.	ibid.	runt	43
M. Lucullus circa Fidentiam hostes Sullæ fudit	30	Marullus Epidius, Flauiusque Cæsari trib. pl. in	45
30	30	C. Octauio voluntatem regni arguebant	45
Luculorum duorum mors	39	Massiliam Cæsar proficiscitur	39
Ludi Circenses	30	Medi rerum potiuntur	13
Ludi scenici à Circensibus differunt	35	Medon, Codi filius, primus Athenis Archon	11
Q. Lutatus Catulus proconsul	24	Medontis posterus, Medontidæ dicti	ibid.
Lycia, seu Lymira vrbs	57	Megara à Peloponnesis condita	ibid.
Lycurgus Lacedæmonius claret	13	Menandrus comicus	18
Lydus & Tyrrhenus fratres regnant in Lydiâ	11	Menas, classis Pompeianæ præfectus	47, 48
Lydus & Tyrrhenus fratres, sterilitate frugum	11	Menebrates, classis Pompeianæ præfectus	47
compulsi, fortuntur, vter eum parte multitu-	11	Messalla Coruinus seruatur Cælaris beneficio	ibid.
dinis patriâ decedat	ibid.	ibid.	ibid.
Lyfippus statuarius præstantissimus	17	Messallini opus egregium	61
		Metelli fratres vno die triumpharunt	22
		Q. Metelli , qui Iugurthinum bellum gessit, laus	23
		23	23
		Q. Metellus Cretam in pop. R. potestatem recit-	31
		git	31
		Metellus Creticus	35
		Q. Metellus Macedonicus Pseudophilippum vicit	ibid.
		Achazosque fudit	15
		Q. Metellus Macedonicus vel magnificentie Ro-	ibid.
		manæ, vel luxuriæ princeps	ibid.
		Q. Metelli Macedonici singularis felicitas	ibid.
		Metellus Numidicus orator	22
		Q. Metelli Numidici triumphus	23
		Q. Metellus Numidicus à L. Saturnino ciuitate	ibid.
		expulsus	25
		Q. Metellus Pius Italici belli Imperator	ibid.
		Metellus Pius apud Fauentiam Sullæ hostes vicit	30
		30	30
		Metellus & Pompeius ex Hispanis triumpharunt	31
		31	31
		Metelli mors	39
		Milcerus, ab Ionibus condita	22
			22

I N D E X.

Milo Annius à Pompeio damnatus, absolutus à M. Catone	38	rem areus, veluti coronam tanti mox viri capiti imponens, conspectus est	ibid.
Milo lapide ictus perit	45	C. Octavius statua equestris à senatu posita	43
Minatij Magij laudes, & gesta	25	C. Octavij circa Mutinam virtus	ibid.
Mineruium deducta colonia	17	C. Octavius Consul	44
Minturnas coloni missi	ibid.	C. Octavij dictum de proscriptis	46
Minucij triumphus	22	C. Octavij in Illyrico, Dalmatiaque expeditiones	49
Mithridatis odium in Romanos	26	C. Octavius Pompeio, Siciliaque bellum inferre	ibid.
Mithridates Pharnacis filij infidiis oppressus	35	classis maiori parte vi ventorum priuatur	ibid.
Mitylene ab Acolis condita	12	C. Octavius cum Pompeio classe concurrat	ibid.
Mitylenæorum perfidia	26	C. Octavij fortissimum factum	50
Metalees Thraciæ rex	61	C. Octavius ad urbem revertitur	ibid.
Mucius iuris scientiâ clarus	22	C. Octavius Antonium classe vincit	51
L. Mummius Achaicæ bello gerendo destinatus	15	C. Octavij erga victos clementia	52
L. Mummius Corinthum funditus eruit	16	C. Octavij ad urbem reditus, ciuiumq; erga eum fauor	53
L. Mummius Achaicus dictus	ibid.	C. Octavius, & Antosius cum M. Bruto Cassioque acie concurrunt	46
L. Mummius Achaicus homo nouus	ibid.	Octavius consul iussu Cinnæ interfectus	27
L. Mummius rudis	ibid.	Olympici certaminis initium	13
L. Murena & Fannius Cæpio occidendi Augusti consilia inuent	54	Opimianum vinum celeberrimum ab Opimio dictum	22
Myccenas Agamemnon in Cretâ statuit	11	L. Opimius C. Gracchum & Fulvium Flaccum morte afficit	21
Myrinam condunt Acolis	12	L. Opimius damnatus	22
Myuns ab Ionibus condita	ibid.	Oratorem Argos, Thebæ, Sparta, nullum habuere	19
N.		Oratores clari	22
NARBONENSIS MARCIUS colonia in Galliâ deducta	17	Ordinatio comitorum à D. Augusto relicta	66
Nauportum	60	Orestis, & Electræ factum à diis comprobatum	11
Neapolis à Chalcidensibus condita	12	Orestes annis xc. vixit	ibid.
Neapolis, & Cumarum in Romanos fides eximia	ibid.	Orestes Aegistum, cum Electra sorore, obtruncat	ibid.
Naso, poeta	33	Orestes annis Lxx. regnavit	ibid.
Neapolitani Cæsaris Augusti honori athletarum certamen sacraverunt	66	Orestes se à Pyrrho virtute vindicauit	ibid.
Nepe colonia deducta	17	Orestes Pyrrhum Delphis interfecit	ibid.
Neptunia colonia	ibid.	Orestis liberi ab Heraclidis exclusi	12
Nero Claudius patriæ redditur	49	Orestis liberi circa Lesbum sedem tepere	ibid.
Ti. Nero Rhodum proficiscitur, ibique septem annos moratur	56	Orodes Parthorum rex	38
Ti. Nero Romam reuertitur	57	Osici	12
Ti. Nero adoptatur à Cæsare Augusto	57, 58		
Ti. Nero in Germaniam mittitur	58		
Ti. Nero bello Pannonico designatus	61		
Ti. Neronis mirus erga milites amor & cura	62		
Nicomedes Bithyniam pop. Rom. legauit	20		
Ninus rex Assyriorum	13		
Nola condita à Tuscis	ibid.		
Nolanum bellum	26		
Noricos Ti. Cæsar deuicit	34		
Nouij homines ad celsiores dignitatis gradus euecti	68		
Numantia à Scipione delata	20		
Numantinum bellum	19		
O.			
CN. OCTAVIUS Perseo, vt se Romanorum fidei committeret, persuasit	14		
C. Octavius Macedoniam sortitur	42		
C. Octavij laudes	ibid.		
C. Octavius à C. Cæsare adoptatus	ibid.		
C. Octavius sequentri familia genitus	ibid.		
C. Octavij, Romam intrantis, Solis orbis super caput curuatus æqualiter, rotundatusque, in colo-			
		PACORVS, Parthorum regis filius, interimitur	49
		Pacuius in Tragædiis clarus	22
		Pæstum coloni mittuntur	17
		Panares, & Laesthenes Cretensum duces	32
		Pannoniam Ti. Cæsar imperio addidit	34
		Pannonia Dalmatiaque arma in Romanos corripunt	60
		Pannonia pacem petit	62
		Pansa Hirtiusque Cæsari prædixerant, vt principatum, armis quaesitum, armis teneret	42
		Pansa atque Hirtij mors	43
		Parthi Armeniæ manum admouent	56
		Parthorum legati ad Sullam	28
		Parthorum rex Augusto Romana signa remittit	54.
		obfides filios mittit	55
		Passieni virtus	63
			PATRÆ

I N D E X

Patres capte	31	Cn. Pompeij victoriæ	33, 34
Patres à Romulo electi	14	Cn. Pompeius omnium gentium, quas adicit, vi-	
Patricij à Patribus dicti	ibid.	ctor	35
Paulus ad Cannas cæsus	ibid.	Cn. Pompeij insignes triumphum	ibid.
Pauli triumphum impedire nonnulli obstitereban-	ibid.	Cn. Pompeius & M. Crassus consules	38
cur	ibid.	Cn. Pompeius tertium consul solus	ibid.
Pauli triumphus quantum priores excefferit	ibid.	à Cæsare maxime alienatus	ibid.
L. Pauli filij quattuor	15	Cn. Pompeius Dyrrhachium transfudit	39
L. Pauli egregia vox	ibid.	Cn. Pompeius in Pharsaliâ victus	40
L. Pauli filij moriuntur	ibid.	Cn. Pompeius iugulatur	ibid.
Pax circa Brundisium inter Antonium, & Augu-		Cn. Pompeius, Cn. Pompeij filius, vulneribus con-	
stum	43	fectus	41
Pax circa Misenum cum Pompeio inita	49	Cn. Pompeij filius parvus, Iulij aatus, obiit	38
Pedia lex aduersus Cæsaris interfectores	46	Q. Pompeius consul	25
Q. Pedius C. Octauij in consulatu collega	44	Q. Pompeij fœdus turpe	53
Pelagij Athenas commigrauere	12	Sex. Pompeius describitur	47
Pelopis progenies pulsus Heraclidis, Peloponnesi		Sex. Pompeius Siciliam occupat	ibid.
imperium obtinebat	11	Sex. Pompeij cum Cæsare & Antonio pax	49
Pelopis progenies ab Herculis progenie expellitur	ibid.	Sex. Pompeij dictum	ibid.
Penthelus, & Tifameus, Orestis filij, post patrem		Sex. Pompeius omnibus, qui ad eum fugerant, re-	
regnauere triennio	ibid.	ditum salutemque in pace paciscitur	ibid.
Pergamum Agamemnon in Creta statuit	11	Sex. Pompeius à Titio iugulatur	50, 52
M. Perperna Sertorium interimit	31	Pompeium primum è Pompeiis consulens, magni	
Perseæ orbi terrarum imperant	13	nominis virum, ad turpissima fœdera Numani-	
Perseus à Paulo victus	14	tini deduxere	19
Perseus in triumpho ductus à Paulo	ibid.	Pompeium gratia impunitum habuit	ibid.
Perseus in libera custodia Albæ decessit	15	Pompeius Mitylenensis libertatem restituit, in vnus	
Perusia ab Octauio expugnatur	48	Thecophanis gratiam	26
Petræus	38	Pompeius, collega Sullæ, seditione interfectus	27
Pharnaces Medus Sardanapalum interimit	13	Pompeius curru urbem triumpho inuectus	31
Pharnaces à Cæsare victus	41	Pompeius tribuniciam potestatem restituit	ibid.
Pharsalica acies	40	Pomponij singularis in Gracchum fides	21
Pharum insulam occupant Iones	12	Pomponij Comici laudes	23
Philemon comicus	18	Pomponius Flaccus, vir ad omnia recta natus	68
Philippus deuictus	13	Pontius Telestinus, Samnitium dux	29
Phocæa ab Ionibus condita	12	Pontus Syriaq; Cn. Pompeij virtutis monumen-	
Phraates Parthorum rex	54	ta	34
Picenum coloni missi	17	Popillium Rutiliumque, qui consules asperime	
Pindarus Thebas illuminauit	19	in Ti. Gracchi amicos sequerant, postea iudicio-	
Pinetes Pannonum dux	60, 62	rum publicorum merito oppressit inuidia	22
Pisaurum coloni missi	17	M. Popillius Lænas mittitur legatus ad Antiochum	
L. Piso bellum in Thracia ortum comprimit	56	Epiphanem	14
Placentiam coloni missi	17	Postumij Albini aspera censura	15
Planci inconstantia	44	Potentia colonia deducta	17
Plancus impetrat, vt Plancus Plotius frater eius		Priene ab Ionibus condita	12
proscriberetur	45	Princeps optimus, faciendo docet recte facere ci-	
Plancus Fuluiam fugientem comitatur	48	ues suos	67
Planci vitia, fugaque ad Octauium	51	Proscriptio triumuiralis	45
Plato	18	Proscripti ad Sex. Pompeium confluunt	47
Plautius Siluanus	61	Pseudophilippus à Q. Met. Macedonico supera-	
Pompeiorum familiæ quot	27	tus	15
Cn. Pompeij patris bello Marsico præclara opera		Ptolemæus Syriæ rex ab Antiocho Alexandriæ ob-	
ibid.		fectus	14
Arculum capit	ibid.	Ptolemæus Cypri rex, sub aduentum Catonis, vi-	
cum Cinnâ configit	ibid.	tæ suæ vim intulit	37
obit	ibid.	Ptolemæi in Pompeium perfidia	40
Cn. Pompeij iuuenis præclara gesta, & laudes	30	in Cæsarem	41
Cn. Pompeius prædonibus orbem liberat	32	Puteolos coloni missi	17
Cn. Pompeius gloriæ cupidissimus	ibid.	Pyrrhus Epirum occupat	11
Cn. Pompeij de Lucullo dictum	ibid.	Pyrrhus Hermiones nuptias occupauit	ibid.
Cn. Pompeij aduersus Mithridatem victoriæ	33	Pyrrhus regnat	17

I N D E X.

Q.	
Q UADRIGARIUS historicus	23
Quæ cuiusque ductu gens, æ natione redacta in formulam provinciarum, stipendia pacta sit	34
R.	
R ABIRIVS poeta	33
Rætiæ Ti. Cæsar R. imperio novâ subivit provinciam	34
Regulus in Africam primus transiit	ibid.
Rhæcupolis Cotym occidit	68
Rhodi à Romanis deficiunt	26
Rhodiæ in Romanos eximia fides	26
Roma à Romulo condita	14
Roma, libera, dominaque gentium	31
Romani rerum domini	13
Romanorum magnificentia in ædium structuris	19
Romanæ linguæ, & disciplinæ notitia in Pannoniis omnibus	60
Romana signa à Parthorum rege Augusto remissa	54
Rufi Salvidieni scelestæ consilia	48
Rutilium consulem iudiciorum publicorum merito oppressit invidia	22
Rutilius historicus	23
P. Rutilius repetundarum ab equitibus damnatus	24
Rutilius consul Italico bello cæsus	25
S.	
S ACKOVI, Galliarum princeps	68
Sabinarum virginum raptus	14
Sabinis sine suffragio data civitas	17
Sabinis ius ferendi suffragij datum	ibidem
Salamina Teucer in Cypro constituit	11
Salernum missi coloni	17
Salluæ à Sextio Caluino devicti	ibid.
Sallustius Thucydidis æmulus	33
Salvidienus	42, 48
Samnitium parti civitas data	17
Samos ab Ionibus occupatur	12
Sardanapalus à Pharnace Medo imperio vitæque priuatur	13
Saticula deducta colonia	17
Scaurus, orator	22
P. Scipionis Acemiliani laudes	16
P. Scipio Acemilianus consul creatus	ibid.
P. Scipio Carthagini bellum infert	ibid.
P. Scipio Acemil. in Hispaniâ murali coronâ donatus est,	ibid.
in Africâ obsidionali,	ibid.
in Hispaniâ ex provocacione hostem interemit	ibid.
P. Scipio liberalium studiorum & auctor, & admirator	ibid.
P. Scipio Polybium Panætiumq; domi militiæque secum habuit	ibid.
interualla negotiorum otio elegantissimè dispensat	ibid.
P. Scipio Africanus dictus	ibid.
P. Scipio Nasica Ti. Gracchum interficit	29
P. Scipio Numantiam solo æquat	ibid.
P. Scipio de Ti. Gracchi cæde à Carbone interrogatur	ibid.
P. Scipionis Africani mors	21
P. Scipio Acemilianus Africam in formulam redegit provinciarum	34
Scipio Romanorum potentiarum viam prior, luxurie posterior aperuit	19
Scipio orator	18
Scipio Acemilianus orator	22
Cn. & P. Scipiones primi omnium in Hispaniâ duxerunt exercitus	34
Scordisci à Ti. Cæs. debellati	34
Scibonia Iuliarum mater	57
Scylacium colonia deducta	17
Segetes Varo coniuratos iudicat	64
Seianus	63
Seiani Aelii virtus	67, 68
Seianus Aelius Ti. Cæsaris principium onerum adiutor	67, 68
Sentius Saturninus	58, 60
Sentius Saturninus reip. restitutus	49
C. Sentij Saturnini consulis factum præclarum	58
Sertorius Metellum laudabat, Pompeium timebat	31
Sertorius à Perperna interfectus	ibid.
Sertorianum bellum	ibid.
Serulia, Lepidi vxor, viuo igni deuorato, diem suum obit	53
Serulij duo apud Clusum pro Sulla victores	30
Serulius Glaucia à Mario morte multatus	24
Setina colonia deducta	17
Sextia aquæ	17
Sextius Caluinus Sallues deuicit	ibid.
M. Silanus reip. restitutus	49
Sinuessam: missi coloni	17
Siscia	62
Sifenna historiarum auctor	23
Smyræa ab Aeolis condita	12
Societas potentiarum inita inter C. Cæsarem, Cn. Pompeium, & M. Crassum	36
Socrates	18
Sophocles tragicus	ibid.
Sora deducta colonia	17
Spartacus fugitiuorum dux	31
Spoletium coloni deducti	17
Staius Murcus	46
Staius Murcus Sex. Pompeium petit	47
Staius Murcus à Pompeio interfectus	49
Statilius Taurus	67
Statuarum equestres ex Macedoniâ Romæ delatæ	15
Statuarum equestres L. Sullæ, Cn. Pompeio, & C. Cæsari positæ	43
Suessæ deducta colonia	17
L. Sulla C. Marij quæstor	23
Sulla urbem armis occupat	26
Sulla contra Mithridatem victoriz	28
Sulla Mithridati victo leges imponit	ibid.
Sullæ quid Magi ex corpore eius notis responderint	ibid.

I N D E X.

Sulla iustis legibus tentat bellum componere 29
 Sulla Scipionem Norbanumque consules sperat
 ibid.
 Sulla, dum vincit, iustissimo lenior, post victoriam
 audito fuit crudelior ibid.
 Sulla Q. Sertorium exarmatum dimisit incolu-
 mem ibid.
 Sulla grates Dianæ soluit ibid.
 Sulla, Mario iuvene occiso, Felicis nomen assump-
 sit 30
 Sulla dictator immodicè crudelis ibid.
 P. Sulpicius 22
 P. Sulpicius Q. Pompeij consulis filium interfe-
 cit 26
 exsul factus ibid.
 P. Sulpicij contra Sullam pro Mario lex ibid.
 P. Sulpicius iugulatur ibid.
 Sulpicius orator 33
 Sutrium colonia deducta 17
 Syria facta stipendiaria 34
 Syria Pontusque, Cn. Pompeij virtutis monu-
 menta ibid.

T.

TARRACINA deducta colonia 17
 Tarentum colonia deducta ibid.
 Tegeam Agamemnon in Cretâ statuit 11
 Telamon & Teucer, fratres ibid.
 Teminus, vnus ex Heraclidis ibid.
 Teos occupatur ab Ionibus 12
 Terentius 18
 Tergestes 60
 Teucer & Telamon, fratres 11
 Thebanus nullus orator 19
 Theophanes 26
 Thessalus Theprotius Thessaliam armis occupat
 12
 Thessalia, prius Myrmidonum ciuitas vocitata
 ibid.
 Thessalos à Thessalo, filio Herculis, appellatos cur
 non dicendum ibid.
 Tibullus 33
 Tigranes à L. Lucullo victus 32
 Tigranis filius, deinde Tigranes, supplex ad Pom-
 perium venit 33

Tigranes ingenti mutatur pecuniâ 34
 Titius Sex. Pompeium iugulat 30
 ad Octavianum transfugit 31
 Tullius eloquentium princeps 18
 Tyrrhenus & Lydus, fratres 11
 Tyrrhenum fors decedendi contigit ibid.
 Tyrrhenus, peruectus in Italiam, loco, incolis, &
 mari nomen dedit ibid.

V.

VALENTIA colonia deducta 27
 Valerius Antias historicus. 23
 Valerius Flaccus consul turpissimæ legis auctor
 28
 Valerius Flaccus consularis à Fimbriâ interfectus
 ibid.
 Varro 33
 Varus Quinctilius 63
 liberti manu iugulatur 47
 Varus à Germanis cæsus 63
 Varus se ipse transfigit 64
 Vatinius 46
 Vatinijs deformitas corporis, ingenijque turpitude
 ibid.
 C. Velleius gladio se ipse transfixit 48
 Velleius miles factus 38
 Velleij votum de salute Ti. Cæsaris 69
 Venetia diu in potestate Antonij ab Asinio reten-
 ta 48
 Ventidius triumphat 44. Labienum Parthosque
 & Pacorum regis filium exstinguit 49
 Venusiam mittuntur coloni 17
 Versus de Lepido & Planco, qui proscripserant
 fratres 45
 Vibillius primipili centurio 49
 Viennensium dissensiones 65
 Vindelicos debellauit Ti. Cæsar 34
 Viriathus, latronum in Hispaniâ dux, à Scruilio
 Cæpione interemptus 19
 Virgilius, carminum princeps 33
 Volumnij fuga 64
 Vtica, à Tyria classe condita 12
 Vxorum fides in proscriptos summa, libertorum
 media, seruorum aliqua, filiorum nulla. 45

F I N I S.

I N D E X

Y.	10
Y.	11
Y.	12
Y.	13
Y.	14
Y.	15
Y.	16
Y.	17
Y.	18
Y.	19
Y.	20
Y.	21
Y.	22
Y.	23
Y.	24
Y.	25
Y.	26
Y.	27
Y.	28
Y.	29
Y.	30
Y.	31
Y.	32
Y.	33
Y.	34
Y.	35
Y.	36
Y.	37
Y.	38
Y.	39
Y.	40
Y.	41
Y.	42
Y.	43
Y.	44
Y.	45
Y.	46
Y.	47
Y.	48
Y.	49
Y.	50
Y.	51
Y.	52
Y.	53
Y.	54
Y.	55
Y.	56
Y.	57
Y.	58
Y.	59
Y.	60
Y.	61
Y.	62
Y.	63
Y.	64
Y.	65
Y.	66
Y.	67
Y.	68
Y.	69
Y.	70
Y.	71
Y.	72
Y.	73
Y.	74
Y.	75
Y.	76
Y.	77
Y.	78
Y.	79
Y.	80
Y.	81
Y.	82
Y.	83
Y.	84
Y.	85
Y.	86
Y.	87
Y.	88
Y.	89
Y.	90
Y.	91
Y.	92
Y.	93
Y.	94
Y.	95
Y.	96
Y.	97
Y.	98
Y.	99
Y.	100

T I M E

